

OOG VOOR HET PLATTELAND

Landschapsvisie gemeente Vianen

11 maart 2014

362.201.00

OOG VOOR HET PLATTELAND

Landschapsvisie gemeente Vianen

Vastgesteld door de gemeenteraad op 11 maart 2014

362.201.00

Inhoudsopgave

Viatopia: een toekomstdroom voor het landelijk gebied van Vianen	5
1 Inleiding: van droom naar visie	9
1.1 Een landschapsvisie als raamwerk en leidraad	11
1.2 Relatie met ander beleid	13
1.3 Interactief proces	17
1.4 Opbouw van de landschapsvisie	17
2 Kwaliteiten en aandachtspunten	19
2.1 Historische ontwikkeling	21
2.2 Landschapsanalyse	25
2.2 Kwaliteiten van het landelijk gebied	43
2.3 Aandachtspunten voor het landelijk gebied	45
3 Landschapsvisie	49
3.1 Behoud en versterking van de identiteit van het buitengebied	51
3.2 Ontwikkeling van de plattelandseconomie	55
3.3 Ruimte voor recreatie	63
3.4 Het landschap ontsloten	69
3.5 De natuur verbonden	75
4 Uitgangspunten en bouwstenen per landschapstype	81
4.1 Uiterwaarden van de Lek	87
4.2 Stroomruggen	99
4.3 Veenweidegebied	111
5 Karakteristieken en uitgangspunten van de linten	121
5.1 Boerderijen en erven in de gemeente Vianen	123
5.2 Lekdijk	139
5.3 Diefdijk	143
5.4 Biezenweg en Helsdingse Voor- en Achterweg	149
5.5 Tienhovense weg/Autenasekade en Lange Meent	153
5.6 Zijderveldselaan	157
5.7 Achterkade	161
5.8 Bolgerijsekade	165
5.9 Graaf Huibertlaan	169
6 Uitvoeringsprogramma	173
6.1 Van landschapsvisie naar uitvoering	175
6.2 Korte termijn	177
6.3 Lange termijn	183
6.4 Kostenverhaal	188
Colofon	192

VIATOPIA:

een toekomstdroom voor het landelijk gebied van Vianen

Het is 2025. We genieten van het fraaie landelijk gebied van de gemeente Vianen. Het bruist er van de activiteiten, zowel voor bewoners als voor toeristen en recreanten. De agrarische bedrijvigheid is overgegaan in een veel bredere plattelandsbedrijvigheid. Er worden tal van activiteiten ontplooid en Vianen staat in heel Nederland bekend als een fijne plek voor dagjes uit en korte vakanties. De binnenstad en het landelijk gebied vullen elkaar daarbij perfect aan.

Een toekomstdroom van bewoners

De inwoners van Vianen, Hagestein, Everdingen en Zijderveld genieten van de rijke historie van hun gebied, die zichtbaar is gemaakt in het landschap en ontsloten is door wandelpaden en fietsroutes. Paardenliefhebbers kunnen kiezen uit tal van ruitersporen die langs de wegen in de berm liggen. In de hoogstamfruitboomgaarden genieten wandelaars in het voorjaar van de rijke bloesem aan de bomen. In de zomer zitten gezinnen te picknicken in de schaduw van de bomen en wijzen de ouders de kinderen op het groeiende fruit. In de herfst plukken de omwonenden zelf het fruit voor eigen gebruik en worden er workshops fruitverwerking gegeven.

De bewoners van de Monickenhof halen hun groenten vers uit de collectieve moestuin op een zorglandgoed aan de Helsdingse Achterweg. Hierdoor leren de kinderen uit de wijk weer goed waar groenten en fruit vandaan komt en heeft iedereen de mogelijkheid om gezond te genieten van biologische groenten. 's Avonds lopen de bewoners van de kernen een ommetje door het landschap. Zowel in de uiterwaarden als rond de dorpen zijn hiervoor al mogelijkheden, maar doordat de bewoners meer bekend zijn gemaakt met de aanwezigheid van deze ommetjes worden ze nu druk gebruikt. Tijdens deze ommetjes ontmoeten mensen elkaar en wordt er gezellig bijgepraat.

Een toekomstdroom van recreanten en toeristen

Door heel Nederland staat Vianen bekend als een fijne plek voor dagjes en korte vakanties. Er is een groot aanbod van activiteiten en overnachtingsmogelijkheden. In de zomer staan de camperplaatsen in de Pontwaard en bij Middelwaard vol. Ook de passantensteigers worden druk bezocht en als uitvalsbasis voor fiets- en wandeltochtjes in de omgeving gebruikt.

Er is een overvloed aan leuke dingen om de dag mee door te brengen. Boerderijen en burgers bieden allerlei workshops aan op het gebied van voedsel, kunst en ambachten. Daarnaast zijn er op de

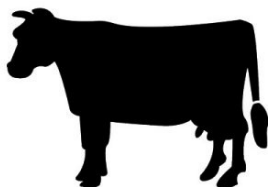
boerderijen leuke winkeltjes te vinden waar streekproducten worden verkocht. Deze producten zijn niet alleen voedingsmiddelen, maar ook producten die ambachtelijk gemaakt zijn, zoals verwerkingsproducten van wilgentenen en dergelijke.

Ook worden er teamactiviteiten aangeboden. Niet alleen de bedrijven uit Vianen, maar ook uit de hele regio en Randstad gebruiken deze faciliteiten graag voor teambuilding, heidagen en brainstormsessies. In het gebied zijn ook overnachtingsplaatsen te vinden. Zowel voor individuen als voor groepen zijn allerlei soorten accommodatie te vinden. De aanbieders luisteren goed naar de vraag uit de stad en spelen hierop in door het aanbod er op af te stemmen.

Een toekomstdroom over stad en platteland

Naast het recreatieve aanbod is er ook voldoende ruimte voor andere vragen uit de stad. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan zorg, leer-bedrijfjes en andere maatschappelijke doeleinden. De ondernemers zijn zeer creatief in het bedenken van nieuwe ideeën op basis van waar de vraag ligt. Hieruit komen steeds nieuwe dingen naar voren en worden bedrijfsvoeringen aangepast aan de nieuwste trends. Alle aanbieders zijn op de hoogte van wat de anderen in het landelijke gebied leveren. Hierdoor voorkomen de aanbieders dat ze allemaal hetzelfde doen en wordt het aanbod veel afwisselender. Ze kopen de producten die ze nodig hebben bij elkaar in en verwijzen mensen naar elkaar door. Op deze manier wordt een plattelandsketen gevormd en verdienen meerdere aanbieders iets aan dezelfde klant. Dit is een goede stimulans voor de plattelandseconomie. Doordat op deze manier geld in het gebied wordt verdiend, kunnen deze bedrijven het landelijk gebied blijven onderhouden.

HOOFDSTUK 1

Inleiding: van droom naar visie

Onze toekomstdroom voor het buitengebied van Vianen zit vol ambities. In dit hoofdstuk geven we aan hoe deze landschapsvisie kan bijdragen aan het verwezenlijken van de idealen (paragraaf 1.1). Daarbij is de relatie met ander beleid van belang (paragraaf 1.2), alsmede brede afstemming met belanghebbende partijen en bewoners (paragraaf 1.3). Ten slotte bevat dit hoofdstuk een leeswijzer, waarin de opbouw van het document wordt weergegeven (paragraaf 1.4).

1.1 Een landschapsvisie als raamwerk en leidraad

Flexibiliteit binnen heldere kaders

Deze landschapsvisie beoogt een route of richting voor de toekomstige ontwikkeling van het landelijk gebied aan te geven. Het is daarbij nadrukkelijk niet de bedoeling een hard einddoel voor 2025 te schetsen. De visie legt dan ook geen ontwikkelingen vast, maar biedt kaders en handvatten voor toekomstige ontwikkelingen. De landschapsvisie moet vooral enthousiasmeren, verleiden en inspireren en particulieren, organisaties en (andere) overheden als het ware uitnodigen te komen met initiatieven en investeringen. De landschapsvisie bevat - naast een visie - een actieplan met een dynamisch uitvoeringsprogramma dat bij moet dragen aan het daadwerkelijk realiseren van de visie.

Raamwerk

De landschapsvisie kan op een aantal manieren bijdragen aan het bereiken van het toekomstideaal 'Viatopia'. In de eerste plaats hebben we in de landschapsvisie de belangrijkste bestaande landschappelijke elementen en structuren van het gebied opgenomen. Daarbij geeft de visie (op hoofdlijnen) aan waar welke landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten dienen te worden behouden, versterkt, hersteld of ontwikkeld. Zo ontstaat een landschappelijk raamwerk dat bijdraagt aan een duidelijke structuur in het buitengebied en dat zo het gevaar voorkomt van fragmentatie ('verrommeling') van het landschap die vooral in kernrandzones vaak optreedt.

De landschapsvisie vormt de kapstok voor toekomstige ontwikkelingen/initiatieven die bij kunnen dragen aan het behouden en vergroten van de landschappelijke kwaliteit. Daarbij gaat het onder meer om recreatieve ontwikkelingen. In de visie benoemen we een aantal kansen voor de ontwikkeling van recreatieve activiteiten. Daarnaast geven we aan hoe de bereikbaarheid/toegankelijkheid van het buitengebied kan worden vergroot vanuit de stad en de dorpen. Ten slotte geven we aan welke gebiedsinrichting wenselijk is vanuit ecologisch oogpunt en waar we inzetten op het realiseren van ecologische verbindingen.

Uitgangspunten en bouwstenen

Binnen het landschappelijk raamwerk willen we zoveel mogelijk flexibiliteit bieden voor particuliere initiatieven. We willen niet dat het landelijk gebied op slot gaat, want ruimtelijke ontwikkelingen houden het platteland juist levend. Voor ontwikkelingen gelden wel enkele voorwaarden. De landschapsvisie geeft handvatten voor een goede landschappelijke inpassing van voorziene en nog niet-voorziene ruimtelijke ontwikkelingen. Hiervoor hebben we per landschapstype uitgangspunten opgenomen waaraan moet worden voldaan en bouwstenen die dienen ter inspiratie voor initiatiefnemers. Hiermee kunnen we ontwikkelingen sturen en ze laten bijdragen aan de gewenste versterking van de landschappelijke karakteristiek.

1.2 Relatie met ander beleid

Structuurvisie Vianen

In de 'Structuurvisie Vianen' (december 2012) hebben we de ambitie neergelegd een landschapsvisie voor het landelijk gebied op te stellen. De landschapsvisie vormt de uitwerking van de structuurvisie op het gebied van landschap. De structuurvisie zegt hierover het volgende: 'Deze landschapsvisie zal een breed gedragen visie moeten geven op het behoud en het versterken van de bestaande kwaliteiten van het landschap, waaronder het landschap in de (nog aan te wijzen) "kernrandzones" (de delen van het landelijk gebied langs de randen van de kernen). De landschapsvisie moet een uitwerking geven van zowel wensen als van concrete en uitvoerbare projecten. De visie moet daarmee een kapstok bieden voor het aanboren van geldstromen en het sturen van vrijwilligersorganisaties. Daarnaast zal de landschapsvisie een helder landschappelijk kader moeten bieden waarmee toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen kunnen worden gestuurd en beoordeeld, mede op basis van de voorwaarden die in de "Provinciale Ruimtelijke Verordening" worden genoemd.'

Toekomstvisie Vianen 2025

In de strategische toekomstvisie 'Vianen 2025' is het profiel van de gemeente Vianen bepaald: 'water, groen en historie in het hart van Nederland.' In deze strategische visie hebben we de ambitie neergelegd beleid te ontwikkelen om de historische en landschappelijke kwaliteiten te versterken en beter benutten. Tevens zetten we in op het versterken, verbinden, toegankelijk maken en uitdragen van de landschappelijke kwaliteiten van de gemeente Vianen om zo het leefklimaat en de dynamiek te bevorderen (aantrekken van recreanten en toeristen). De landschapsvisie vormt de uitwerking van de 'Toekomstvisie Vianen 2025' op het gebied van landschap, cultuurhistorie, recreatie en toerisme. Hierin wordt aangegeven wat de landschappelijke kernkwaliteiten zijn en daarbinnen opvallende en te koesteren landschappelijke hoogtepunten. In dit samenhangende landschappelijke beeld wordt beeldend én praktisch aangegeven hoe het streefbeeld voor de landschappelijke waarde er uit moet gaan zien.

In de 'Toekomstvisie Vianen 2025' wordt er door de raad en het college over 'Parels' in het landschap gesproken. 'Parels' geven gezicht en plaats aan de verhalen die de gemeente Vianen zo bijzonder maken. De 'Parels' gaan over historische, cultuurhistorische en ook over landschappelijke kwaliteiten waar een relevant en interessant verhaal over te vertellen valt. In de landschapsvisie wordt een aantal van deze 'Parels' aangegeven, maar noemen we ze 'Sterren'.

LEGENDA

BESTAAND

- Water
- Bos
- Dorp
- Oude binnenstad
- Bebouwingslint
- Bedrijventerrein
- Sportterrein
- Uiterwaard
- Recreatiegebied Middelwaard
- Dijk
- Weg
- Fort
- Recreatiegebied Everstein
- Lekpoort
- Ecoduct
- Versterken leefbaarheid
- Nieuwe Hollandse Waterlinie

VOORZIENINGEN

- Hoofdcentrum
- Subcentrum
- Minimaal basisvoorzieningen

ONTWIKKELINGEN EN OPGAVES

- Waterbergingslocatie
- Ontwikkelen ecologische verbingszone (EHS)
- Ontwikkelen ecologische verbinding van lokaal belang (ligging indicatief)
- Aanleg geul
- Verlagen toegangsdam
- Ruimte voor de Lek
- Groene buffer
- Uitbreidingsrichting kleine kernen
- Inbreiding/herstructurering woningbouw
- Transformatie naar woningbouw
- Uitbreidingslocatie Hoef en Haag
- Uitbreiding Gasperwaard fase II
- Herstructurering/revitalisering bedrijventerrein
- Zoeklocatie Alternatieve Brandstoffen
- Tankstation, horeca en vrijetijdsbedrijven
- Aanleg golfbaan
- Ontwikkelen hospice met 10 ha natuur
- Verbreding A27 (Breda - Utrecht)
- Studie aanleg spoortraject (Breda - Utrecht)
- Aanpak verkeersknelpunt

KERNRANDZONE

Toekomstwaarde

- Logische begrenzing en inrichting waaronder een goede afronding van de bebouwingskern
- Robuuste inrichting met een stevige en stabiele structuur die bestand is tegen de "waan van de dag"
- Ruimte voor flexibele, in de tijd aanpasbare inrichting en functies
- Aantrekkelijk ingepast wegennet dat door langzaam verkeer veilig gepasseerd kan worden

Gebruikswaarde

- Biedt ruimte voor een breed scala aan (lokale) functies, in ieder geval op het gebied van recreatie en ontspanning, stadslandbouw en stedelijk gelieerde functies als sportvelden
- Diversiteit in aanbod die aansluit bij de vraag van de beoogde recreanten
- Goed, uitnodigend en veilig bereikbaar en toegankelijk vanuit het nabij gelegen stedelijk gebied, zowel voor langzaam als gemotoriseerd vervoer

Belevingswaarde

- Inrichting die aansluit bij de identiteit van zowel kern als landschap
- Voldoende omvang en ruimte om het 'uit-de-stad-zijn' te ervaren
- Sociaal veilig
- Semi-stedelijke functie zodanig geplaatst en ingepast dat deze de recreatieve beleving niet frustreert
- Aantrekkelijke beleving van het aangrenzende stedelijk gebied

Rol provincie

- Reguleren en stimuleren

Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie & Provinciale Ruimtelijke Verordening

Onze wens om een landschapsvisie op te stellen, sluit goed aan bij de ideeën van de Provincie Utrecht. De Provincie laat in de recent vastgestelde 'Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013 - 2028' (PRS; maart 2013) en 'Provinciale Ruimtelijke Verordening' (PRV; maart 2013) de regie over de landschappelijke kwaliteit van het landelijk gebied meer dan voorheen over aan de gemeenten. In de PRS en de PRV stimuleert de Provincie gemeenten beleid te ontwikkelen dat moet leiden tot een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, zowel in het landelijk gebied als voor de zogenaamde kernrandzones.

Met de aanwezigheid van stedelijk gelieerde functies en stedelijk uitloopgebied leveren kernrandzones als deel van het landelijk gebied een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van het stedelijk leefmilieu van de kern. In de nieuwe PRS en PRV staat de Provincie daarom in de kernrandzones (buiten de rode contour) stedelijke ('rode') functies toe. Voorwaarde is dat deze kleinschalig en passend zijn in het landschap en bijdragen aan de vergroting van de ruimtelijke kwaliteit. Er dient een redelijke verhouding te zijn tussen 'rood' en de groene/landschappelijke kwaliteitsverhoging. Voor het borgen en verbeteren van de kwaliteit van de kernrandzone en voor het ondersteunen van het functioneren ervan, is het beschikken over een landschapsvisie van groot belang. In de landschapsvisie begrenzen we de kernrandzones en geven we aan op welke wijze de huidige kwaliteit wordt geborgd of kan worden verbeterd.

Bestemmingsplannen

De landschapsvisie sluit aan bij het 'Bestemmingsplan Landelijk gebied' (december 2010). Tegelijkertijd vormt de landschapsvisie zelf het toetsingskader voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen het vigerende bestemmingsplan, maar die wellicht wel bij kunnen dragen aan het realiseren van onze idealen. Op basis van de landschapsvisie dient dan in de ruimtelijke onderbouwing van een nieuw op te stellen bestemmingsplan te worden onderbouwd op welke wijze de ontwikkeling een bijdrage levert aan de verhoging van de ruimtelijke kwaliteit. Daarbij kan het gaan om het toevoegen van stedelijk gelieerde functies in de kernrandzone, meer ook om ruimtelijke ontwikkelingen in (de overige delen van) het landelijk gebied. Bij een toekomstige actualisatie van het Bestemmingsplan Landelijk gebied zullen de uitgangspunten van de landschapsvisie zoveel mogelijk juridisch worden vastgelegd.

1.3 Interactief proces

De landschapsvisie is tot stand gekomen in een interactief proces teneinde zoveel mogelijk lokale informatie te verzamelen en een breed draagvlak te creëren. Hiertoe is een klankbordgroep ingesteld met daarin vertegenwoordigers van de Provincie Utrecht en verschillende partijen uit het gebied (zie het colofon voor de deelnemers). Tijdens een fietstocht door de gemeente en een workshop hebben we met de leden van de klankbordgroep van gedachten gewisseld over de opbouw van het landschap en hebben we belangrijke aandachtspunten besproken. Gedurende een tweede workshop is een concept van de visiekaart en van de uitgangspunten besproken met de klankbordgroep. Tevens hebben we gebrainstormd over de te gebruiken bouwstenen voor ontwikkelingen in de verschillende landschapstypen. Vervolgens hebben we de visie en de uitgangspunten voorgelegd aan de bevolking tijdens een openbare inloopavond. Ook met de bevolking hebben we op interactieve wijze onderzocht hoe de toekomst van het landelijk gebied eruit zou moeten zien. Op deze wijze heeft eenieder zijn/haar wensen en ideeën kunnen aangeven.

1.4 Opbouw van de landschapsvisie

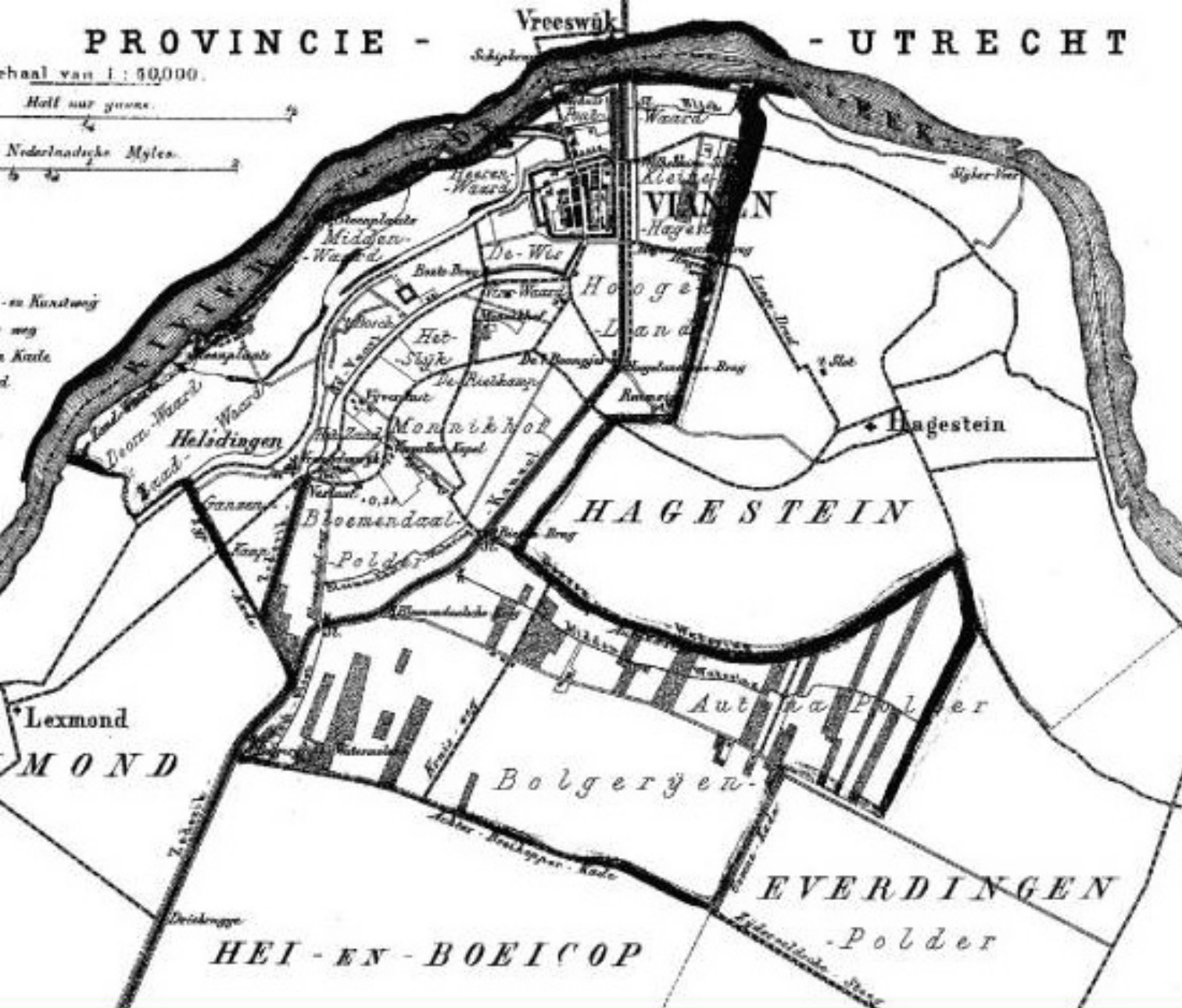
Om tot een landschapsvisie te komen is het van belang eerst inzicht te krijgen in de opbouw van het landschap en in de belangrijkste kwaliteiten en aandachtspunten in het landelijk gebied. In hoofdstuk 2 geven we hiervan een overzicht op basis van een uitvoerige inventarisatie en analyse. In hoofdstuk 3 geven we op basis van de kwaliteiten en aandachtspunten een visie op de gewenste ontwikkelingsrichting van het landelijk gebied. Vervolgens geven we in hoofdstuk 4 per landschapstype uitgangspunten en bouwstenen voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen, op basis van de bestaande karakteristieken. In hoofdstuk 5 geven we eveneens uitgangspunten voor ruimtelijke initiatieven, maar nu voor de bebouwingslinten. In hoofdstuk 6 ten slotte gaan we in op hoe we het programma dat voortkomt uit de landschapsvisie daadwerkelijk willen realiseren met concrete en uitvoerbare projecten. Dit 'uitvoeringsprogramma' moet worden opgevat als een dynamisch programma dat in beginsel elk jaar of elke twee jaar kan worden geactualiseerd en kan worden vastgesteld, min of meer los van de inhoud van de landschapsvisie.

HOOFDSTUK 2

Kwaliteiten en aandachtspunten

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van hoe de landschappen in onze gemeente zijn ontstaan (paragraaf 2.1). Vervolgens geven we in paragraaf 2.2 een beknopt overzicht van de belangrijkste kenmerken en kwaliteiten van de verschillende landschapstypen zoals die vandaag de dag aanwezig zijn in Vianen. In paragraaf 2.3 geven we inzicht in de belangrijkste aandachtspunten voor de toekomst.

Periode tot 1300

- Grotendeels moerasgebied tussen Lek en Linge
- De huidige stroom van de Lek moet tussen de 4e en 8e eeuw na Christus zijn ontstaan en werd na de 10^e eeuw de hoofdstroom van de Rijn
- Voor het jaar 1000 ontstond op de Hagesteinse stroomrug de eerste bewoning: Hagestein en Helsdingen zijn in deze tijd ontstaan. Vanaf de elfde eeuw hadden de eerste ontginningen plaats, beginnend op de stroomrug
- 1120: Benediktiner klooster: de monniken van het klooster ontgonnen de polders Bloemendaal en Monnikenhof
- 1122: Aanleg dam in de (Kromme) Rijn bij Wijk bij Duurstede: Lek werd hoofdstroom
- Na ontginning van het gebied schoof de bewoning van de stroomrug richting de rivier, strategisch gelegen
- 1200: Bedijking van de Lek: rivierloop vastgelegd
- 1280: De Diefdijk als verdedigingswerk tegen de wateroverlast uit het Gelderse (Binnendijk)
- Omstreeks 1280 ontstaat de dijknederzetting Everdingen
- Ontginningsnederzetting Zijderveld ontstaat
- 1335: Vrijstad Vianen krijgt stadsrechten en het recht op ommuring

2.1 Historische ontwikkeling

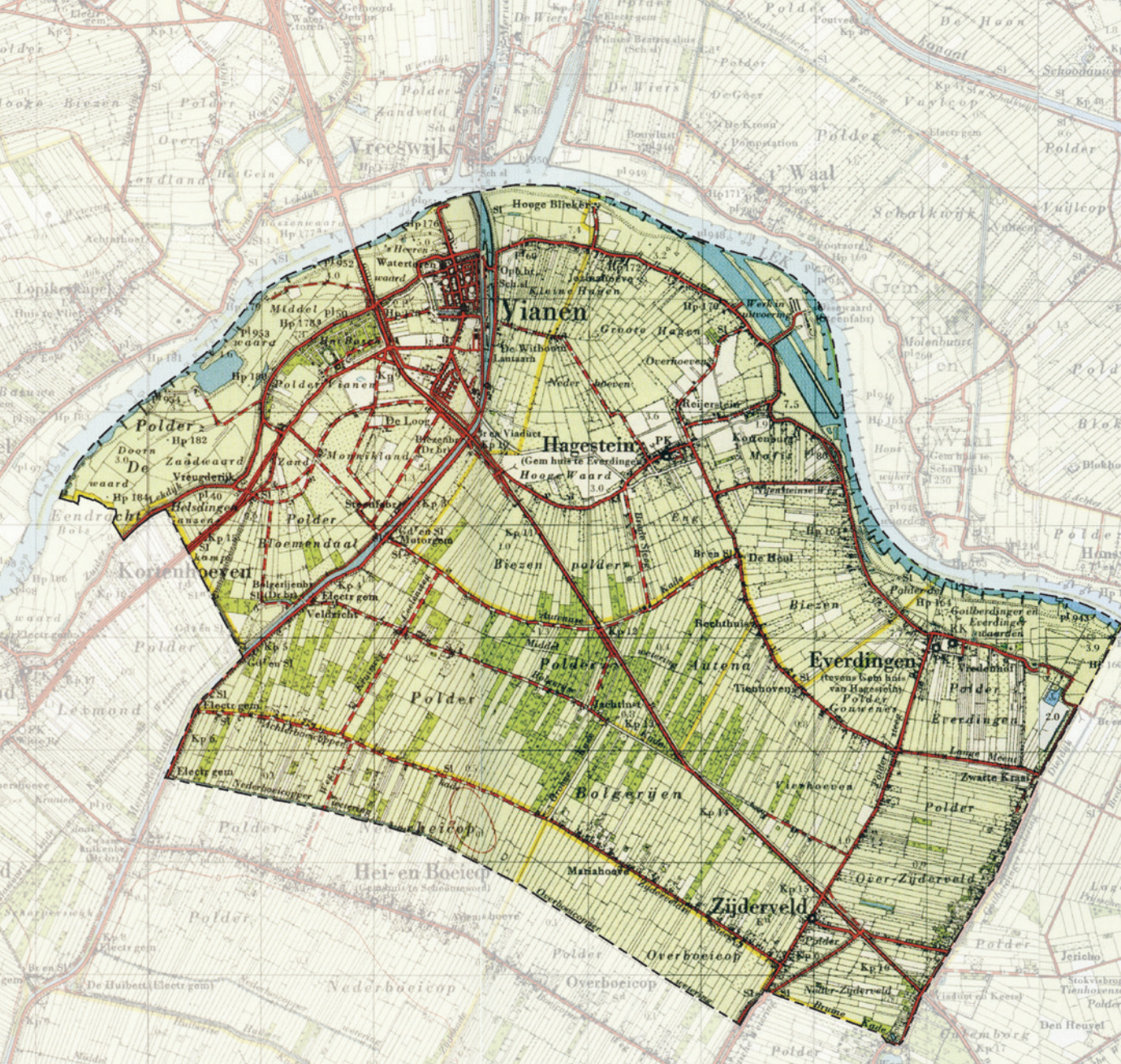
Inleiding

In deze paragraaf schetsen we aan de hand van een aantal kaartbeelden in enkele stappen de ontwikkeling van het gebied dat nu de gemeente Vianen omvat. Een analyse van de historische ontwikkeling is van belang om goed inzicht te krijgen in de opbouw van het huidige landschap.

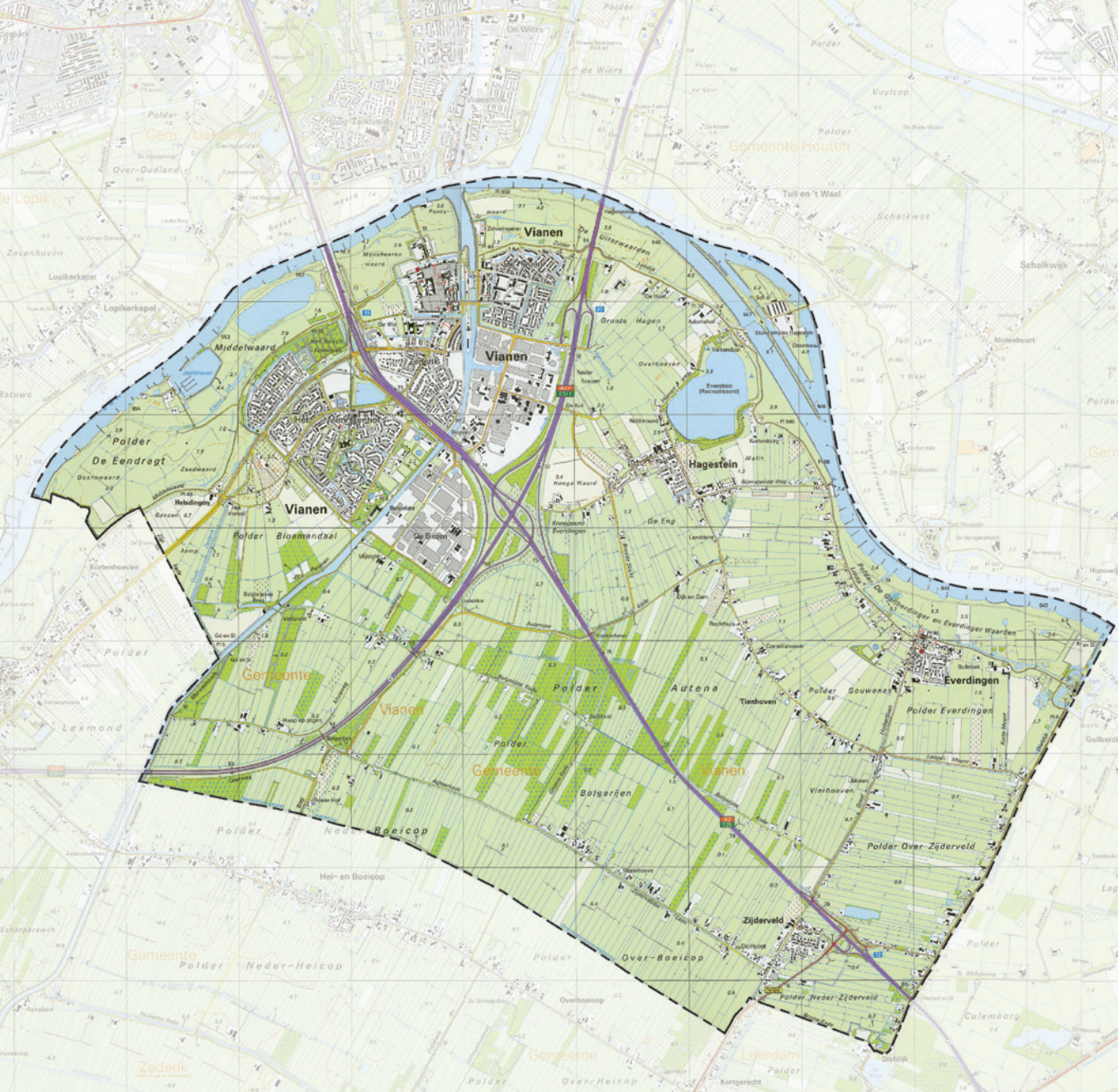
Periode tussen 1300 en 1850

- Viaanse ontginningen begonnen vanaf de stroomruggen
- Grote cope-ontginningen Autena en Bolgerijen: ca. 1250 meter lengte en 110 meter breedte
- Midden 15e eeuw windbemaling molens aan de Zederik (bodemdaling 2-3m)
- 15e eeuw veenontginning: landgebruik was veeteelt, eendenkooien en hennepeteelt (17e eeuw)
- 1658 Viaanse Vaart trekschuitverbinding tussen Vianen en Gorinchem
- Napoleon legt de Route Impériale 2 aan tussen Amsterdam en Parijs, waarvan de Lexmondsestraatweg nog het meest originele stuk is binnen de gemeente
- 1825: Aanleg Zederikkanaal
- De Diefdijk en de Nieuw Hollandse Waterlinie worden aangelegd
- 1842-1847: Bouw Fort Everdingen
- 1840: Aanleg schipbrug: eerste vaste oeververbinding

Periode tussen 1850 en 1950

- Aanpassing van het Zederikkanaal tot Merwedekanaal
- Aanleg Grote of Nieuwe Schutsluis in het kanaal
- Brug als verbinding
- Aanleg nieuwe transportlijn A2
- Hoogtepunt griendcultuur
- 1936: Bouw van de Lekbrug voor de nieuwe A2 richting Den Bosch

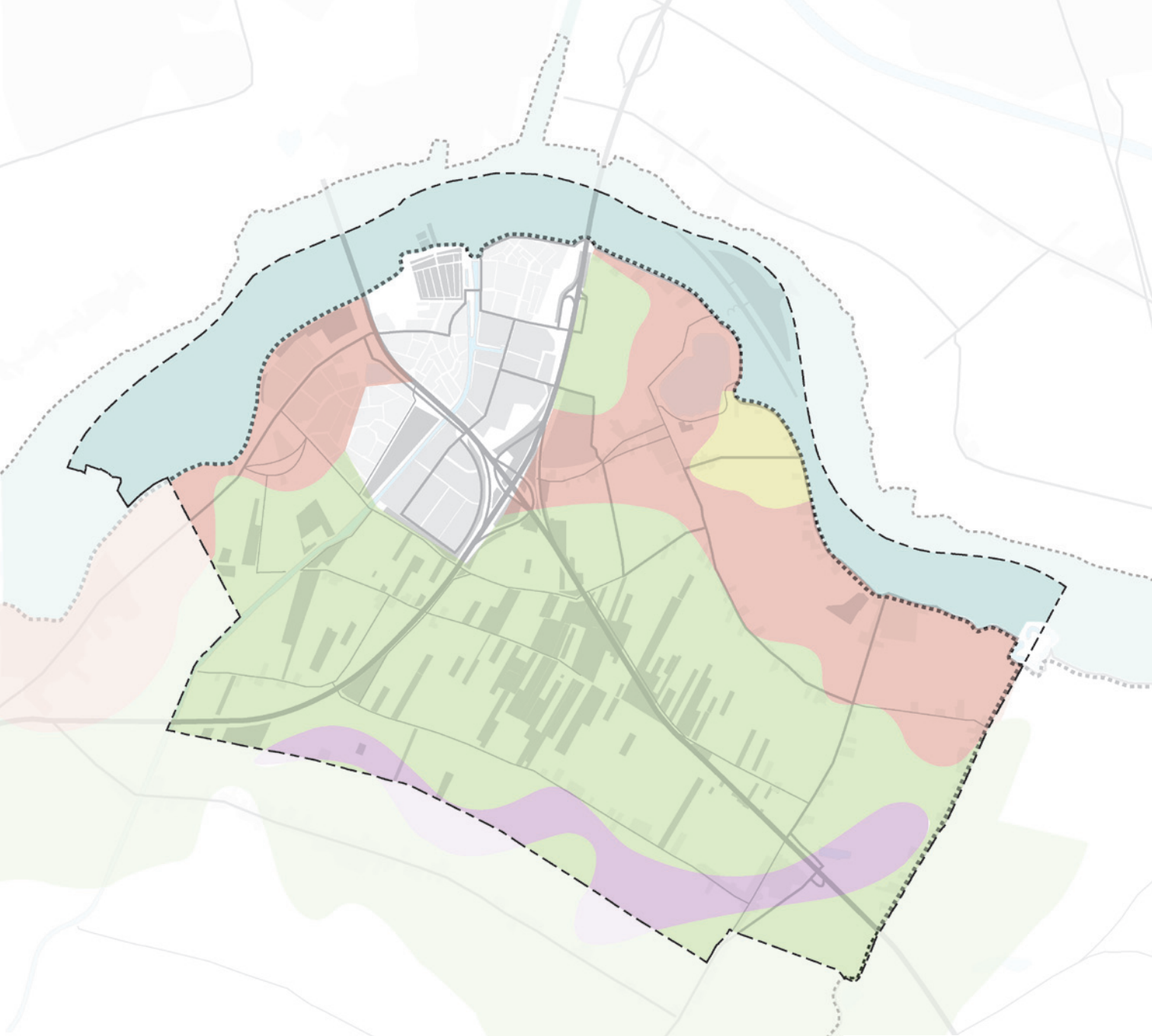

Periode van 1950 tot heden

- Ontwikkeling industrie langs het Merwedekanaal
- Stuw- en sluizencomplex Hagestein wordt in 1958 in gebruik genomen
- Explosieve groei vrijstad Vianen met grootschalige uitbreiding van nieuwe wijken
- 1981: Opening Lekbrug van de A27
- Aanleg De Put van Everstein: grote zandwinningsplas wordt recreatiegebied
- Aanleg verkeersknooppunt Everdingen ingericht met blokbossen
- Griendcultuur neemt af na 1950: Utrechts Landschap heeft een aantal grienden in beheer
- Veel hoogstamboomgaarden zijn verdwenen
- 2001: Goilberdingerwaard in gebruik als natuurontwikkelingsgebied
- 2004-2010: Verbreding van de A2: aanleg nieuwe primaire waterkering Diefdijk en ecoduct
- Heden: nationaal project Nieuw Hollandse Waterlinie in ontwikkeling

2.2 Landschapsanalyse

Hierna volgt een aantal thematische kaarten. Per themakaart is er een korte conclusie van onze bevindingen gegeven van de kenmerken, karakteristieken en aandachtspunten.

Bodem

- *Rivier de Lek en de verschillende oude, dichtgeslibde lopen van de Rijn hebben een grote invloed gehad op de ontstaansgeschiedenis*
- *Stroomruggen zijn de plekken in het landschap waar de rivier stroomde, door inversie van het landschap (inklinking veen) nu verhogingen in het landschap vaak bewoond, goede bodemgesteldheid*
- *Uiterwaarden bestaan uit zand- en kleiafzettingen die de rivier bij overstroming heeft achtergelaten. Dichtbij de Lek zand, op grotere afstand klei*
- *Verskil in bodemgesteldheid en verschil in landgebruik*
- *Hoe verder van de rivier af hoe kleiiger en vochtiger (klei op veen)*

LEGENDA

■	Uiterwaarden
■	Stroomruggen
■	Kommen, kommen op veen
■	Veenstroomruggen
■	Overslagen

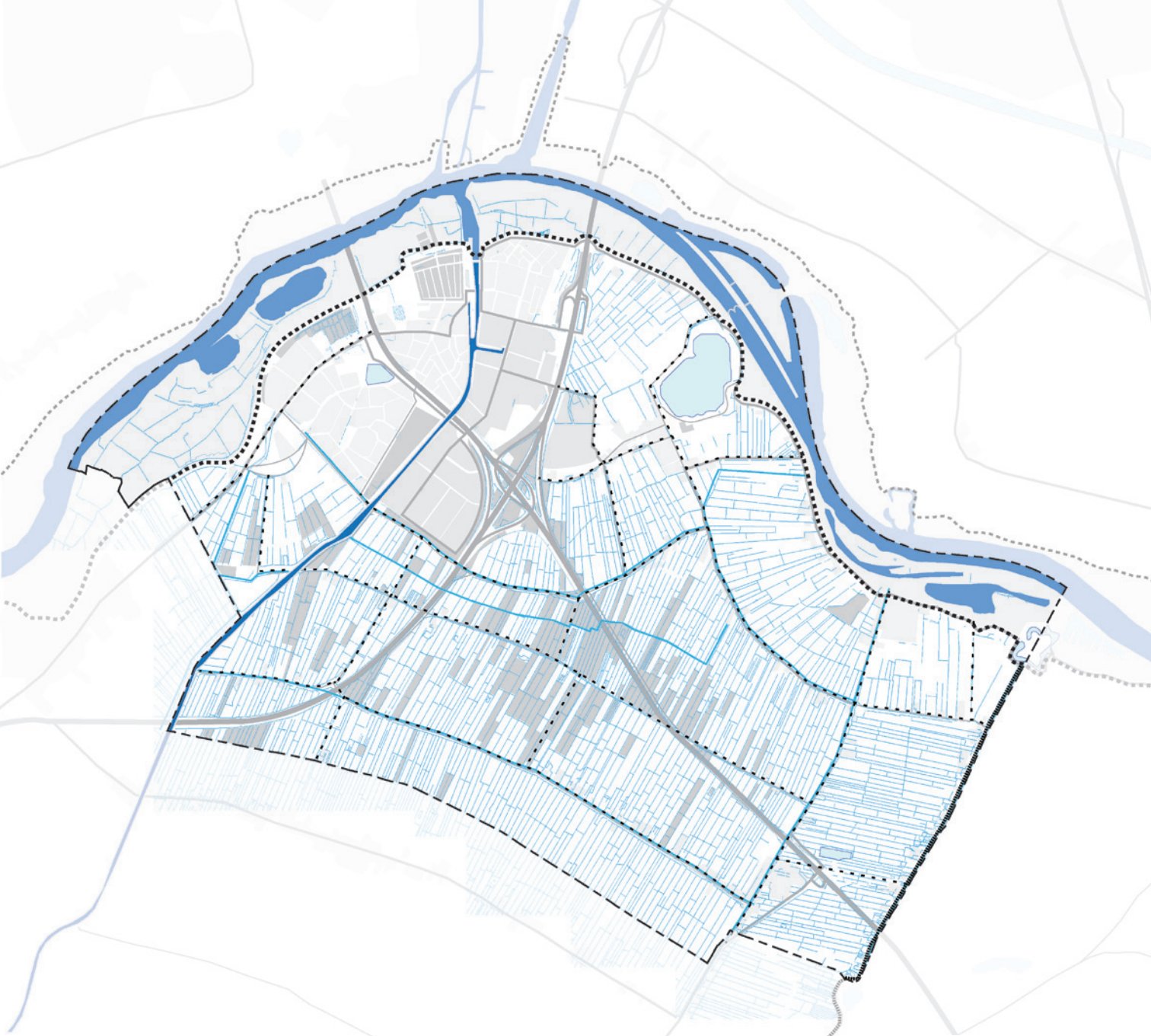

Hoogte

- *Verschil in hoogte: de oude stroomruggen lichten duidelijk op tegen de lagere veengebieden*
- *Hoge dijken omkaderen het gebied aan de noord- en oostzijde*

LEGENDA

■	9 meter
■	6 meter
■	3 meter
■	0 meter
■	-3 meter

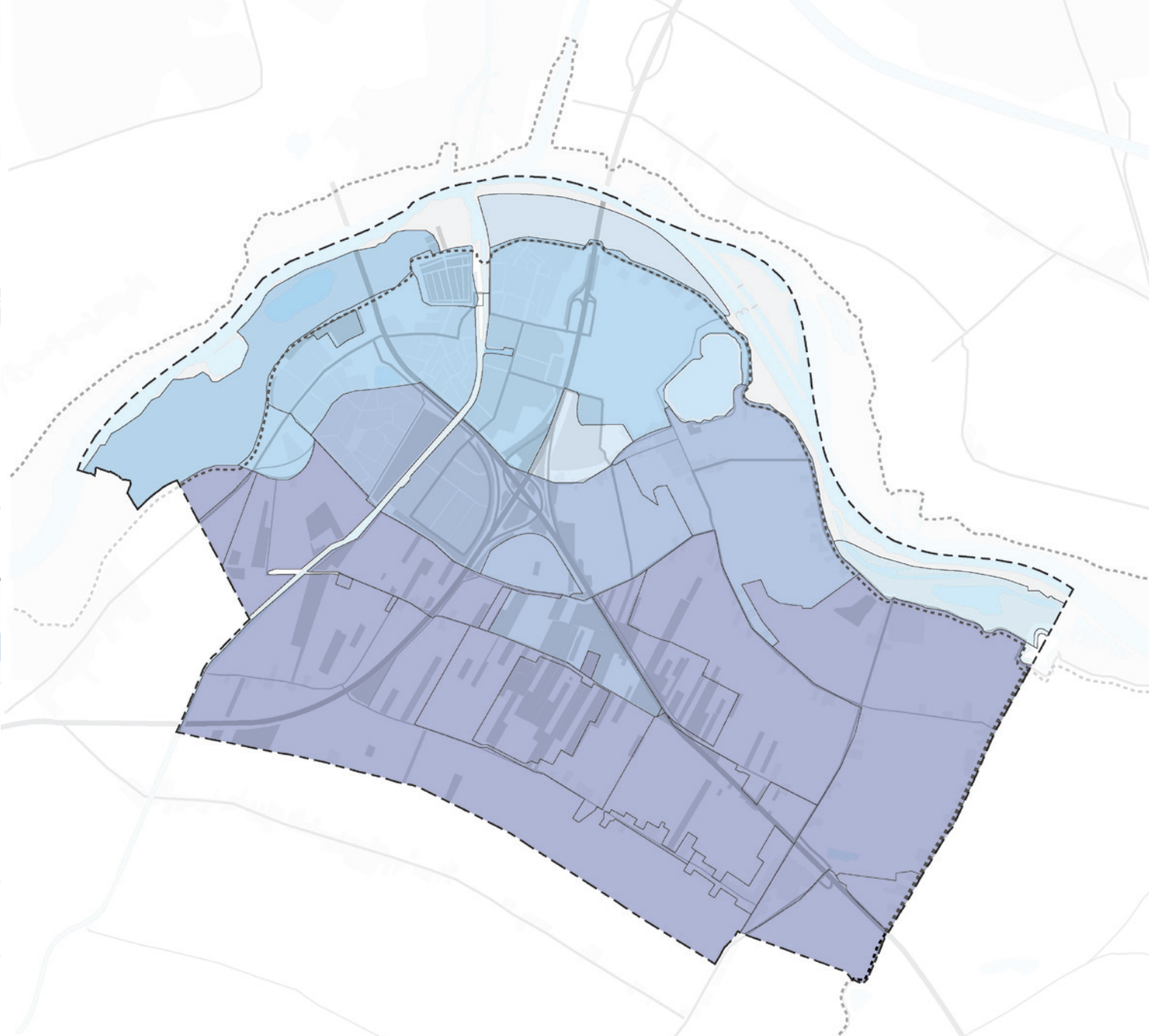

Water en dijken

- Rivier als natuurlijke afvoerweg
- Er zijn veel kribben langs de rivier: de rivierbedding wordt hierdoor versmald zodat de vaargeul wordt uitgeschuurd
- Zomer- en winterdijk begrenzen de rivier
- Uiterwaarden als waterbergingsgebieden in gebruik: ruimte voor de rivier
- Stuw- en sluizencomplex Hagestein: RWS bepaalt hiermee de waterhoogte in de Lek
- Diefdijk heeft nog altijd een waterkerende functie (schuiven viaduct A2-dijk zichtbaar)
- Recreatieplas Everstein: grotendeels onzichtbaar door afschermdende beplanting
- Tussen de Lek en Fort Everdingen ligt het inundatiekanaal verscholen
- In de Viaanse polders is het slotenpatroon van de ontginningsstructuur beeldbepalend
- Merwedekanaal
- Oude Zederik
- De Lek lekt: kwelwater!

LEGENDA

- Rivier
- Boezemkanaal
- Open water/plas
- Primaire watergangen
- Sloten
- Winterdijk
- Diefdijk
- Kades

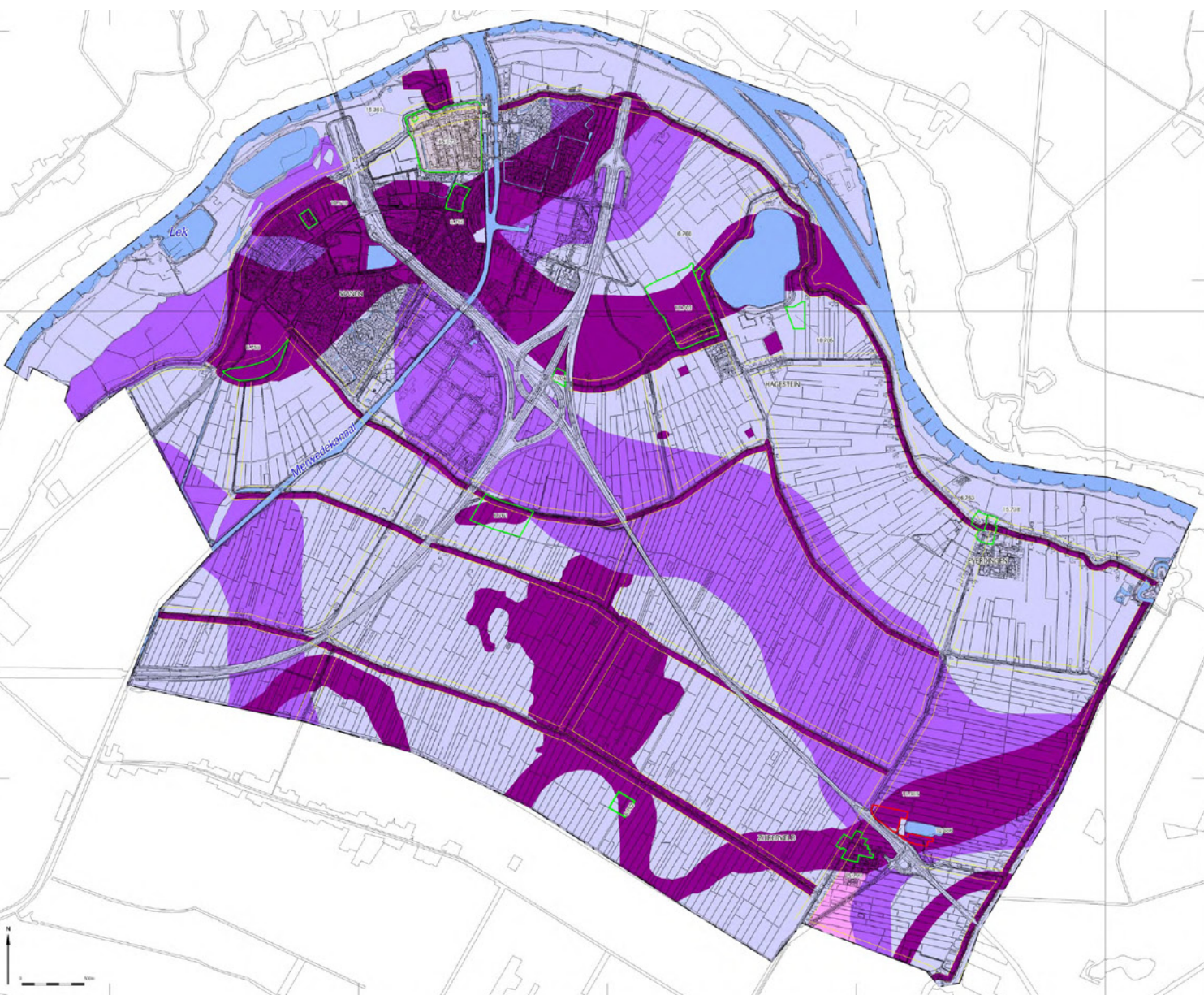

Waterpeilgebieden

- Hoe verder van de rivier af wordt de bodem steeds vochtiger
- Slechte ontwatering polders Bolgerijen en Autena door lage ligging en kwelwater
- Peilgebieden komen niet overeen met de polderindeling
- Peilgebieden polders grotendeels afgestemd op landbouwkundig peil (tegen-natuurlijk) met uitzondering deel van het natuureservaat

LEGENDA

PEILBESLUITEN	
	2,00 - 1,50 m +NAP
	1,50 - 1,00 m +NAP
	1,00 - 0,50 m +NAP
	0,50 - 0,00 m +NAP
	0,00 - 0,50 m -NAP

Archeologie

- Stroomruggen indicatieve waarde hoog: Zijderveldse en Hagesteinse stroomrug
- Geïsoleerde steenfabiek Ossenwaard
- 15e eeuwse kapelletje bij Helsdingen
- Restant vroege bewoning bij Helsdingen en Hagestein
- Historische stad Vianen met het sluizencomplex van het Merwedekanaal
- Matige beleefbaarheid van de Nieuwe Hollandse Waterlinie

Legenda

- Hoog, resten ondieper dan 1,5m beneden maaiveld of diepteligging onbekend
- Middelhoog, resten ondieper dan 1,5m beneden maaiveld
- Middelhoog, resten dieper dan 1,5m beneden maaiveld
- Laag, resten ondieper dan 1,5m beneden maaiveld

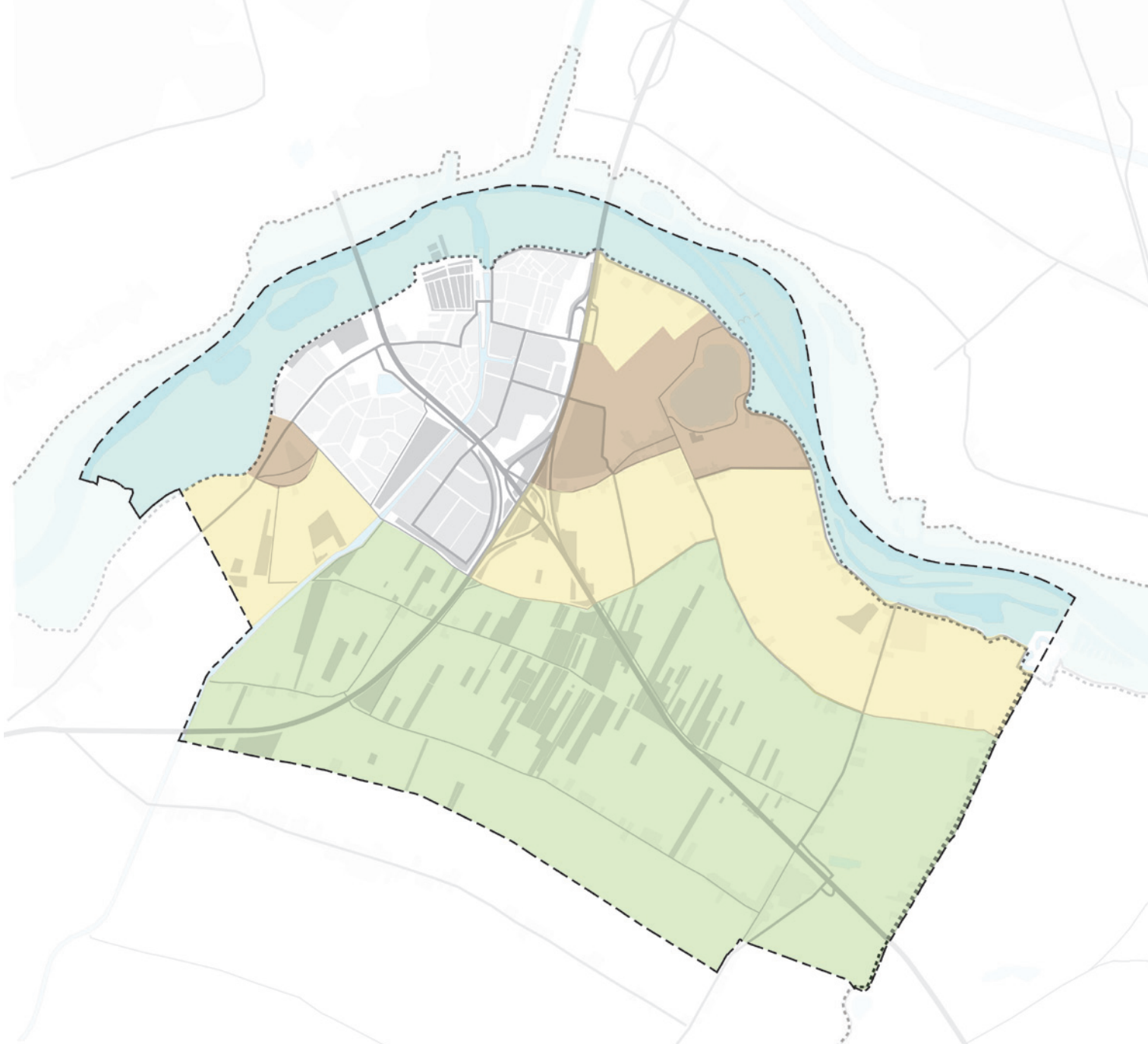
Bekende waarden

- 6760 AMK - terrein, niet wettelijk beschermd met monumentnummer
- 10385 AMK - terrein wettelijk beschermd met monumentnummer

— Waardevolle kades en dijken

Overig

- Water
- Onderzoeksgrens binnenstad
- Gemeentegrens
- VIANEN Plaatsnaam
- Zijdenveld Naam meandergordel
- Lek Naam waterloop

Landschapstypen

- *De Vijfheerenlanden is een overgangsgebied tussen het rivierenlandschap van de Betuwe en het veengebied van de Alblasserwaard. Het gebied heeft kenmerken van beide landschapstypen*
- *Uiterwaarden van de Lek: dynamisch en natuurlijk landschap*
- *Stroomruggen: hoger gelegen in het landschap met kronkelende wegen en geleidelijke overgangen naar de omgeving*
- *Lager gelegen stroomruggen: jongere oeverwallen/stroomruggen parallel aan de rivierdijk*
- *Veenweidegebied: laaggelegen veenpolders met karakteristieke strokenverkaveling (cope-ontginningen)*

LEGENDA

- Uiterwaarden
- Stroomrug
- Lager gelegen (delen van) stroomruggen
- Cope-ontginningen

Ruimtelijke opbouw

- Lange doorgaande vrij open ruimte van de rivier tussen de dijken: lange lijnen, dynamiek, sterk wisselend beeld
- Panoramisch uitzicht vanaf de dijk
- Reliëfverschillen
- Oeverwallen: kleinschalig en afwisselend landschap op hoger gelegen stroomruggen
- Laaggelegen veenweidelandschap: met halfopen grienden, populierenbossen, houtsingels, boomgaarden en beplante kaden geleidelijk overgaand in open weilanden, met weidevogels en koeien in de wei
- Merwedekanaal vormt een lange lijn door het landschap
- Oriëntatiepunten voornamelijk bepaald door de kerktorens, watertoren, bruggen, stuw- en sluizencomplex Hagestein

LEGENDA

- Massa
- Open ruimte
- Zichtlijnen
- /// Kavelrichting
- Oriëntatiepunten

Bebouwing

- Cultuurhistorisch waardevolle linten van boerderijen en erven
- Grote diversiteit aan typen linten aanwezig
- Aanwezigheid van karakteristieke oude voerdeelboerderijen: haaks op de weg en dijken woon- en werkgedeelte onder één kap, rode baksteen van de rivierklei, rieten daken
- Verschillende boerderijen op woonheuvels (kunstmatige verhogingen in het landschap) opkamers en vlietschuren (Zijdeveldselaan)
- Bouw van nieuwe boerderijen heeft het aanzien van het gebied veranderd
- Grote verschillen tussen oude en nieuwe boerderijen: materiaalgebruik, verschijningsvorm en erfindeling
- Grootschalige bebouwing waar geen streekgebonden activiteiten worden ondernomen, bijvoorbeeld veevoerders met bijbehorende logistiek
- Uiterwaarden vrijwel onbebouwd

LEGENDA

BESTAAND

- Oude binnenstad Vianen
- Stedelijk gebied
- Bedrijventerreinen
- Rivierdijklinten
- Overgangslinten
- Oeverwalllinten
- Dieldijklint
- Veenweidelinten

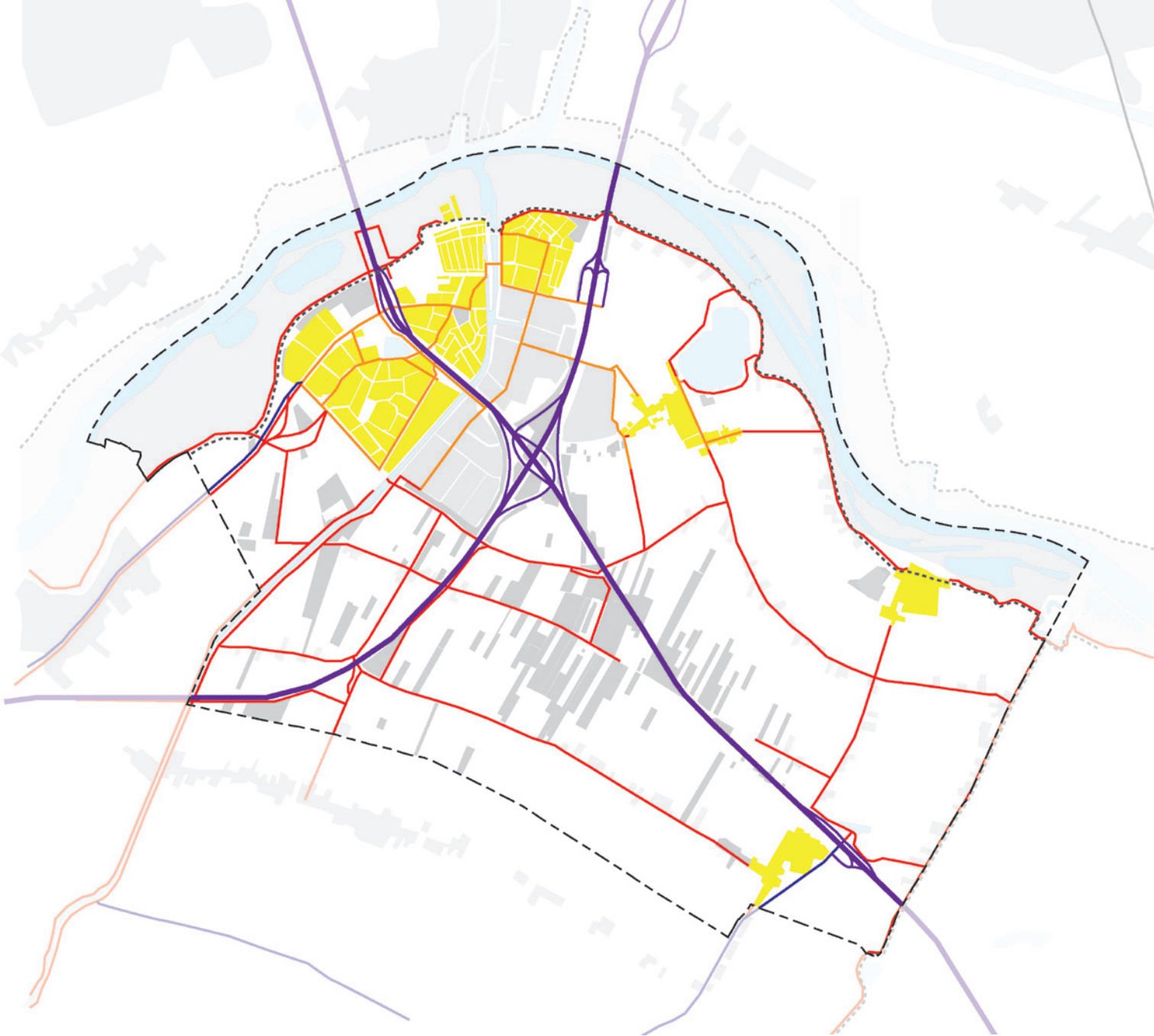

Dorpsranden

- Grote diversiteit aan stads- en dorpsranden
- Stads- en dorpsranden liggen niet altijd vanzelfsprekend in het landschap (harde bebouwingsranden)
- De Lange Waaijsteeg houdt geen rekening met het omringende landschap en de verbindingen tussen stad en buitengebied
- Landschappelijke afscherming bedrijventerrein Gaasperwaard ontbreekt

LEGENDA

- harde bebouwingsrand
- randen begrensd door een heldere landschappelijke grens
- randen gevormd door stedelijk en recreatief groen
- randen met een (potentieel) sterke verweving tussen stad/dorp en landschap
- randen langs een snelweg
- randen langs een hoofdweg
- toekomstige stadsrand

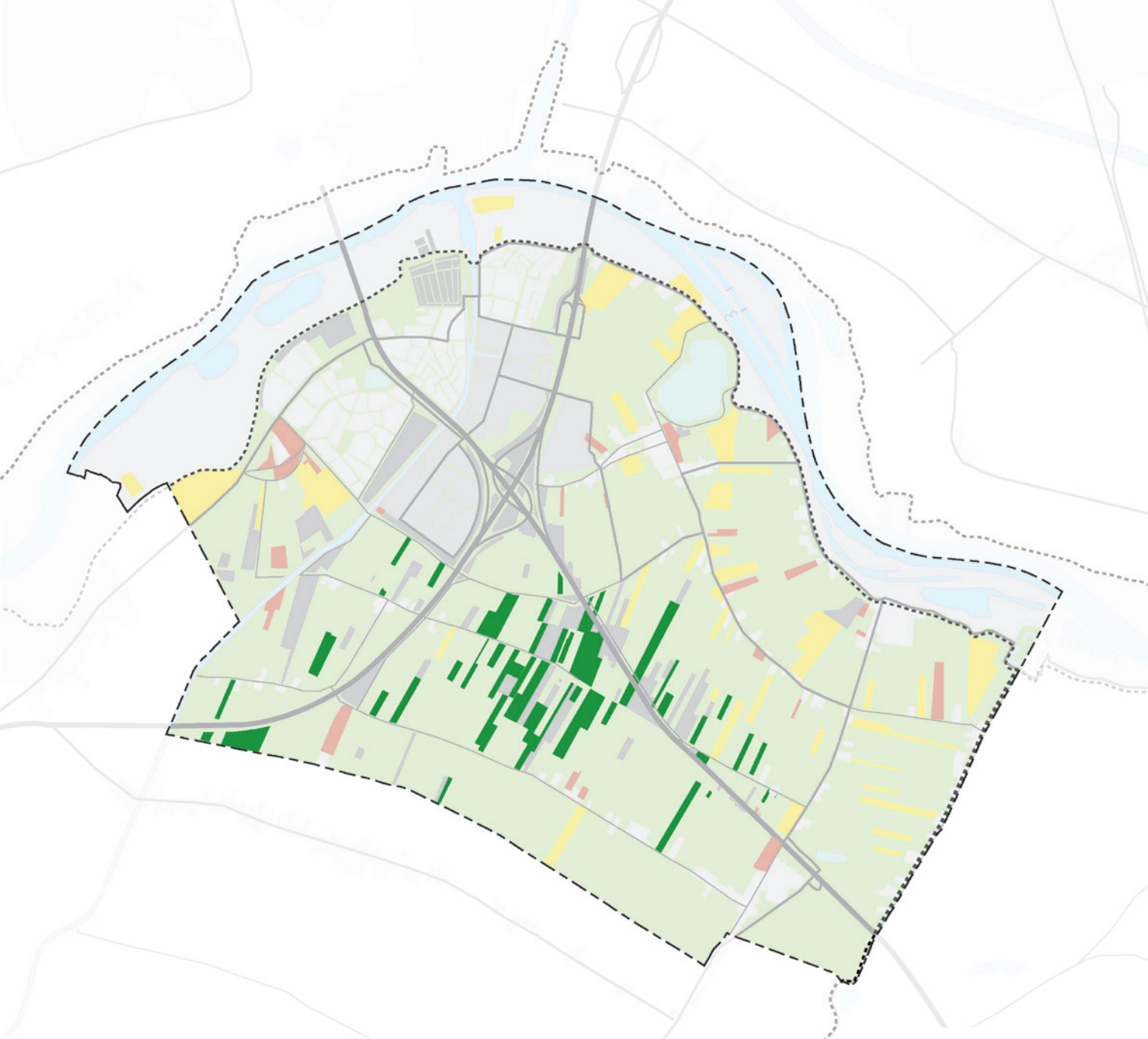
Infrastructuur

- Noord-zuid transportassen A2 en A27
- Grootschalige beroepsvaart en recreatievaart over de rivier en het Merwedekanaal
- Grote barrières in het buitengebied (A2, A27, Merwedekanaal), zowel voor recreanten als voor veel diersoorten; de stad ligt van het buitengebied afgekeerd
- Grofmazig lokaal wegennetwerk in de polders
- Verschil in karakter van de wegen: rivierdijken, weidelinten, wegen over oude kaden, provinciale wegen, etc.

LEGENDA

BESTAAND

- Stroomweg (80 - 130 km/u)
- Gebiedsontsluitingsweg (80 km/u)
buiten bebouwde kom
- Gebiedsontsluitingsweg (50 km/u)
binnen bebouwde kom
- Erftoegangsweg (60 km/u)
buiten bebouwde kom
- Verblijfgebied (30 km/u)
binnen bebouwde kom

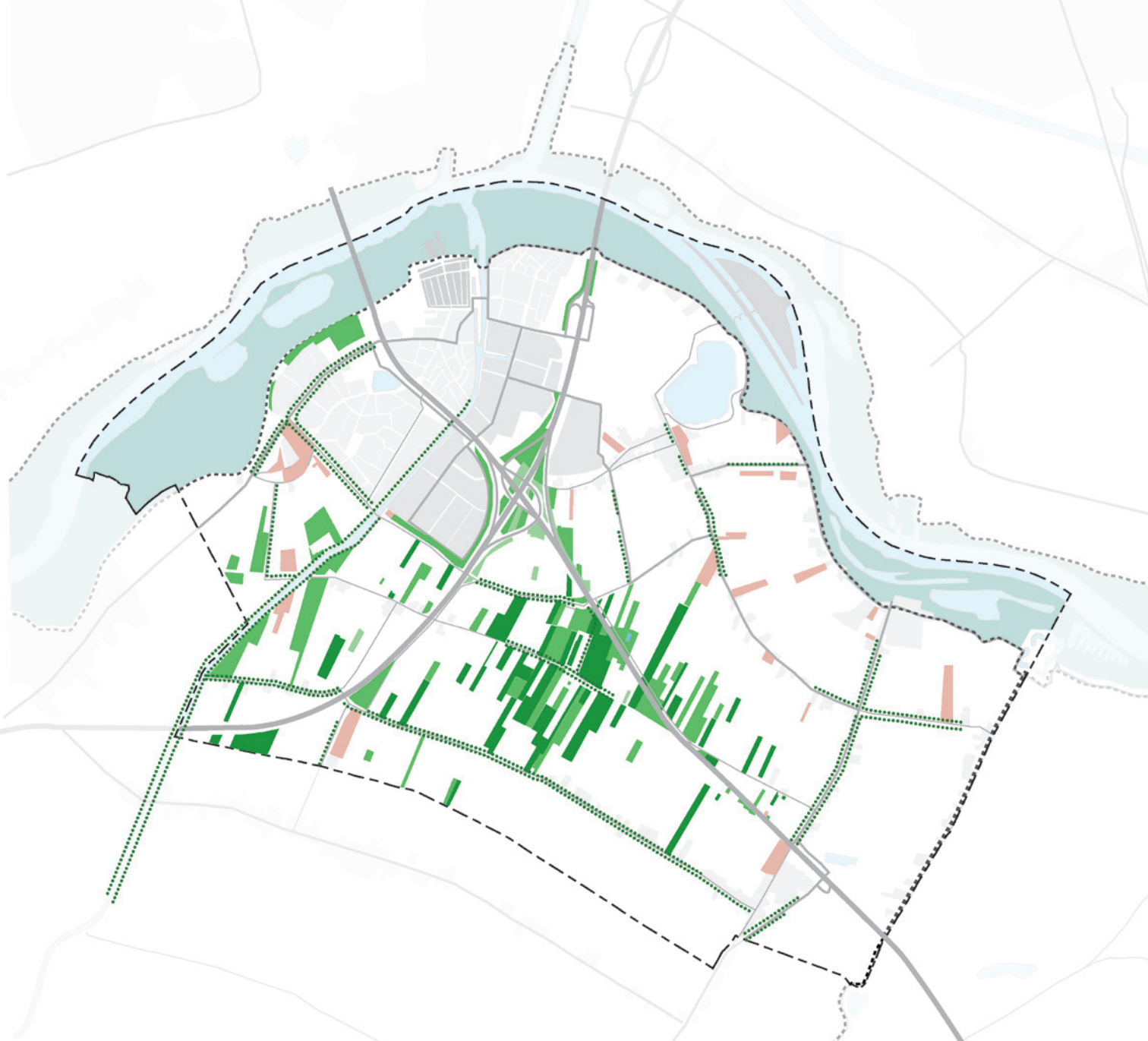

Landgebruik

- Karakteristiek zijn de verschillen in het landgebruik
- Uiterwaarden: hooilanden en natuurontwikkeling
- Stroomruggen: gemengd gebruik akkers, fruitteelt en weidegebied
- Veenweidegebied: open weidegebied (met (melk)veehouderijen), griendcultuur en natuur
- Grienden nauwelijks nog economisch nut
- Bijzondere vorm van akkerbouw was de hennepteelt, direct achter de stallen die nu grotendeels verdwenen zijn
- Terugloop agrarisch gebied: ca. 3-4 grootschalige agrarische bedrijven zijn actief in het buitengebied

LEGENDA

- Akkerbouw
- Veehouderij
- Boomgaarden
- Grienden

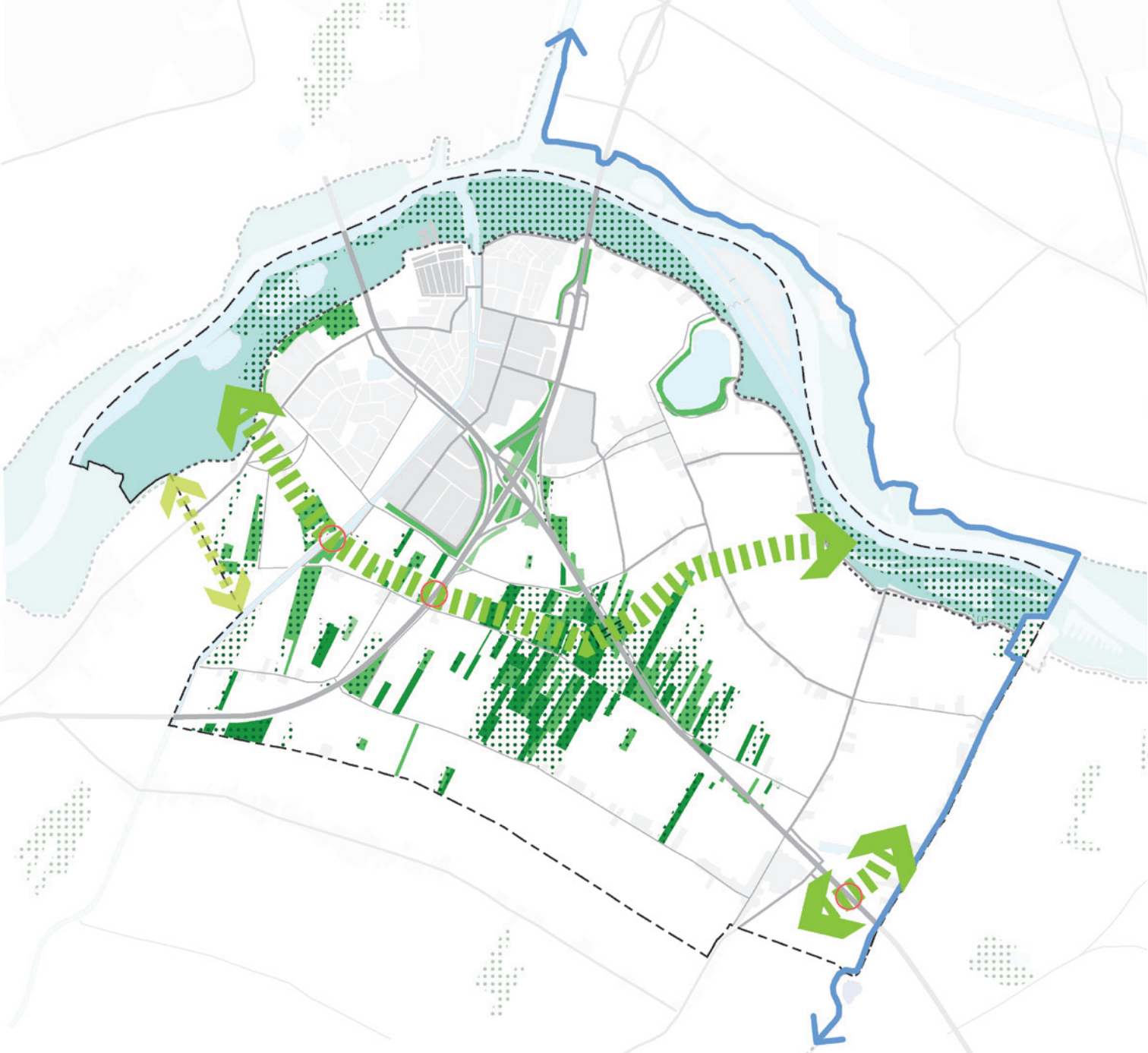
Groenstructuur

- Uiterwaarden grotendeels in gebruik als hooiland en natuurontwikkelingsgebied, landelijk karakter
- Middelwaard twee zandwindplassen, nu recreatieplassen
- Put van Everstein: grotendeels afgeschermd door wilgen en elzen
- Dijken zijn onbeplant
- Langs wegen en weteringen dichte rijen populieren, knotwilgen, etc.
- Aan de landzijde opgaande beplanting langs het Merwedekanaal
- Oude kaden noord-zuidrichting onbeplant
- Weilanden afgewisseld met (laag-/hoogstam)boomgaarden, griend- en populierenbossen
- Hoge landschappelijke en ecologische waarde grienden
- Ontbreken van streekeigen erfbeplanting / slechte inpassing van de erven

LEGENDA

BESTAAND

- Loofbos
- Grienden
- Populierenbos
- Boomgaarden
- Uiterwaard
- Eendenkooi
- Beeldbepalende boomstructuur

Natuur

- Overgangslandschap rivier-veen hierdoor rijk aan gradiënten: verschillen in kleilaagdikte, kleinschalig reliëf, hierdoor verschillen in bodem en waterhuishouding
- Uiterwaarden rijke dynamische natuur: amfibieën, vogels, vissen, meidoornstruiken, ooibossen, rietvelden en stroomdalplanten
- Vistrap stuw- en sluizencomplex Hagestein
- Natuurreservaat: griendakkers, dotterbloemhooilanden, natte kamgrasweiden en populierenbossen met hoge botanische/ecologische waarde
- Belangrijkste natuurwaarden in de uiterwaarden en de grienden
- Doorsnijding van de natuurgebieden met negatieve invloed op flora en fauna
- Ontwikkeling van de EHS

LEGENDA

- Water
- Uiterwaard
- Boslandschap
- Grienden
- Nieuw Hollandse Waterlinie
- Dijk
- Ecologische Hoofd Structuur
- Ecologische verbinding van lokaal belang
- Ecologische verbingszone (EHS)
- Barrières

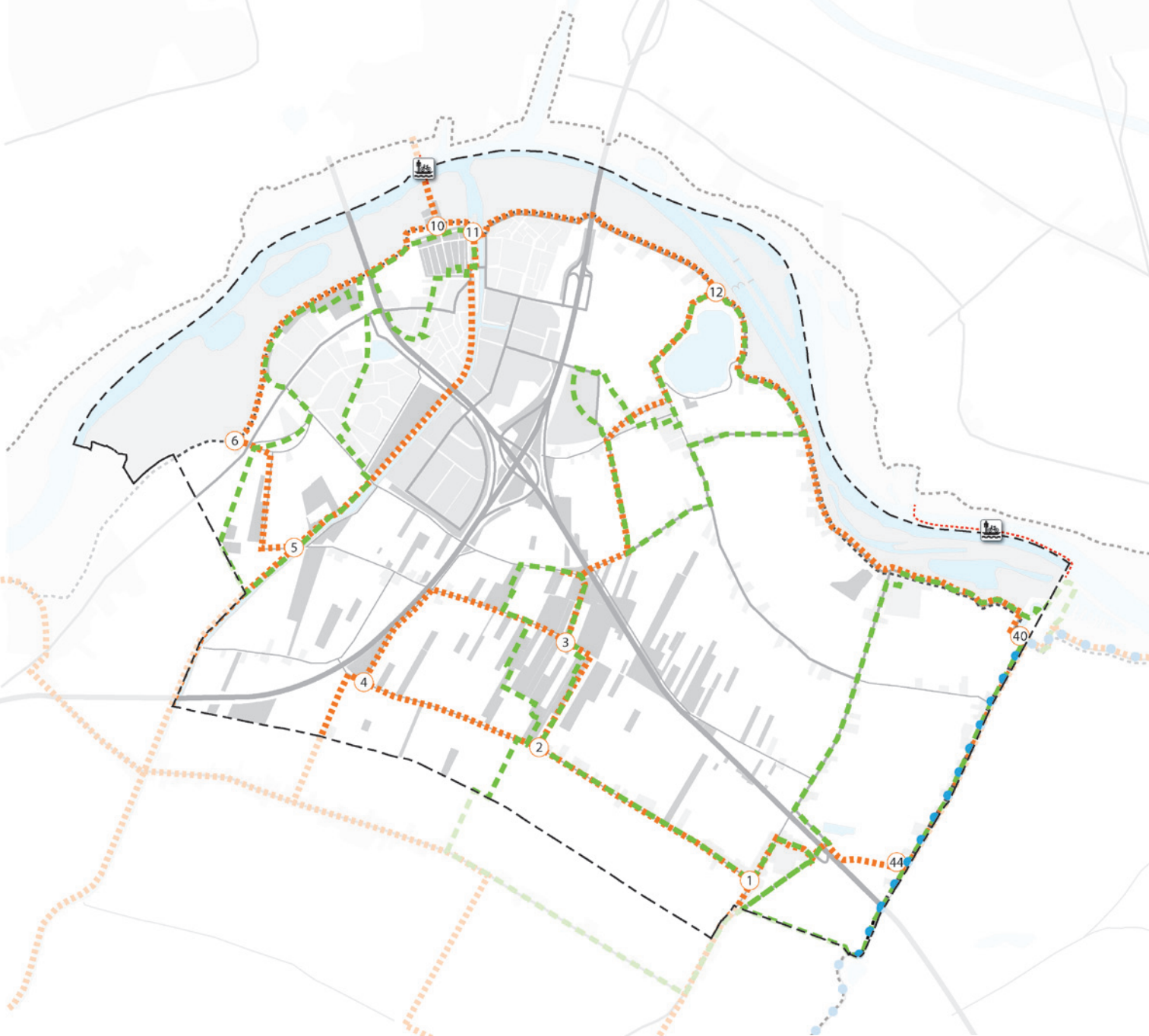

Recreatievoorzieningen

- *Recreatieve voorzieningen met name geconcentreerd langs de rivier*
- *Beperkt aanbod aan recreatieve voorzieningen in de Viaanse polders*

LEGENDA

	Water		Jachthaven / aanlegplaatsen
	Bos- en recreatiegebied		Recreatief voetveer
	Sportvoorzieningen		Stuwcomplex Hagestein
	Oude binnenstad		Steenfabriek De Ossenwaard
	Recreatiegebied Middelwaard		Golfbaan (in ontwikkeling)
	Fort Everdingen		Kaasboerderij
	Lekpoort		Stal Jansen
	Watertoren		
	Stedelijk museum Vianen		
	Kapel Helsdingen		
	Recreatiepark Everstein		
	Zwemwater		

Recreatieve routes

- Met name extensieve vormen van recreatie
- Enkele recreatieve wandel- en fietsverbindingen, voornamelijk langs de randen en midden door het gebied

LEGENDA

- ⑪ Fietsknooppunten ANWB
- Waterlinieroute
- Natuurpaden
- Recreatieve voetveer

Bereikbaarheid

- Matig fysieke / aantrekkelijke relaties tussen de stad en de uiterwaarden / het platteland
- Grote barrières in het buitengebied (A2, A27, Merwedekanaal) voor recreanten

LEGENDA

- Aantrekkelijke, recreatieve route
- Aantrekkelijke, functionele route
- Onaantrekkelijke route
- Autoverkeersbrug
- Fietsverkeersbrug
- Tunnel
- Fietsveer
- ~ Knelpunten
- Barrière

2.3 Kwaliteiten van het landelijk gebied

Sterke punten

- Als gevolg van de historische ontwikkeling en de ligging kenmerkt het landelijk gebied van Vianen zich anno 2013 door een opeenvolging van verschillende landschapstypen die alle duidelijk een eigen identiteit en landgebruik hebben, te weten:
 - doorgaande ruimte van de Lek en de uitwaarden;
 - kleinschalige stroomruggen van de Lek;
 - kleinschalig halfopen griendenlandschap en de open weidegebieden.

De diversiteit is een gevolg van de ligging van Vianen op de overgang van het rivierengebied naar het veengebied. Deze afwisseling vormt een belangrijke kwaliteit.

- De verschillende linten als belangrijke identiteitsdragers van het landschap
- Grote gaafheid aan cultuurhistorisch-landschappelijke structuren en patronen van de cope-ontginningen en de griendbossen
- Verspreid over de landschapstypen zijn verschillende waardevolle cultuurhistorische en archeologische elementen en structuren terug te vinden. Dit erfgoed draagt vaak in grote mate bij aan de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied. Belangrijke waardevolle cultuurhistorische elementen zijn: oude stad Vianen, Nieuwe Hollandse Waterlinie, historische boerderijen, kasteellocatie 't Huis Hagestein, steenfabriek, oude molenplaatsen en 't Tolhuis. Helsdingen is een gaaf gebleven gestrekt esdorp, het meest westelijke van Nederland
- Grote variatie aan natuurtypen: binnendijs en buitendijs
- Goed bereikbaar van buiten de gemeente: over snelweg en water

2.4 Aandachtspunten voor het landelijk gebied

Als we kijken naar het landschap van Vianen valt een aantal zaken op die de identiteit aantasten of dat in de toekomst dreigen te doen. Bovendien kunnen de toegankelijkheid en de mogelijkheden om het landschap te beleven nog worden versterkt. We zetten de belangrijkste aandachtspunten hieronder op een rij.

Het beheer van het (agrarische) landschap is van oudsher in handen van de boeren. Het is niet vanzelfsprekend dat agrariërs ook in de toekomst het landschap blijven onderhouden. Landbouwers zijn genoodzaakt hun bedrijven op te schalen om het hoofd boven water te houden. De relatief kleinschalige landschappen in onze gemeente zijn daar niet bij uitstek geschikt voor. Maar als de landbouwkundige functie (deels) verdwijnt, wie onderhoudt dan de weiden en de grienden?

De schaalvergroting in de landbouw betekent dat land van verschillende bedrijven wordt samengevoegd. Het betekent ook dat er minder agrarische bedrijven over blijven, die echter wel ruimere erven nodig hebben. Tegelijkertijd is er een aantal even dat vrijkomt en het agrarische karakter verliest: de zogenaamde 'vab's' (vrijkomende agrarische bedrijfskavels). Voor deze vab's zullen nieuwe functies moeten worden gevonden. Deze trend zorgt voor een verschuiving van het karakter van de linten van agrarisch naar particulier en commercieel niet-agrarisch grondgebruik. Daarnaast speelt er nog een aantal andere trends die impact hebben op het landschap en het karakter van het landelijk gebied, waaronder:

- schaalvergroting gaat in de landbouw hand in hand met specialisatie. Het aantal gecombineerde bedrijven neemt af. Door deze trends wordt ook het landschap uniform;
- er is de laatste jaren een toenemende vraag naar melk, vooral vanuit China. Er moet daarom (uitbreidings)ruimte zijn voor melkveehouderijen;
- niet-grondgebonden bedrijven zoals de intensive veehouderij krijgen steeds meer een industrieel karakter. In Vianen is echter nauwelijks niet-grondgebonden landbouw aanwezig;
- door de Wet plattelandswoningen is het mogelijk om in bijvoorbeeld een voormalige bedrijfswoning - die afgescheiden is van het bedrijf - te wonen, maar wel op zo een manier dat de agrariër niet gehinderd wordt in zijn bedrijfsvoering en uitbreidingsmogelijkheden;

- de ingezakte vraag naar koopwoningen in het duurdere segment zorgt er in het landelijk gebied voor dat gerestaureerde woonboerderijen en boerderijen die gerestaureerd en herbestemd kunnen worden tot woonboerderijen minder snel verkocht worden;
- vooral voor de economische crisis was er een sterke opkomst van paardenhouderijen, die vaak een grote impact hebben op het landschap door de aanwezigheid van grote stallen en hekwerken ('verpaarding'). Door de economische crisis is deze trend de laatste jaren minder sterk geworden.

Aandachtspunten

- Ontbreken van streekeigen erfbepplanting/slechte inpassing van de erven.
- Slechte onderhoudsstaat en verdwijnen van landschapselementen (hoogstamboomgaarden, grienden).
- Grote barrières in het buitengebied (A2, A27, Merwedekanaal), zowel voor recreanten als voor veel diersoorten; de stad ligt van het buitengebied afgekeerd.
- Matige fysieke/aantrekkelijke relaties tussen de stad en de uiterwaarden/het platteland.
- Beperkt aanbod aan recreatieve mogelijkheden in het buitengebied.
- Landschappelijke afscherming bedrijventerrein Gaasperwaard ontbreekt.
- Vianen heeft een aantal unieke trekkers die alleen nog moeten worden 'opgepoetst' (buitenstad, griendencomplex, Stuw-eiland, kasteellocatie Hagestein, Fort Everdingen).
- Onzichtbaarheid van de put Everstein.
- De elementen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn weinig zichtbaar/beleefbaar.

HOOFDSTUK 3

Landschapsvisie

Aan de hand van de inventarisatie en analyse in hoofdstuk 2 hebben we de ambities uit Viatopia vertaald in een ruimtelijke visie. De visie bestaat uit vijf hoofdthema's, die in de volgende paragrafen worden besproken. In hoofdstuk 4 gaan we per landschapstype en in hoofdstuk 5 per bebouwingslint/-concentratie in op de karakteristieken en op de landschappelijke uitgangspunten en bouwstenen voor ontwikkelingen.

Behouden en versterken van de identiteit van het buitengebied

- Behouden en versterken van het dynamische landschap in de uiterwaarden van de Lek
 - Dynamische natuur
- Behouden en versterken van het kleinschalig en afwisselend landschap op de stroomruggen
 - Graanakkers
 - Hoogstamboomgaard
- Behouden en versterken van het halfopen griendenslandschap
 - Griendcultuur
- Behouden en versterken van het veenweidelandschap
 - Weidevogels
 - Koe in de wei
 - Openheid bewaren

- Behouden en versterken militair landschap
- Versterken karakteristiek lint Zijderveldselaan/ Achterkade/Bolgerijsekade/Graaf Huibertlaan
- Versterken karakteristiek lint Diefdijk
- Versterken karakteristiek lint Lekdijk
- Versterken karakteristiek lint Tienhovenseweg
- Versterken karakteristiek Bliezenweg / Helsdingse Voor- en Achterweg
- Bestaande iconen zichtbaar houden (kerktorens, watermolen, stuwcomplex, bruggen, steenfabriek)
- Behoud, herstel en ontwikkeling van beeldbepalende laanstructuren langs wegen

3.1 Behoud en versterking van de identiteit van het buitengebied

Behoud en versterking van de verschillende landschapstypen

De primaire ambitie van de landschapsvisie is een fraai en afwisselend landschap. Een goede 'leesbaarheid' van het landschap draagt bij aan de waardering ervan. De verschillen tussen de drie verschillende landschapstypen in de gemeente moeten daarom duidelijk waarneembaar zijn:

- het dynamische, natuurlijke landschap in de uiterwaarden van de Lek, met Schotse hooglanders, maar ook 'Hollandse' koeien in de wei;
- het kleinschalige en afwisselende agrarische landschap op de hooggelegen stroomruggen, met weides, (graan)akkers en hoogstamboomgaarden ;
- het laaggelegen veenweidelandschap:
 - met halfopen grienden;
 - met open weilanden, met weidevogels en koeien in de wei.

Ons uitgangspunt is daarom behoud en versterking van de bestaande landschappelijke waarden die de identiteiten van de deelgebieden voor een groot deel bepalen. Dat betekent vanzelfsprekend dat voor het hele (binnendijkse) buitengebied van Vianen geldt dat behoud/versterking van de agrarische bedrijfsvoering voorop staat, mits dit niet ten koste gaat van de bestaande landschappelijke kwaliteit. In de praktijk blijkt dat door de noodzakelijke schaalvergroting in de landbouw:

- agrarische erven vrijkomen;
- de agrarische bedrijfsvoering dreigt te verdwijnen (daar waar schaalvergroting niet mogelijk is).

Daarom besteden we in deze landschapsvisie relatief veel aandacht aan kansen voor nieuwe functies in het landschap die zo goed mogelijk passen bij het bestaande karakter en die kunnen helpen dat karakter te behouden als de agrarische functie zou verdwijnen (zie paragraaf 3.2).

Bestaande iconen zichtbaar houden

De bestaande (cultuurhistorisch waardevolle) iconen - zoals kerktorens, de watertoren, het stuwcomplex, de steenfabriek en de bruggen over de Lek - bepalen mede de kwaliteit van de drie landschapstypen. Deze elementen willen we dan ook zichtbaar houden.

Behouden en versterking van het militaire landschap

Hetzelfde streven is van toepassing op de cultuurhistorisch-landschappelijke waarden. Vooral het militaire landschap van de Nieuwe Hollandse Waterlinie langs de Diefdijk is van groot cultuurhistorisch belang. Ontwikkelingen langs de Diefdijk moeten dan ook passen bij de karakteristieken van het bebouwingslint. Voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie is parallel aan de landschapsvisie de Nota Ontwerprichtlijnen Nieuwe Hollandse Waterlinie opgesteld. Wij sluiten hier in de landschapsvisie op aan, maar maken tevens een verdiepingsslag.

De bebouwingslinten en -concentraties als identiteitsdragers behouden en versterken

Naast de Diefdijk hebben ook de andere bebouwingslinten en -concentraties in het landelijk gebied een eigen identiteit en cultuurhistorisch-landschappelijke waarden, bijvoorbeeld in de vorm van oude boerderijen. Ook hier geldt dat we de verschillende kwaliteiten willen versterken:

- Lekdijk;
- Autenasekade / Tienhovenseweg / Lange Meent;
- Zijderveldselaan / Achterkade / Bolgerijsekade / Graaf Huibertlaan;
- Biezenweg / Helsdingse Voor- en Achterweg.

Behoud, herstel en ontwikkeling van beeldbepalende laanstructuren langs wegen

Zeer bepalend voor het landschapsbeeld langs de wegen (met uitzondering van de dijken) is de aanwezigheid van een doorgaande opgaande beplantingsstructuur. Dit willen we behouden en waar nodig herstellen en ontwikkelen met gebiedseigen boomsoorten. Een dergelijke laanstructuur kan in de toekomst langs de Achterkade in het natte, open weidegebied ook bestaan uit knotwilgen (als de bestaande populieren aan vervanging toe zijn). Lage bomen zijn hier gunstig voor weidevogels, die een zo open mogelijk gebied prefereren. De rijkswegen dienen overigens juist onbeplant te blijven, omdat deze structuren het landschap (de verkavelingsrichting) niet volgen maar er 'overheen' zijn gelegd. Het zijn autonome, bovenregionale structuren die daarom niet benadrukt moeten worden met beplanting.

Ontwikkelen plattelandseconomie

Ontwikkelen plattelandsbedrijvigheid

Eiland in ontwikkeling

Horecavoorzieningen

Streekproducten

Vogelen

Picknicktafel

Stadslandbouw

Buitenpaden

Agrarisch bedrijf

Boer en bed

Kamperen bij de boer

Zorgboerderij

Golfbaan

Theetuin

3.2 Ontwikkeling van de plattelandseconomie

Ruimte voor ontwikkeling

Door schaalvergroting in de landbouw zal het agrarisch landgebruik in het relatief kleinschalige landschap van Vianen niet altijd meer rendabel zijn. Sommige agrariërs zullen op zoek gaan naar nevenactiviteiten om de bedrijfsvoering rendabel te houden, zoals een minicamping of een theehuis. Sommige andere agrariërs zullen plaatsmaken voor nieuwe functies zoals recreatievoorzieningen, zorgfuncties of nieuwe landgoederen. Als gemeente bieden we ruimte aan economische ontwikkelingen die passen in het landschap. Dit is nodig om voorbereid te zijn voor het geval agrariërs stoppen en nieuwe beheerders van het landschap nodig zijn. Zo faciliteren we de transitie van agrarische bedrijvigheid naar plattelandsbedrijvigheid. We bieden 'boeren, burgers en buitenlui' de ruimte allerhande (recreatieve) faciliteiten aan te bieden (zoals workshops, tuinieren voor (school)kinderen, verkoop van streekproducten, horecavoorzieningen, kamperen bij de boer, enzovoort) of nieuwe functies te ontwikkelen zoals nieuwe landgoederen. Voorwaarde is wel dat de ruimtelijke ontwikkelingen passen bij de maat, schaal en de identiteit van het landschap. Om inhoudelijk richting te geven aan mogelijke initiatieven is het landschappelijk raamwerk opgesteld. Hiervoor hebben we per landschapstype uitgangspunten opgenomen waaraan moet worden voldaan en bouwstenen die dienen ter inspiratie voor initiatiefnemers. De uitgangspunten en bouwstenen laten zien, wanneer iemand iets zou willen ontwikkelen op een locatie, welke ruimtelijke ambities en randvoorwaarden daar aan verbonden zijn. Het idee hierachter is dat initiatiefnemers (indien gewenst) meer ontwikkelruimte krijgen dan er nu in het bestemmingsplan mogelijk is, maar alleen onder de voorwaarden dat zij bijdragen aan de inrichting en kwaliteit van het buitengebied.

De landschapsvisie gaat namelijk niet uit van een eindplan, maar een ontwikkelingsrichting waaraan iedereen kan bijdragen. Hieronder bespreken we een aantal verschillende ontwikkelingen die kunnen spelen in ons landelijk gebied.

Vergroting agrarisch bouwvlak

Wij bieden ruimte aan vergroting van een agrarisch bouwvlak indien dit noodzakelijk is uit een oogpunt van doelmatige agrarische bedrijfsvoering en/of -ontwikkeling. De oppervlakte van het agrarisch bouwvlak mag na vergroting niet meer bedragen dan 1,5 hectare met dien verstande dat het agrarisch bouwvlak van een fruitteeltbedrijf niet meer mag bedragen dan 1,0 hectare.

Nevenactiviteiten

Wij bieden ruimte aan ontwikkeling van een breed scala aan nevenactiviteiten die de belevingswaarde en kwaliteit van het landschap doen toenemen. De veranderingen in de landbouwsector, samen met de opkomst van nieuwe gebruiksvormen zorgen ervoor dat we anders naar het buitengebied gaan kijken. Het is niet alleen een landbouwgebied, maar een landschap waar landbouw, natuur, cultuurhistorie, recreatie, toerisme, wonen, werken en zorg met elkaar verbonden zijn en elkaar versterken. Naast de bestaande recreatieve programma's is er ruimte voor (recreatieve) nevenactiviteiten en voor nieuwe bedrijven die mede invulling kunnen geven aan het recreatieve landschap voor bezoekers uit stad en land. Ze zijn kleinschalig, divers en zorgen voor een gevarieerd en bedrijfsspecifiek landschap. Enkele voorbeelden zijn: zorgboerderij met kleinschalige horeca, kleinschalige overnachtingsmogelijkheden in de grienden, kleine ambachtelijke werkplaatsjes, verkoop streek eigen producten, streekwekerij, etc. Ook buiten de bouwpercelen is ruimte voor activiteiten die het landschap versterken of gebruik maken van het landschap, zoals polderactiviteiten, buitenworkshops, etc. Door landschappelijk en agrarisch toerisme voor stedelingen te stimuleren wordt de beleving en aantrekkingskracht van het buitengebied vergroot.

Ruimte voor ruimte

De ruimte-voor-ruimteregeling biedt op vrijkomende agrarische bedrijfspercelen ruimte voor functiewijziging naar niet-agrarische bedrijvigheid of een extra woning op het perceel indien de locatie redelijkerwijs niet (meer) bruikbaar is voor een doelmatige agrarische bedrijfsvoering. Hier moet de sloop van voldoende voormalige bedrijfsruimte tegenover staan. Wij zijn geen voorstander van verplaatsing van hieruit voortvloeiende bouwrechten: in beginsel kan vervangende nieuwbouw alleen op de locatie zelf. Hierop maken wij alleen uitzondering indien dit vanuit landschappelijk, ecologisch en/of recreatief oogpunt per saldo een grote meerwaarde heeft. Bij voorkeur wordt de vervangende nieuwbouw dan in de kernrandzone gesitueerd, aansluitend op het bestaand stedelijk gebied.

Wij bieden ruimte aan hergebruik van vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen en het bijbehorende erf. De landschapvisie gaat hierbij uit van kwaliteit en minder van kwantiteit. Dat betekent dat indien er meer bebouwing of grondgebruik nodig is dat mogelijk is, maar alleen onder de voorwaarden dat het totaalplan een grote bijdrage aan de inrichting en kwaliteit van het buitengebied levert.

Nieuwe landgoederen

De term 'nieuwe landgoederen' wekt enige verwarring, omdat hiermee gerefereerd wordt aan de traditionele landgoederen met een grote privétuin, bijvoorbeeld in de romantische stijl van de Engelse landschapstuin. In werkelijkheid gaat het hier om een zogenaamde 'rood-voor-groenconstructie'. Uitgangspunt is een verhoging van de ruimtelijke kwaliteit en in het bijzonder de kernkwaliteiten van natuur en landschap. Indien aan die voorwaarde wordt voldaan, is de ontwikkeling van een nieuw landgoed mogelijk en mag een nieuw woonhuis worden gebouwd, iets wat normaliter niet is toegestaan in het landelijk gebied. De voorwaarden zijn onder meer dat minimaal 90% (op paden) voor het publiek toegankelijk is en dat dit deel van het landgoed met gebiedseigen (agrarische) natuur wordt ingericht. Dit houdt in open gebieden in dat de natuurontwikkeling de openheid niet mag aantasten; natuur kan dan bijvoorbeeld bestaan uit bloemrijke graslanden en wateren. Zo dragen nieuwe landgoederen bij aan behoud en ontwikkeling van landschappelijke, ecologische en recreatieve waarden. Een nieuw landgoed dient een minimale omvang te hebben van tenminste 10 hectare, waarvan de huiskavel (met de bebouwing) maximaal 10% mag beslaan.

Verblijfsrecreatieve voorzieningen

Grootschalige verblijfsrecreatieparken (met bijvoorbeeld grote bungalows) passen niet bij de maat en schaal van de Viaanse landschappen. We staan de komst ervan daarom niet toe. Wel bieden we in de kernrandzones ruimte aan de ontwikkeling van reguliere, niet te grootschalige campings. In de overige delen van het landelijk gebied bieden we uitsluitend ruimte aan kleinschalig kamperen (zie hierboven bij 'Nevenactiviteiten bij een agrarisch bedrijf').

Opwekking van duurzame energie

Biovergistingsinstallaties, windturbines en zonnepanelen wekken energie op een duurzame wijze op, wat goed is voor het milieu. Er kleven echter vanuit (onder meer) landschappelijk oogpunt ook nadelen aan de toepassing van deze vormen van energieopwekking.

- Biovergistingsinstallaties zijn zeer groot en hebben een industriële uitstraling. Ze passen daardoor niet bij de schaal en het karakter van de Viaanse landschappen; een goede landschappelijke inpassing is niet mogelijk. Daarom staan we de komst van biovergistingsinstallaties niet in het landelijk gebied toe, maar alleen (onder voorwaarden) op de daarvoor geschikte gemengde bedrijventerreinen bij Vianen.

- Windturbines hebben een grote invloed op het landschap. Vooral het feit dat windturbines dynamische/bewegende objecten zijn, maakt dat ze de aandacht trekken, wat om kan slaan in visuele onrust. Grote windturbines passen niet bij de kleinschaligheid van het landelijk gebied van Vianen. Kleine windturbines (kleiner dan 18 meter) op agrarische erven hebben een minder grote impact op het landschap en zijn binnen het bestemmingsplan Landelijk Gebied wel toegestaan. Ter hoogte van Knooppunt Everdingen worden wel drie grote windturbines geplaatst, maar deze komen te staan op de overgang naar het stedelijk gebied.
- Zonnepanelen zijn in het landelijk gebied als onderdeel van bebouwing alleen wenselijk indien dit passend is bij de bebouwing. Een moderne schuur met een zwart dak leent zich er bijvoorbeeld veel beter voor dan de rieten kap van een historische boerderij (dit is technisch gezien overigens ook niet goed mogelijk). We bieden geen ruimte aan 'velden' van zonnepanelen in de open agrarische gebieden. In het meer verdichte landschap van de stroomruggen is het afweegbaar. Voorwaarde is echter wel dat de zonnepanelen worden afgeschermd door een gebiedseigen beplanting.

Ruimte voor recreatie

★ ★ ★ ★ ★ De vijf sterren van Vianen: ontwikkelen van pleisterplaatsen

★ Buitenstad

★ 't Slot kasteellootatie Hagestein

★ Fort Everdingen

★ Stuweland

★ Griendencomplex

★ Ontwikkelen intensieve oeverrecreatie

3.3 Ruimte voor recreatie

Een landschap met vijf sterren

Een mooi landschap is vooral waardevol voor bewoners van Vianen, Hagestein, Everdingen en Zijderveld, maar ook recreanten en toeristen van buiten de gemeente kunnen ervan genieten. Een uitgebreid aanbod aan dagrecreatieve activiteiten en verblijfsrecreatieve voorzieningen kan de aantrekkingskracht vergroten, zowel in de Lekzone als op het (binnendijkse) platteland. Deze voorzieningen en bijzondere plekken zijn parels in het landschap. Deze parels kunnen met bijvoorbeeld een 'Parelroute' met elkaar verbonden worden, zoals wordt voorgesteld in de Toekomstvisie Vianen. Onze ambitie is daarom dat (het landelijk gebied van) Vianen over een volledig aanbod aan dergelijke activiteiten en voorzieningen beschikt. Voorwaarde is dat ze passen bij de identiteit van de Viaanse landschappen. Bewoners/ondernemers in het landelijk gebied kunnen hieraan bijdragen (zie paragraaf 3.2 bij 'ontwikkeling van de plattelandseconomie').

Gebiedspromotie moet er voor zorgen dat de recreatieve trekkers goed bekend zijn in de regio en daarbuiten. Daarbij kunnen we vijf zeer bijzondere plekken aanwijzen die we beschouwen als de sterren van ons landelijk gebied, oftewel de 'vijf sterren van Vianen':

- ★ De buitenstad van Vianen, in aansluiting op de aantrekkelijke binnenstad
- ★ De kasteellootatie van het voormalige Huis Hagestein
- ★ Fort Everdingen als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie;
- ★ Het stuweiland in de Lek, met sluis- en stuwcomplex Hagestein, de steenfabriek en de nieuwe landgoederen die in de Ossenwaard worden ontwikkeld
- ★ Het griendencomplex van Autena en Bolgerijen

Deze sterren maken onderdeel uit van de 'Parels', zoals bedoeld in de toekomstvisie Vianen. Deze vijf 'sterren' zijn zeer karakteristiek voor Vianen en hebben volop potentie te worden ontwikkeld als pleisterplaats voor recreanten, ieder op basis van de eigen identiteit. Het zijn fraaie plekken voor bijvoorbeeld een horecavoorziening, van waaruit men de omgeving kan verkennen. In Fort Everdingen valt bijvoorbeeld te denken aan congres-/evenementenfaciliteiten of overnachtingsmogelijkheden, terwijl het griendencomplex een fantastische plek is om workshops aan te bieden in het vlechten van wilgentenen. Dit zijn slechts voorbeelden. Een legio aan mogelijkheden is denkbaar.

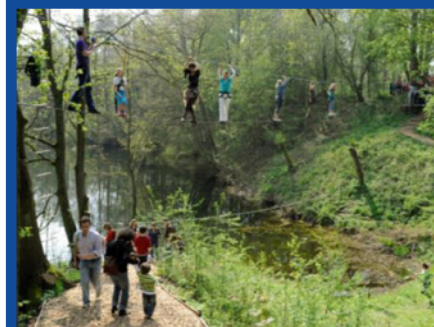
De ‘vijf sterren van Vianen’

Buitenstad

Griendencomplex Bolgerijen-Autena

Ontwikkelen van intensieve oeverrecreatie

Naast het aantrekkelijke landschap met zijn vijf sterren zijn er in het landelijk gebied ook een paar recreatieve trekkers met een meer intensief karakter. Het betreft aan oever en water gebonden plekken waar men bijvoorbeeld kan zwemmen of in de zon kan liggen:

- buitendijks in de uiterwaarden van de Middelwaard: een camping, jachthaven en Recreatieplas Middelwaard met strandje;
- binnendijks bij Hagestein: recreatieplas Everstein.

Deze plekken willen we behouden als recreatieve concentratiepunten waar intensief gebruikte recreatieve voorzieningen een plek kunnen krijgen zoals semipermanente horecavoorzieningen. Dit heeft mede als doel dat andere delen van het gebied (en vooral de uiterwaarden) rustiger blijven, wat gunstig is voor de aanwezige natuurwaarden en voor rustzoekers. Daar ligt de nadruk op extensieve recreatie zoals: wandelen, fietsen, vissen en/of vogels kijken.

Het landschap ontsloten

- Zichtbaar en toegankelijk maken recreatieplas Everstein
- Investeren in de kernrandzones
- Behouden en versterken van zichtlijnen
- Harde bebouwingsrand verzachten met een groene buffer
- Verbeteren van de stad-landverbindingen
- Opheffen/verzachten van knelpunten/barrières in recreatieve routes
- Uiterwaarden beter toegankelijk maken
- Zoeklocatie verbeteren/uitbreiden bestaande fietsverbinding
- Zoeklocatie nieuwe wandelverbinding
- Ontwikkelen doorgaande recreatieve route langs de Lek
- Bestaande veerverbinding
- Versterken Merwedekanaal als recreatieve route

3.4 Het landschap ontsloten

Verbeteren van de stad-landverbindingen

We willen Vianen en de dorpen verbinden met het landschap van de uiterwaarden en de Lek (onze voortuin) en met de Viaanse polders (onze achtertuin). Om de landschappen goed te kunnen beleven en de verschillende recreatieve trekkers te kunnen bereiken, is een goede toegankelijkheid van het landelijk gebied immers van groot belang. Dat begint met het verbeteren van de ruimtelijke en fysieke relaties tussen stad en land: de 'stad-landverbindingen'. Daarbij trekken we - waar mogelijk - het landschap de stad in, bijvoorbeeld door het laten doorlopen van beplantingsstructuren vanuit het landelijk gebied de kern in. We zetten bovendien in op logische, veilige en aantrekkelijke groene routes vanuit de kernen het landelijk gebied in. Hierbij kan gedacht worden aan ommetjes voor wandelaars, maar ook aan fiets- en ruteroutes. Ter hoogte van Polder Bloemendaal gaan we onderzoeken of de Lange Waaijsteeg kan worden afgewaardeerd en de zone rond de weg anders kan worden vormgegeven, zodat er een minder harde grens ontstaat tussen bebouwde kom en landelijk gebied. Ook de fietsverbinding langs het Merwedekanaal kan helderder als één doorlopende fietsroute met een zoveel mogelijk doorlopende laanbeplanting worden vormgegeven.

Harde bebouwingsrand verzachten met een groene buffer

Tussen Vianen en Hagestein worden het bedrijventerrein Gaasperwaard en de nieuwe woonwijk Hoef en Haag ontwikkeld. We vinden het van groot belang dat deze gebieden op korte termijn een fraaie en brede groene buffer krijgen van hoog opgaande beplanting. Hiermee moet worden voorkomen dat de grote bedrijfsgebouwen en de woningen open en bloot in het open landschap komen te liggen. Onlangs zijn hier de eerste bomen geplant.

Investeren in de kernrandzones

Indien dit bijdraagt aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit kunnen stadse functies (zie ook het kader) een plek krijgen in het landelijk gebied aansluitend op de bebouwde kom van Vianen. Bij een dergelijke kwaliteitsverbetering gaat het vooral om:

- het versterken van aangename verblijfsmogelijkheden;
- goede verbindingen vanuit de kern;
- een landschappelijk mooie overgang tussen stedelijk gebied en het omliggende buitengebied;
- de mogelijkheid ommetjes te maken.

Ruimtelijke ontwikkelingen in de kernrandzone

In de kernrandzone zijn kleinschalige stedelijk ruimtelijke ontwikkelingen toegestaan om de ruimtelijke kwaliteit te versterken: realisatie van natuur, groen, aanleg en beheer van recreatieve voorzieningen of de versterking van de recreatieve belevingswaarde. Deze doelen kunnen eventueel worden gerealiseerd door kleinschalige woningbouw, maatschappelijke voorzieningen of horeca toe te staan. De toe te voegen hoeveelheid rood dient in redelijke verhouding te staan tot het te bereiken doel. De kleinschalige nieuwe bebouwing moet in aansluiting op het bestaand stedelijk gebied worden gerealiseerd.

Stedelijk gelieerde bebouwing is in dat geval toegestaan in de daarvoor op de visiekaart aangegeven kernrandzone. Hierbij gelden overigens nog steeds de uitgangspunten die horen bij het landschapstype waarin het betreffende deel van de kernrandzone is gelegen. Dat betekent dat de bouwinitiatieven moeten passen in het landschapstype ter plaatse. Zo streven wij een zekere verweving van stad en land na. Deze regels kunnen ook worden toegepast om desgewenst een functie uit de kern of het verderop gelegen landelijk gebied naar de kernrandzone te verplaatsen. Buiten de kernrandzone zijn stedelijke functies niet toegestaan.

Opheffen/verzachten van barrières in recreatieve routes

We streven er op termijn naar - als mogelijkheden zich voordoen - de verschillende barrières in de recreatieve routestructuren vanuit de stad naar het platteland op te heffen. Daarbij gaat het vooral om:

- een fietsverbinding naar Houten langs de A27 over de Lek;
- een brug over het Merwedekanaal voor langzaamverkeer ter hoogte van de Lange Waaijsteeg en de Autenasekade;
- een verbinding voor fietsers en wandelaars vanaf de Lekdijk naar het stuweiland (de Ossenwaard), ter hoogte van het stuwcomplex;
- een fietsverbinding over/onder de A2 ter hoogte van de Bolgerijsekade;
- een verbetering van de huidige fietsbrug over de A27 ter hoogte van de Bolgerijsekade.

Toevoegen van nieuwe fiets- en wandelverbindingen

Naast op het opheffen van barrières zetten we ook in op het verbeteren/ontwikkelen van een aantal recreatieve verbindingen. De belangrijkste zijn:

- een nieuwe wandelverbinding tussen de Lekdijk en de Tienhovenseweg, over een voormalig Kerkepad (Tienhovense Laan), dat nu verdwenen is. Eventueel in combinatie met een nieuwe wandelverbinding tussen de Lekdijk en de Lange Meent. Zo ontstaat een aantrekkelijk ommetje vanuit Everdingen;
- verbeteren van de bestaande fietsverbinding tussen de Bolgerijsekade en de Zijderveldselaan (over de Groenekade) en het in zuidelijke richting doortrekken van deze verbinding naar de Hei- en Boeicopseweg. Zo ontstaat een aantrekkelijke fietsroute van Vianen en Hagestein via Leerbroek naar Leerdam en Gorinchem;
- een aaneengesloten langeafstandwandelpad door de uiterwaarden van de Lek tussen Fort Everdingen en Lexmond, dat aansluit op de bestaande voetveren bij de buitenstad van Vianen en bij Fort Everdingen.

Uiterwaarden beter toegankelijk maken vanuit de kernen

Ter hoogte van Everdingen en de wijken van Vianen willen we de toegankelijkheid van de uiterwaarden voor wandelaars en ruiters verruimen. Struinpaden en ruiterspaden vanaf de Lekdijk dragen hier aan bij. Zo ontstaan bovendien verbindingen met het langeafstandwandelpad (zie hierboven onder 'Toevoegen van nieuwe fiets- en wandelverbindingen') dat in de lengterichting langs de rivier moet komen te liggen. Op deze wijze willen we ruimte bieden aan extensieve recreatie in de uiterwaarden. Overigens is daarbij een goede zonering van de paden van groot belang om een goede afstemming met de aanwezige natuurwaarden te kunnen waarborgen.

Zichtbaar en toegankelijk maken van recreatieplas Everstein

Recreatieplas Everstein is momenteel weinig zichtbaar en toegankelijk. We hebben de ambitie - passief of actief - in te spelen op ontwikkelingen die de zichtbaarheid en de gebruikswaarde van de plas vergroten.

Behouden en versterken van zichtlijnen

Om de landschappen goed te kunnen beleven is het behoud van doorzichten vanaf de dijken en polderwegen van groot belang. Daarbij gaat het om doorkijkjes in de lengterichting van de verkaveling. Dit geldt voor de linten, waar voldoende doorzichten aanwezig moeten zijn tussen de bebouwing, maar ook - in het veenweidelandschap - tussen de grienden en bosjes. Maar het geldt tevens voor de rijkswegen. Een zeer groot deel van de mensen die dagelijks het landschap van Vianen aanschouwen, doen dat immers vanaf de A2 en de A27.

De natuur verbonden

- Versterken natuurwaarden in de uiterwaarden
- Weidevogels
- Verbinden en versterken natuurwaarden in de binnendijkse polders
- Opheffen van barrières in de lokale ecologische verbindingszone
- Bestaand ecoduct
- Ecologische Hoofd Structuur

3.5 De natuur verbonden

Versterken van natuurwaarden in de uiterwaarden

De uiterwaarden van de Lek zijn van groot belang voor de natuur, onder meer voor vogels (zoals watervogels, maar ook weide- en akkervogels) en planten (bijvoorbeeld in de zeer waardevolle stroomdalgraslanden in de Middelwaard). We willen de aanwezige natuurwaarden behouden en waar mogelijk versterken. In het kader van 'Ruimte voor de Lek' wordt overigens al in grote delen van de uiterwaarden natuur ontwikkeld. Daarbij gaat het niet alleen om 'ruige' natuur, maar ook om agrarische natuur.

Verbinden en versterken van de natuurwaarden in de binnendijkse gebieden

Ook de binnendijkse landschappen van Vianen herbergen een grote verscheidenheid aan flora en fauna. Kenmerkende soorten zijn bijvoorbeeld ree, grutto, blauwborst, kleine modderkruiper, rugstreepad, heikikker en ringslang. En ook hier willen we de biodiversiteit en andere natuurwaarden behouden en verder versterken. Daartoe zetten we vooral in op het verbinden en verruimen van de gebieden met reeds grote natuurwaarden. Uitgangspunt is steeds ontwikkeling van gebiedseigen/kenmerkende natuurtypen. Op de stroomruggen zijn dit bijvoorbeeld bloemrijke graslanden, graanakkers en park-stinzenbossen: natuurtypen die nu niet allemaal aanwezig zijn maar wel goed passen in het gebied. In het veenweidegebied zijn vooral de grienden, natte bosjes en de open graslanden (weidevogels!) van groot belang, met daartussen de vele sloten.

Particulieren kunnen bijdragen aan het behoud van de bestaande natuurwaarden, bijvoorbeeld door het toepassen van agrarisch natuurbeheer in de open weidegebieden. Zo blijven deze gebieden geschikt voor weidevogels. Ook nieuwe ontwikkelingen zoals de vestiging van nieuwe landgoederen kunnen bijdragen aan het beheer en daarmee het behoud van voor de natuur waardevolle gebieden. Op deze wijze kan bijvoorbeeld getracht worden de grienden in stand te houden of kunnen watergangen natuurvriendelijke oevers krijgen. Natuurontwikkeling is het meest zinvol op plekken waar deze bijdraagt aan het verbinden van gebieden waar reeds veel natuurwaarden aanwezig zijn. We hebben de ambitie op deze wijze een (lokale) ecologische verbinding te doen ontstaan zuidelijk langs Vianen: tussen Polder Bloemendaal, de Polders Bolgerijen en Autena en de stroomruggen rond Everdingen. Idealiter is deze verbinding zowel geschikt voor grotere zoogdieren (zoals ree) als voor kleinere zoogdieren en amfibieën en ringslang.

Opheffen van barrières in de lokale ecologische verbindingszone

In de te ontwikkelen ecologische verbindingszone liggen enkele grote barrières in de vorm van infrastructuur die door sommige diersoorten niet of nauwelijks kunnen worden gepasseerd. De grootste zijn de A27 en het Merwedekanaal. De A2 vormt eveneens een grote barrière, maar hier is recent het ecoduct Autena gerealiseerd. We streven er op termijn naar - als mogelijkheden zich voordoen - ook een verbinding te realiseren over of onder de A27. Bij voorkeur is dit een ecoduct zodat reeën veilig de weg over kunnen. Een (goedkoper) alternatief is een ecoduiker met looprichels of anders een faunatunnel/-buis die alleen geschikt is voor kleinere dieren. Bij het Merwedekanaal zetten we in op de toepassing van uitreedplaatsen voor reeën zodat ze niet verdrinken en aan de overkant het water uit kunnen komen. Ten slotte is tussen Zijderveld en de Diefdijk ook een faunavoorziening onder de A2 in de vorm van een ecoduiker of anders een faunatunnel of -buis gewenst.

Landschapsvisie buitengebied Vianen

Oog voor het platteland

Behouden en versterken van de identiteit van het buitengebied

- Behouden en versterken van het dynamische landschap in de uiterwaarden van de Lek
 - Dynamische natuur
- Behouden en versterken van het kleinschalig en afwisselend landschap op de stroomruggen
 - Graanakkers
 - Hoogstamboomgaard
- Behouden en versterken van het halfopen griendenlandschap
 - Griendcultuur
- Behouden en versterken van het veenweidelandschap
 - Weidevogels
 - Koe in de wei
 - Openheid bewaren
- Behouden en versterken militair landschap
- Versterken karakteristiek lint Zijderveldselaan/Achterkade/Bolgerijsekade/Graaf Huibertaan
- Versterken karakteristiek lint Diefdijk
- Versterken karakteristiek lint Lekdijk
- Versterken karakteristiek lint Tienhovenseweg
- Versterken karakteristiek Biezenweg / Helsdingse Voor- en Achterweg
- Bestaande iconen zichtbaar houden (kerktorens, watermolens, stuwcomplex, bruggen, steenfabriek)
- Behoud, herstel en ontwikkeling van beeldbepalende laanstructuren langs wegen

De natuur verbonden

- Versterken natuurwaarden in de uiterwaarden
- Verbinden en versterken natuurwaarden in de binnendijkse polders
- Opheffen van barrières in de lokale ecologische verbindingzone
- Bestaand eco-duct

Ontwikkelen plattelandseconomie

- Ontwikkelen plattelandseconomie

Ruimte voor recreatie

- De vijf sterren van Vianen: ontwikkelen van pleisterplaatsen
 - Buitenstad
 - 't Slot kasteellocatie Hagestein
 - Fort Everdingen
 - Stuweiland
 - Griendencomplex
- Ontwikkelen intensieve oeverrecreatie

Het landschap ontsloten

- Zichtbaar en toegankelijk maken recreatieplas Everstein
- Investeren in de kernrandzones
- Behouden en versterken van zichtlijnen
- Harde bebouwingsrand verzachten met een groene buffer
- Verbeteren van de stad-landverbindingen
- Opheffen/verzachten van knelpunten/barrières in recreatieve routes
- Uiterwaarden beter toegankelijk maken
- Zoeklocatie verbeteren/uitbreiden bestaande fietsverbinding
- Zoeklocatie nieuwe wandelverbinding
- Ontwikkelen doorgaande recreatieve route langs de Lek
- Bestaande veerverbinding
- Versterken Merwedekanaal als recreatieve route

HOOFDSTUK 4

Uitgangspunten en bouwstenen per landschapstype

De landschapsvisie - zoals beschreven in het vorige hoofdstuk - geeft de ontwikkelingsrichting aan waar we als gemeente heen willen en waaraan iedereen kan bijdragen. Om richting te kunnen geven aan nieuwe initiatieven hebben we daarom per landschapstype op basis van de karakteristieke landschappelijke uitgangspunten opgesteld, waar de ontwikkelingen niet strijdig aan mogen zijn. Daarnaast hebben we ruimtelijke bouwstenen ontwikkeld die kunnen dienen als hulpmiddel en ter inspiratie bij het opstellen van een plan. Naast landschappelijke uitgangspunten kunnen overigens ook andere uitgangspunten gelden op basis van het bestemmingsplan Landelijk gebied, zoals milieukundige en verkeerskundige randvoorwaarden. In algemene zin geldt in ieder geval dat de bedrijfsvoering van omliggende agrarische bedrijven niet mag worden belemmerd.

De Vijfheerenlanden, de streek waarin Vianen ligt, is een overgangsgebied tussen het rivierenlandschap van de Betuwe en het veengebied van de Alblasserwaard. Het gebied heeft dan ook kenmerken van beide landschapstypen.

We onderscheiden de volgende drie landschapstypen in het landelijk gebied van onze gemeente:

- uiterwaarden van de Lek;
- stroomruggen;
- veenweidegebied.

Deze landschapstypen worden hierna toegelicht.

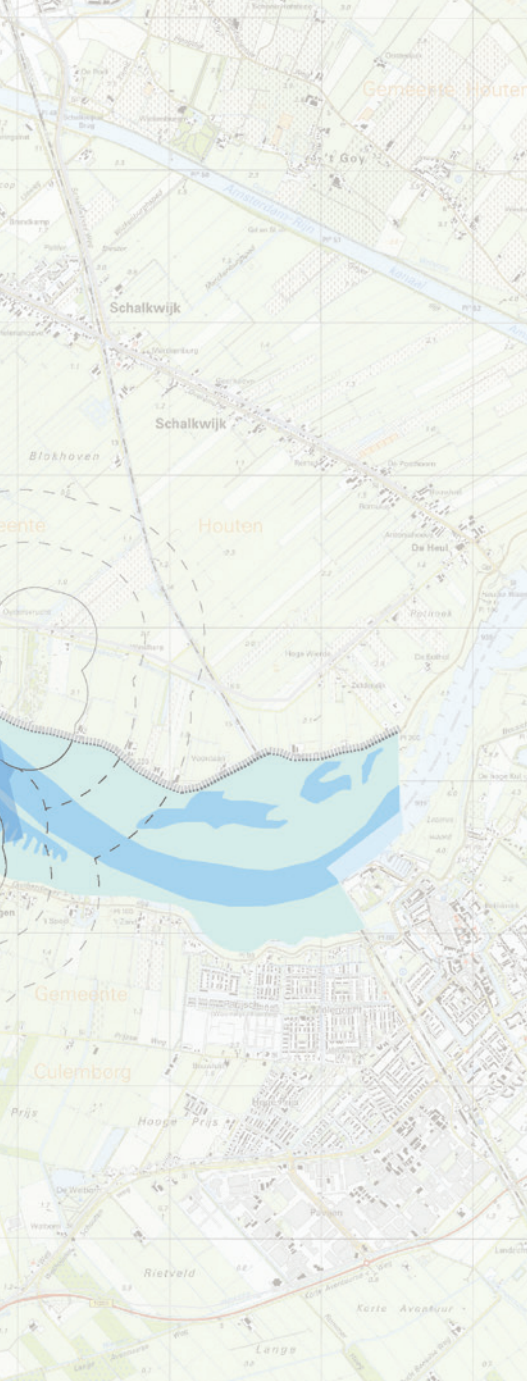
LANDSCHAPSTYPE UITERWAARDEN VAN DE LEK

Karakteristieken

- Doorgaande lijnen van de rivier met uiterwaarden en winterdijk
- Contrast met het binnendijkse landschap
- Panoramisch zicht op de omgeving vanaf de winterdijk
- Hoge winterdijk als scherpe grens
- Dynamiek van het water
- (Agrarische) natuur(ontwikkeling)
- Intensieve en extensieve vormen van oeverrecreatie
- Grootschalige beroepsvaart
- Bruggen en stuwcomplex als belangrijke herkenningspunten

4.1 Uiterwaarden van de Lek

Vianen ligt in een ruime bocht van de Lek. De hoge winterdijken vormen de begrenzing tussen de uiterwaard en de oeverwal en vormen duidelijk herkenbare karakteristieke lijnen in het landschap met aan weerszijden een panoramisch zicht op de omgeving. Tussen de dijk en de Lek ligt een brede strook uiterwaarden. Met de stroom mee zijn dit: de Goilberdinger & Everdinger Waarden, De Uiterwaarden, De Pontswaard, De Mijsheerenwaard, De Middelwaard en Polder de Eendragt.

De Lek is een intensief door grootschalige beroepsvaart bevaren rivier. In de jaren '60-'70 zijn er drie stuwen met vispassages in de Lek en Nederrijn gerealiseerd om het waterpeil in de zomer op peil te houden voor de scheepvaart en voor watertoevoer naar het IJsselmeer. De stuw van Hagestein is de meest westelijke en een markante blikvanger in het gebied. Stroomafwaarts hiervan stroomt de rivier vrij af.

De wisselende waterstand van de Lek zorgt voor een riviergebonden vegetatie met wilgenbosjes, rietvelden en stroomdalvegetaties. Bij hoog water wordt langs de oevers op sommige plekken veel zand afgezet, waardoor er mooie zandstrandjes liggen. Dit is niet alleen aantrekkelijk voor recreanten maar ook voor flora en fauna. Door de Middelwaard ten noorden van Vianen stroomt de Kleine Lek, een oude loop van de Lek die nog duidelijk te zien is. In de Middelwaard liggen twee grote zandwinplassen die nu in gebruik zijn als recreatieplassen.

In het kader van het project 'Ruimte voor de Rivier' zijn en worden grote delen van de uiterwaarden omgevormd tot een gevarieerd natuurgebied met geulen, moerassen en stroomdalgraslanden. Door deze herinrichting ontstaat er ruimte voor berging van rivierwater, natuurontwikkeling en ruimte voor recreatie.

In de zomer grazen Schotse hooglanders en 'Hollandse' koeien er op de bloemrijke graslanden, in de winter vangen de uiterwaarden overtollig water op. In elk jaargetijde zijn de uiterwaarden anders.

De uiterwaarden van de Lek hebben hun natuurlijke karakter over de hele lengte behouden en zijn vrijwel onbebouwd. In het buitendijkse gebied overheerst openheid en natuurlijke rust. Binnendijks, aan de voet van de dijk, bevindt zich een meer besloten zone met overwegend agrarische bebouwing, erfbeplantingen, boomgaarden. De ambitie is het dynamische, natuurlijke landschap van de uiterwaarden van de Lek te versterken met ruimte voor natuur en recreatie.

*Behouden en versterken dynamiek halfopen
landschap in lengterichting van de rivier.*

Uitgangspunten

- Behouden en versterken dynamiek halfopen landschap in lengterichting van de rivier
- Versterken contrast met het meer cultureelrijke en meer statische binnendijkse landschap
- Geen nieuwe bebouwing toevoegen, tenzij als vervanging van bestaande bebouwing
- Bebouwing/erven inpassen met gebiedseigen (erf)beplanting: *gewone es, gladde iep, gewone esdoorn, noorse esdoorn, zomereik, beuk, zoete kers, haagbeuk, zwarte els, spaanse aak, wilde lijsterbes, eenstijlige meidoorn, sleedoorn, grauwe wilg, gewone vlier, hazelaar, vogelkers*
- Lekdijk niet beplanten
- Aansluiten bij ontwikkelingen 'Ruimte voor de Lek'
- Op de aangewezen locaties clusteren van intensieve recreatieve voorzieningen: camperplaatsen, semipermanente horecavoorziening
- Doorgaande wandelroute ontwikkelen
- Toegankelijkheid uiterwaarden bevorderen (ruiterpaden, struipaden)
- Natuurwaarden verder ontwikkelen met gebiedseigen natuurdoeltypen (zie ook het 'Handboek Natuurdoeltypen'; Bal et al., 2001):
 - *Langzaam stromende rivier en nevengeul*
 - *Dynamisch rivierbegeleidend water*
 - *Geïsoleerde meander (natuurlijke rivierbocht)*
 - *Moeras*
 - *Natte strooiselruigte*
 - *Nat matig voedselrijk grasland*
 - *Bloemrijk grasland van het rivieren- en zeekeilandschap*
 - *Rivierduin en -strand*
 - *Akker van basenrijke gronden (pH-waarde hoger dan 7)*
 - *Geleidelijke overgang van zoom, (zone met hogere meerjarige kruiden), mantel (zone van struiken) en droog struweel (bos) van het rivierengebied*
 - *Wilgenstruweel*
 - *Ooibos*
 - *Bos van voedselrijke, vochtige gronden*

“Het project ‘Ruimte voor de Rivier’ hadden we kunnen beschouwen als een bedreiging voor het huidige bedrijf. Maar wij zagen juist de vele kansen die er kwamen. Je kunt beter met open vizier er naar kijken en afwegen of iets anders wel mogelijk is”.

De Ponthoeve staat langs de Lek in de uiterwaarden. Rondom de boerderij moet het gebied anders worden ingericht om ruimte te maken voor de rivier. Hierdoor kan het bedrijf niet meer op dezelfde manier worden voortgezet. Het project 'Ruimte voor de Rivier' hadden we kunnen beschouwen als een bedreiging voor het huidige bedrijf. Maar wij zagen juist de vele kansen die er kwamen. Je kunt beter met open vizier er naar kijken en afwegen of iets anders wel mogelijk is.

Bas Baars

Ponthoeve, Vianen

We hebben gekeken wat de trends zijn: verbreden en back to basic: weten waar je eten vandaan komt. We hebben er daarom voor gekozen te starten met een pannenkoekenrestaurant, streekproductenwinkel en natuureducatie. Met de nieuwe inrichting van het gebied rond het bedrijf komen er een nieuwe passantenhaven en camperplaatsen. Dit trekt recreanten aan. Verder gaat door natuurontwikkeling de biodiversiteit in het gebied omhoog, wat kansen biedt voor natuureducatie. Het is leuk om kinderen iets te leren. En de kinderen die op de boerderij zijn geweest en enthousiast thuis komen, komen misschien ook wel weer terug met hun ouders om een pannenkoek te eten.

De insteek is om met zo veel mogelijk streekproducten te werken. Streekproducten worden lekkerder gevonden en zijn goed voor de plaatselijke economie. We kunnen bijvoorbeeld werken met eieren en kaas van plaatselijke bedrijven. Het moet trouwens wel praktisch blijven. Wanneer de productie van een streekproduct te laag is, moet ik toch gewoon bij de groothandel inkopen en kan ik dus niet met het streekproduct werken. Zo zijn we steeds aan het kijken waar de kansen liggen. Je moet je kansen zien en grijpen. Daar is wel goed ondernemerschap voor nodig.

We zijn nu nog bezig met de vergunningen voor de verbouwingen die nodig zijn. Maar 'in mind' zijn we al overgegaan van landbouwbedrijf naar multifunctioneel bedrijf en natuurboeren.

BOUWSTENEN

UITERWAARDEN VAN DE LEK

NATTE RIVIERGEBONDEN
NATUUR

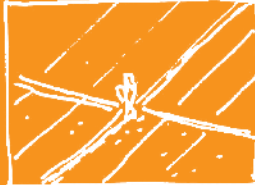
HOOLAND

GRAANAKKERS

LEKDIJK ONBEPLANT

BUITENPAD

GRAZEND VEE IN DE WEI

GROTE GRAZER

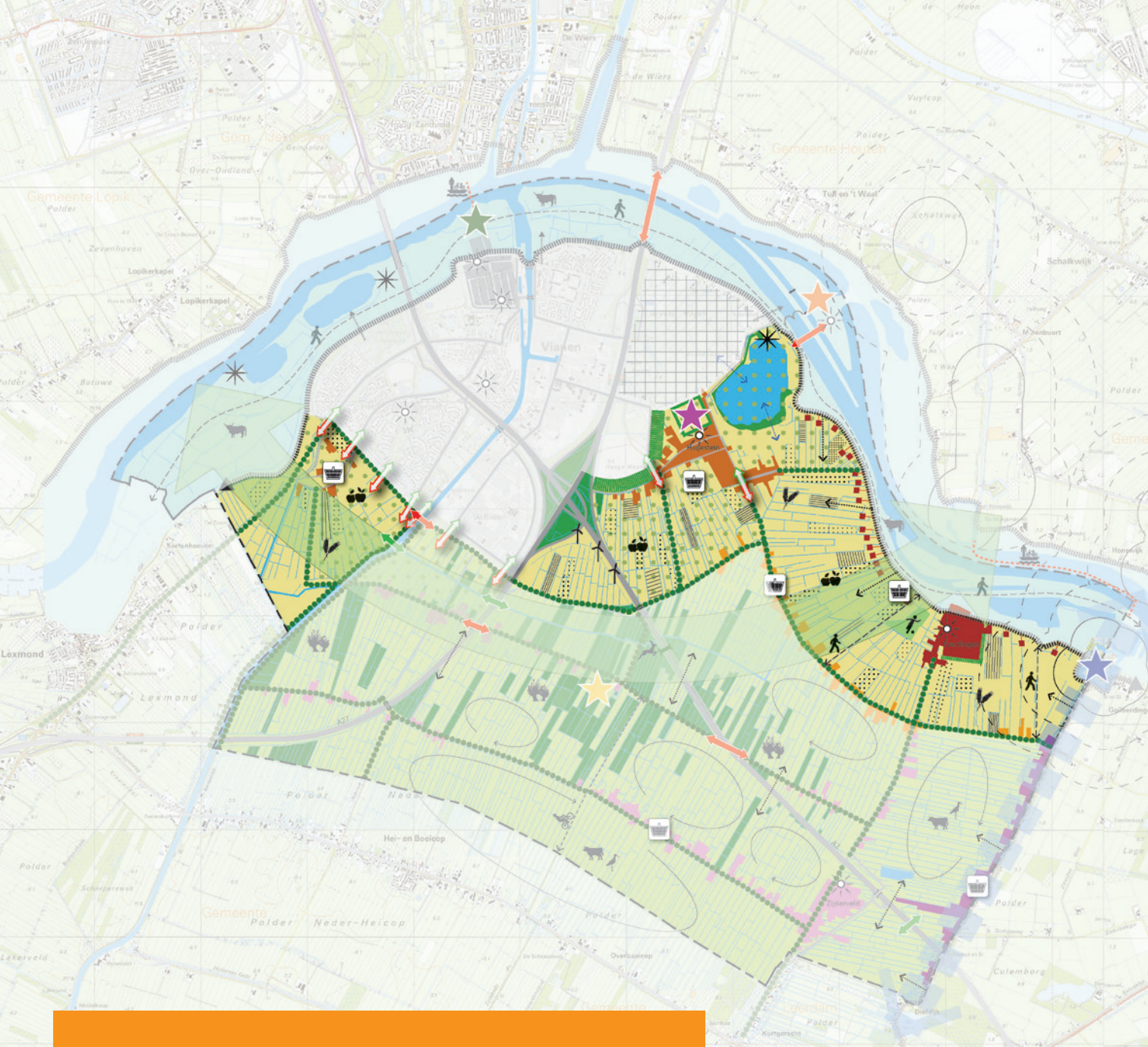

OEVERRECREATIE

LANDSCHAPSTYPE STROOMRUGGEN

Karakteristieken

- Kleinschalig en afwisselend landschap
- Mozaïek van akkers, weiden, bosjes en boomgaarden
- Onregelmatige blokverkaveling overgaand in strookverkaveling
- Gradiënten van: hoog naar laag, besloten naar open, bebouwd naar onbebouwd
- Geleidelijke overgangen naar open velden
- Doorzichten naar openheid buiten de zone
- Weinig sloten
- Hekwerken in plaats van sloten als perceelsafschieding

4.2 Stroomruggen

De oudere stroomruggen bij Hagestein en Helsdingen liggen hoger in het landschap met kronkelende wegen en kennen geleidelijke overgangen naar de omgeving. Het land kent een onregelmatige blokverkaveling met een mozaïek van akkers, weiden, bosjes en boomgaarden overgaand in een meer open gebied met een strokenverkaveling. De hoge stroomruggen, die als zandige linten van oost naar west lopen, herinneren aan de periode waarin de rivieren nog vrij spel hadden. Hier vestigden zich de eerste boeren. Op deze oude ontginningsplaatsen bevinden zich dan ook veel (hoge) archeologische waarden. Vanwege de grondslag zijn de stroomruggen van oudsher zeer geschikt voor fruitteelt en akkerbouw. Veel akkerbouw heeft plaatsgemaakt voor veeteelt en hoogstambomen zijn verdwenen.

Langs de Lek liggen de jongere oeverwallen. Op deze oeverwallen parallel aan de rivierdijk komt een afwisseling voor van boomgaarden, bosschages, akkers en weilanden. Aan de noordzijde worden de oeverwallen begrensd door de Lekdijk. De dijk is een herkenbare doorgaande lijn in het landschap. Vanaf de stroomruggen/oeverwallen heb je een prachtig uitzicht over het omringende landschap.

De gradiënten en van hoog naar laag, van bebouwd naar onbebouwd, van blokverkaveling naar strokenverkaveling zorgen voor een rijke diversiteit. Het kleinschalige en afwisselende landschap van de stroomruggen en de directe aansluiting op het stedelijk gebied biedt veel ruimte voor ontwikkeling van nieuwe functies, zoals stadslandbouw, nieuw recreatief groen, eventueel in combinatie met vormen van landelijk wonen.

Ieder voorjaar weer zijn de rijk bloeiende fruitbomen een genot om te zien. Van appels, peren, pruimen en kersen. Van strakke rijen laagstambomen tot oude hoogstamboomgaarden en prachtige oprijlanen vanaf de dijk voorzien van bloeiende fruitbomen. Later in het jaar kunnen de vruchten worden geoogst en geproefd.

Uitgangspunten

- Behouden en versterken van het kleinschalig karakter en de afwisseling van openheid en beslotenheid (mozaïekpatroon)
- Behouden van de bestaande blokverkaveling
- Behouden van bestaande hoogstamboomgaarden
- (Nieuwe) bebouwing koppelen aan de linten; eerste kring van Fort Everdingen vrij houden van bebouwing
- Nieuwe landgoederen: huiskavel als boerenerf koppelen aan de linten
- Bebouwing/erven inpassen met gebiedseigen (erf)beplanting: *gewone es, gladde iep, gewone esdoorn, noorse esdoorn, zomereik, beuk, haagbeuk, zwarte els, spaanse aak, wilde lijsterbes, eenstijlige meidoorn, sleedoorn, gewone vlier, hazelaar, vogelkers en zoete kers en andere fruitbomen*
- Behouden van doorzichten vanaf de Lekdijk en Diefdijk; dijken niet beplanten
- Bovenlokale weginfrastructuur (A2 en A27) niet benadrukken door begeleidende beplanting, maar het landschap laten spreken
- Herstellen en ontwikkelen van beeldbepalende beplantingsstructuren langs overige wegen met gebiedseigen bomen zoals gewone es, zomereik, of beuk
- Realiseren van een brede groene buffer tussen Hagestein en bedrijventerrein Gaasperwaard / Hoef en Haag

Kaas te koop

Welkom bij de kaasboerderij

Openingstijden:

dinsdag	9.00 - 12.00 uur
vrijdag	9.00 - 12.00 uur 13.30 - 16.30 uur
zaterdag	9.00 - 17.00 uur

- Ruimte bieden aan plattelandsbedrijvigheid: *verkoop van streekeigen producten, educatiekwekerij, edugaard, conferentieshuur, enz.; ruimte bieden aan nieuwe bedrijven die invulling geven aan het recreatieve landschap voor bezoekers uit stad en land*
- Verder ontwikkelen van ommetjes vanuit de kernen
- Kernrandzone: versterken van de toegankelijkheid, ontwikkelen van de verbindingen tussen stad en land en opheffen van barrières voor fietsers en wandelaars
- Kernrandzone: opbouwen van de ruimtelijke kwaliteit van het landschap en verbetering van de relatie tussen stad en landelijk gebied. Hierbij zijn stedelijk gelieerde functies mogelijk
- Recreatieplas Everstein toegankelijk/zichtbaar maken
- Natuurwaarden verder ontwikkelen met gebiedseigen natuurdoeltypen (zie ook het 'Handboek Natuurdoeltypen'; Bal et al., 2001):
 - *gebufferde poel en wiel*
 - *bloemrijk grasland van het rivierengebied*
 - *akker van basenrijke gronden (pH-waarde hoger dan 7)*
 - *zoom, mantel en droog struweel van het rivierengebied*
 - *park-stinzenbos*
 - *bos van voedselrijke, vochtige gronden*

“Wanneer je kiest voor verbreding moet dat wel iets zijn dat bij je past. Wij vinden het belangrijk om echt iets te betekenen voor mensen.”

De Corneliahoeve staat aan de Tienhovenseweg. Het is een boerderij uit 1928. Wessel nam de boerderij in 2010 over van zijn ouders. Daarvoor spraken we al over verbreding van het bedrijf. De ouders van Wessel dachten ook altijd vooruit en hebben altijd gewerkt aan het uitbreiden van het bedrijf. We hebben niet voor schaalvergroting gekozen omdat de mogelijkheden daarvoor te beperkt zijn. Dat is één van de redenen waarom we kozen voor verbreding. Wanneer je kiest voor verbreding moet dat wel iets zijn dat bij je past. Wij vinden het

Reineke en Wessel Bassa

Zorgboerderij De Corneliahoeve

belangrijk om echt iets te betekenen voor mensen. Reineke heeft altijd in een bejaardenhuis gewerkt. We hebben daarom gekozen voor zorg voor ouderen en mensen met psychische problemen. Wij vinden het heel mooi om iets terug te kunnen doen voor ouderen, zodat ze een fijne oude dag hebben.

Toen wij de zorgtak gingen opstarten hebben wij dat rustig aan gedaan. De keuze is tussen in één keer in het groot investeren of rustig aan opbouwen. Wij wilden geen grote risico's lopen en zijn daarom klein begonnen. Er komt wel veel bij kijken. Wij zijn begonnen bij de gemeente, om te zien of we vergunningen konden krijgen. Daarna hebben we uitgezocht hoe de trends zijn en waar vraag naar is vanuit de maatschappij. Dat moet je goed afwegen met wat past bij je bedrijf en bij jezelf.

We hebben ook contact gezocht met andere zorgboeren voor tips en trucs. We zijn in 2012 begonnen met een langzame start. We willen rustig aan opbouwen.

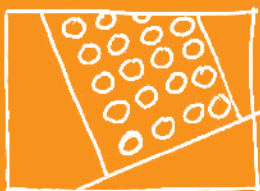
Op het terrein kunnen mensen helpen met klusjes of gewoon een eindje wandelen. We gaan nog bankjes maken zodat mensen rustig van het zicht op het mooie landschap kunnen genieten. We doen aan slootkantbeheer. Sinds we de slootkanten niet meer mesten komen daar steeds meer andere soorten planten op.

Op het terrein hebben we ook een moestuin waar de mensen in kunnen werken. Wat er overblijft uit de moestuin willen we graag naar de voedselbank brengen. Ook op deze manier kunnen we wat voor anderen doen.

BOUWSTENEN

STROOMRUGGEN

HOOGSTAMBOOMGAARD

HOOILAND

GRAANAKKERS

LEKDIJK ONBEPLANT

BUITENPAD

NIEUWE TUINDERIJ/KWEKERIJ

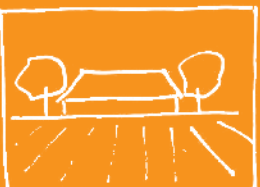
LANENBEPLANTING

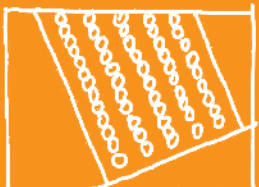
PLAT TELANDSBEDRIJVIGHEID

BEHOUD INDIVIDUELE ERVEN

NIEUW LANDGOED

LAAGSTAMBOOMGAARD

SOLITAIRE BOMEN ALLEEN BIJ DE ERVEN

SCHAAIVERGROTING OP ACHTERERF

KRUIDENRIJKE BERMEN

ERFBEPLANTING (INHEEMS)

STADSLANDBOUW

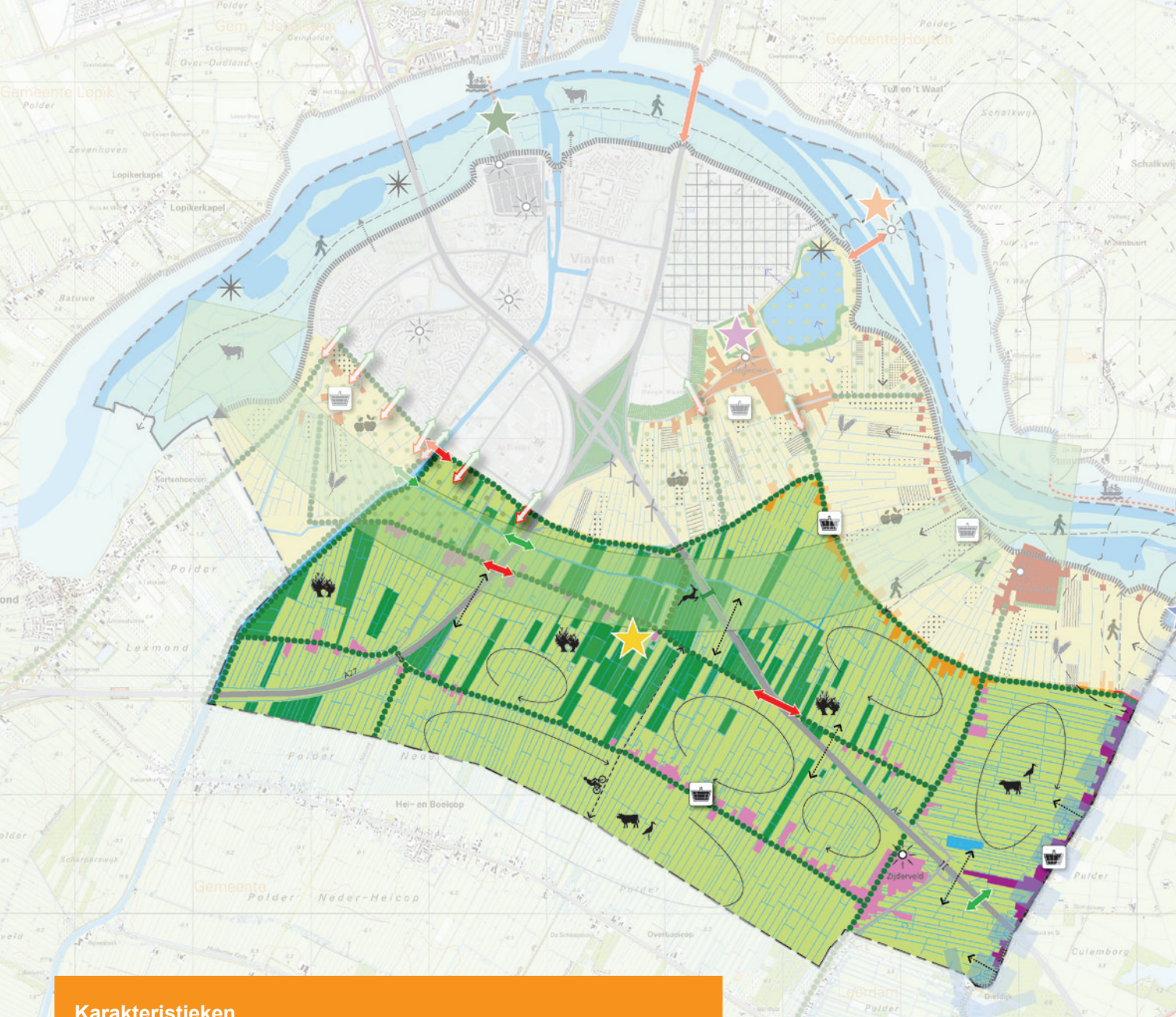

STINZENBOS

LANDSCHAPSTYPE VEENWEIDEGEBIED

Karakteristieken

- Polderlandschap met opstreckende verkaveling (cope-ontginning)
- Deels open weidegebied begrensd door strakke groene randen, deels halfopen door afwisseling van weiden en grienden
- Vergezichten / doorzichten
- Oost-west gerichte rechte bebouwingslinten
- Beplante achterkaden
- Onbeplante oude kaden (zijdwenden) in noord-zuid richting
- Griendcultuur
- Rust en stilte
- Koeien in de wei
- Weidevogels in de open weidegebieden

4.3 Veenweidegebied

In het veenweidegebied vinden we de lager gelegen veenpolders met strokenverkaveling. De ontginningsbasis volgt nog min of meer het gekromde verloop van de rivier en de stroomruggen. Meer naar het zuiden worden de wegen steeds rechter. Het gehele gebied is ontgonnen in één systeem met parallel aan elkaar lopende wegen. Omdat het land laag en nat was groeien er alleen gras en grienden en zijn er vooral veelteeltbedrijven. Het veenweidegebied is rijk aan cultuurhistorische elementen en structuren zoals tiendwegen, (achter)kaden en woonheuvels.

In de polders Bolgerijen en Autena ligt het grootste binnendijkse griendencomplex van ons land. Wat het gebied uniek maakt is de afwisseling tussen gehakte en niet gehakte grienden, hooien weilanden en populierenbossen. Door de grote verschillen in het landschap is er een grote verscheidenheid aan dier- en plantsoorten. Voor dieren zoals reeën is het een ideale plek om voedsel te vinden en te schuilen. Het is een aantrekkelijk half-open landschap aan de randen overgaand in een zeer open weidegebied met weidevogels en koeien in de wei. De opgaande grienden en populierenbossen vormen de blikvangers in het gebied.

Op verschillende plekken liggen grote stapels gebost griendhout. Klaar voor transport naar een locatie langs rivier of kust om te worden verwerkt in een dijk of oeververdediging. Van november tot april, wanneer de wilgen geen blad dragen zijn de griendwerkers met het hakmes aan de slag. In het voorjaar keert de rust weer.

Uitgangspunten

- Behouden en versterken van het halfopen karakter en de afwisseling van weiden, grienden, vochtige bossen, houtsingels en beplante kaden
- Behouden van de open delen in het gebied, met koeien in de wei
- Behouden van de opstreckende strokenverkaveling en van de lijnen van de linten en de achterkaden
- Behouden en creëren van zichtlijnen in de lengterichting van de verkaveling tussen de grienden en bosjes
- Behouden van doorzichten vanaf de Diefdijk; de dijken niet beplanten
- (Nieuwe) bebouwing koppelen aan de linten; geen nieuwbouw toevoegen langs de (zuidzijde van de) Zijderveldselaan en Achterkade
- Nieuwe landgoederen: huiskavel als boerenerf koppelen aan de linten
- Bebouwing/erven inpassen met gebiedseigen (erf)beplanting: *zwarte els, zomereik, zachte berk, gewone es, grauwe wilg, wilde lijsterbes, vogelkers*
- Bovenlokale weginfrastructuur (A2 en A27) niet benadrukken door begeleidende beplanting, maar het landschap laten spreken
- Herstellen en ontwikkelen van beeldbepalende beplantingsstructuren langs overige wegen met gebiedseigen bomen *zoals gewone es, zomereik of zachte berk. Vooral langs de Achterkade (waar lage bomen gunstig zijn voor weidevogels) zijn ook knotwilgen een goede optie*
- Stimuleren plattelandsbedrijvigheid: natuureducatie, cultuurhistorie, vogelen, beleef de griend-cultuur/natuur

- Ruimte bieden aan plattelandsbedrijvigheid: grondgebonden melkveehouderijen, biologische boerderijen, educatieboerderijen, verkoop van streekeigen producten, conferentieschuur, enz.; ruimte bieden aan nieuwe bedrijven die invulling geven aan het recreatieve landschap voor bezoekers uit stad en land
- Toegankelijkheid voor wandelaars vergroten middels buitenpaden en verder ontwikkelen van ommetjes vanuit de kernen
- Kernrandzone: versterken van de toegankelijkheid, ontwikkelen van de verbindingen tussen stad en land en opheffen van barrières voor fietsers en wandelaars
- Kernrandzone: opbouwen van de ruimtelijke kwaliteit van het landschap en verbetering van de relatie tussen stad en landelijk gebied. Hierbij zijn stedelijk gelieerde functies mogelijk.
- Stimuleren (agrarisch) natuurbeheer ten behoeve van onder meer weidevogels
- Natuurwaarden verder ontwikkelen met gebiedseigen natuurdoeltypen (zie ook het 'Handboek Natuurdoeltypen'; Bal et al., 2001):
 - *gebufferde sloot*
 - *gebufferd meer*
 - *kanaal en vaart*
 - *moeras*
 - *natte strooiselruigte*
 - *nat, matig voedselrijk grasland*
 - *bloemrijk grasland van het veengebied*
 - *wilgenstruweel (niet in de open te houden delen)*
 - *elzen-essenhakhout en -middenbos (niet in de open te houden delen)*
 - *laagveenbos (niet in de open te houden delen)*

Behouden en versterken van het halfopen karakter en de afwisseling van weiden, grienden, vochtige bossen, houtsingels en beplante kaden.

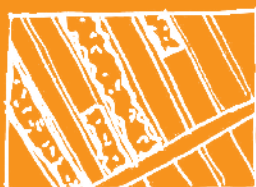
BOUWSTENEN

VEENWEIDE

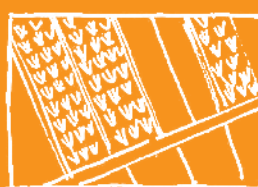

CULTUURHISTORIE:
COPE-ONTGINNING

NAT-BOSELEMENT

GRIENDEN

ONBEPLANTE KADE (NOORD-
ZUID)

NATUURVRIENDELIJKE OEVERS

HOOILAND

ERFBEPLANTING (INHEEMS)

BUITENPAD

GRAZEND VEE IN DE WEI

EENDENKOOI

PLATTELANDSBEDRIJVIGHEID

LAANBEPLANTING

SCHAALVERGROTING OP
ACHTERERF

KRUIDENRIJKE BERMEN

SOLITAIRE BOMEN ALLEEN BIJ DE
ERVEN

KNOTWILGEN

NIEUW LANDGOED

BEHOUD INDIVIDUELE ERVEN

Karakteristieken en uitgangspunten van de linten

Om richting te kunnen geven aan nieuwe initiatieven is het niet alleen van belang uitgangspunten per landschapstype te geven. Het is tevens belangrijk uitgangspunten per bebouwingslint-/cluster te hanteren, des te meer daar de meeste ontwikkelingen plaats zullen hebben in die linten: juist dat is zo karakteristiek in onze gemeente. De linten zijn de identiteitsdragers van het landschap. Door gedeeltelijke verschuiving van agrarische bedrijvigheid naar particulier en commercieel niet-agrarisch grondgebruik en door de toenemende intensivering van de landbouwsector verandert het karakter van de linten langzaam maar zeker. Dit karakter wordt mede bepaald door de aard en vorm van gebouwen en bijgebouwen, bouwvolumes, bouwafstanden, ontsluitingen, hekken en poorten en beplantingen. Nieuwe ontwikkelingen in de linten zijn noodzakelijk, maar dienen wel de bestaande kwaliteiten van de linten te versterken. Het gaat daarbij om begrippen als attractiviteit, landschappelijk en architectonisch ontwerp, ruimtelijke samenhang op het erf (het ensemble van bebouwing en groene elementen) en met het omliggende landschap. Na een inleidende paragraaf over de opbouw van de boerderijen en erven in de gemeente Vianen geven we - op basis van de karakteristieken - per bebouwingslint-/cluster landschappelijke uitgangspunten. Ruimtelijke initiatieven mogen hier niet strijdig aan zijn. Naast landschappelijke/ruimtelijke uitgangspunten kunnen overigens ook andere uitgangspunten gelden op basis van het bestemmingsplan Landelijk gebied, zoals milieukundige en verkeerskundige randvoorwaarden. In algemene zin geldt in ieder geval dat de bedrijfsvoering van omliggende agrarische bedrijven niet mag worden belemmerd.

5.1 Boerderijen en erven in de gemeente Vianen

Erf en landschap

Het is een grote stap van het primitieve veenmoeras van meer dan duizend jaar geleden naar het boerenerf en de tuin van nu. Door hard werken ontstond het landschap dat er nu is: groene weiden, doorgraven met sloten. Boerderijen die naast elkaar langs de wegen en het water liggen. Die indeling van het landschap is een erfenis uit de 11e en 12e eeuw. Bij het uitgeven van de hoeven ging men uit van een waterloop waarop haaks sloten werden gegraven en stroken land werden aangelegd. Dat was de ontginningsbasis van waaruit het land werd ontgonnen. In het huidige landschap is in veel gevallen nog het toenmalige verkavelingspatroon herkenbaar.

Op de 'kop' van de uitgegeven stukken grond werd de boerderij gebouwd, zoveel mogelijk op natuurlijke hoogten zoals de oeverwallen van een riviertje of een oude veengeul. Door de situering van de boerderijen - naast elkaar en dichtbij de ontginningsbasis - is de voor deze streken zo karakteristieke lintbebouwing ontstaan.

Ligging en situering

Naast grote overeenkomsten zijn er binnen de gemeente Vianen verschillen te zien. De boerderij, het water en de weg zijn vaste gegevens en van daaruit zijn verschillende erfpatronen ontstaan. Langs de rivieren ontstond weer een iets andere indeling van het erf dan in het midden van de waarden.

In de Vijfheerenlanden zijn de oeverwallen langs de Lek breed en daar liggen de boerderijen ver van de dijk. Het gebied langs de rivieren bevat meer zand en klei dan het midden van de Vijfheerenlanden en vormt daardoor een steviger ondergrond voor vestiging van een boerenbedrijf. In verband met de vruchtbare, lichte rivierklei waren de boerderijen gericht op het gemengd bedrijf en ontstonden er vele boomgaarden.

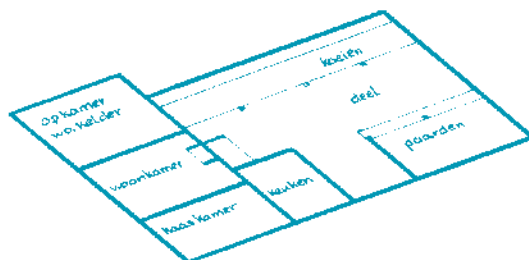
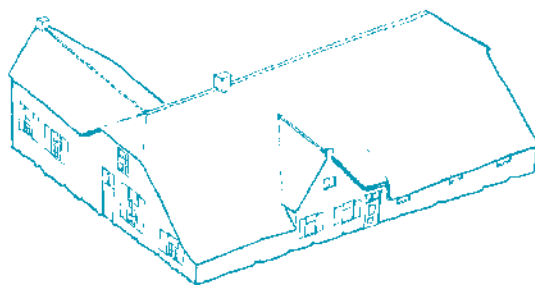
Op de hoge stroomruggen liggen kronkelende wegen met het land in een onregelmatige blokverkaveling. Er zijn weinig sloten. Daar lijken de boerderijen uitgestrooid over het landschap in een onregelmatig patroon. Ook hier zijn gemengde bedrijven en fruitteelt.

In het binnengebied vinden we de lager gelegen veenpolders met strokenverkaveling. De ontginningsbasis volgt nog min of meer het

De linten kennen onderling een grote diversiteit, van open tot besloten, eenzijdig of tweezijdig bebouwd, van slingerend langs de rivier tot rechte lijnen in het veenweidegebied.

Boerderij uit de Vijfheerenlanden met een L-vormige plattegrond door de uitgebouwde melkkelder en een opkamer (18e eeuw). Om meer licht te krijgen in de keuken is er een 'kapel' gemaakt met een dwarskapje. Het keukenraam kijkt altijd uit op het erf.

Achtergevel, deels nog met houten betimmering.

gekromde verloop van de rivier en de stroomruggen. Meer naar het zuiden worden de wegen steeds rechter. Het gehele middengebied van de Vijfheerenlanden is ontgonnen in één systeem met parallel aan elkaar lopende wegen. Daar zien we de boerderijenlinten in hun meest zuivere vorm, zoals aan de Zijderveldselaan. Omdat het land daar laag was en nat waren daar vooral veelteeltbedrijven.

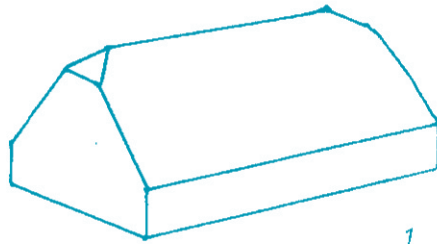
De erven in elk van die gebieden verschillen niet heel veel van elkaar. Hoe vruchtbaarder de grond, hoe welvarender de boer en hoe groter de boerderij. In het arme en natte gebied langs de Autenasekade en de Bolgerijsekade bleven de boerderijen klein. Er is nog weinig archeologisch onderzoek naar gedaan, maar het is heel goed mogelijk dat er in de middeleeuwen ook complete boerderijenlinten waren langs de Autenasekade en de Bolgerijsekade, maar dat deze door het natte en slechte vestigingsklimaat in de loop van de eeuwen zijn verlaten.

De boerderijen

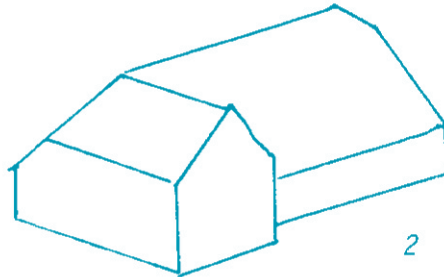
De boerderijen waren altijd functionele bedrijfsgebouwen. De grondsoort bepaalt het type bedrijfsvoering (akkerbouw, veeteelt, gemengd bedrijf) en de bedrijfsvoering bepaalt de vorm van de boerderijen. Bovendien speelden de overstromingen en de landbouwkundige ontwikkelingen ook een rol. Vanaf 1500 tot omstreeks 1880 verbouwden de boeren hier veel hennep. Van de vezels van deze plant werd touw en zeildoek gemaakt voor de zeilschepen die in ons land voor welvaart zorgden. Met de komst van de stoomboot is de hennep voorgoed uit het landschap verdwenen. Rond de boerderijen lagen smalle hennepakkers, die nu soms nog te herkennen zijn in de vorm van de tuintjes en de boomgaardjes naast en achter de boerderijen. Naast de hennep was de zuivel de grootste bron van inkomsten. Tot omstreeks 1940 werd op vrijwel alle boerderijen kaas of boter gemaakt. In de polders lagen ook de eendenkooien. De bevolking had wat neveninkomsten uit de opbrengst van verkochte wilde eenden.

Vorm van de boerderijen

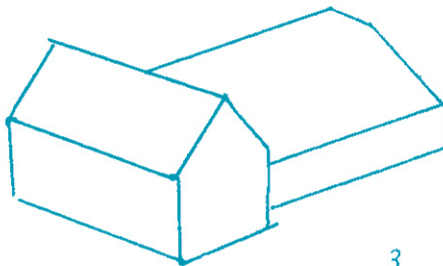
De authentieke boerderijen in de streek behoren vrijwel zonder uitzondering tot het 'hallehuis-type'. De binnenruimte wordt door houten gebinten verdeeld in een breed middengedeelte en ter weerszijden daarvan een smalle zijbeuk. Deze indeling is zowel in het voorhuis als in de stal terug te vinden. De constructie met gebinten bepaalt ook het uiterlijk van de boerderij en dat is te zien aan de lage zijgevels. De scheiding tussen wonen en werken is de brandmuur met de schouw, herkenbaar aan de plaats van de schoorsteen op het dak. In verband

1

2

3

Kenmerkende hoofdvormen van de boerderijen:

1) rechthoekige plattegrond (langhuis)

2) L- vormige plattegrond (krukhuis)

3) T-vormige plattegrond (dwarshuis)

Bron: www.ervenvanutrecht.nl (links) en 'Linten in de leegte' (rechts)

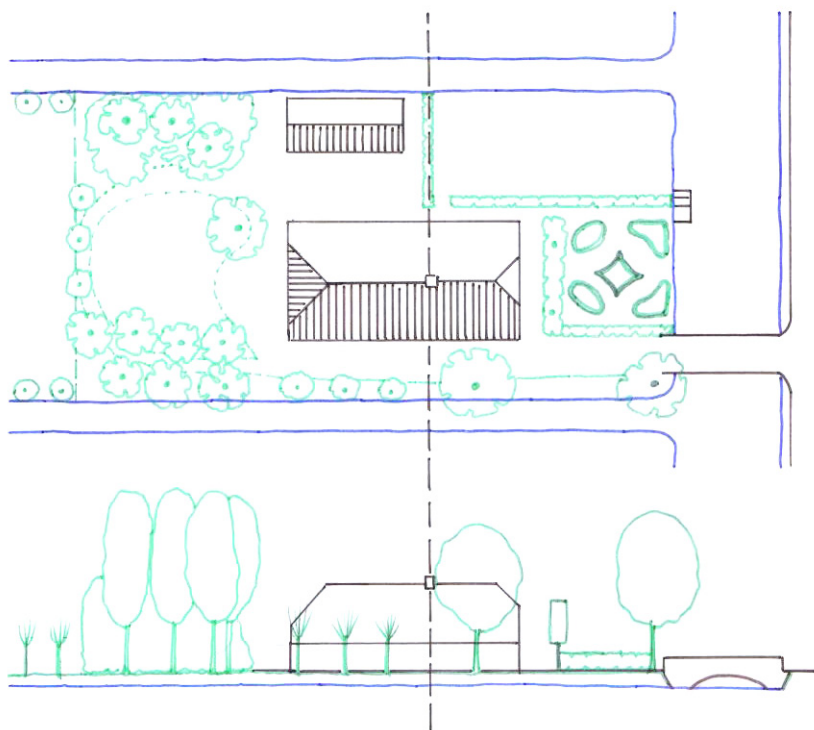
met de kaasproductie werd soms de kelder uitgebreid, zodat een L-vormige plattegrond ontstond, het 'krukhuis'. Als een boerderij aan twee zijden werd uitgebreid, noemen we dit een T-huis. De hoofdvorm van het achterhuis met stal is bijna altijd hetzelfde: een middendeel met ruimte voor vee links en rechts. In de Vijfheerenlanden hebben de meeste boerderijen een stenen achtergevel met grote of kleine deel-deuren in het midden en lage groepdeuren aan weerszijde.

De meeste boerderijen zijn van het beschreven type met een rechthoekige plattegrond. De krukhuizen en de T-boerderijen komen voor, maar zijn in de minderheid. Die boerderijen dateren meestal uit de periode vóór 1850 en de oude boerderijen zijn te herkennen aan de lage zijgevels. De boerderijen van ná 1850 hebben meestal hogere zijgevels en een rechthoekige plattegrond, en soms zijn het T-boerderijen.

Vianen ligt op het grensgebied van de Betuwe en de Alblasserwaard en die invloed is merkbaar. In de Betuwe komen veel T-huizen voor en daar hebben de boerderijen aan de achterkant vaak een 'overstek' in het dak. In Hagestein en Everdingen - zowel langs de Lekdijk als op de stroomruggen - liggen enkele boerderijen met een overstek.

In de veeteeltbedrijven in de Alblasserwaard zitten de hooideuren in de zijgevel. Hierdoor werd het hooi naar binnengereden naar de binnenopslag. Bij dat type is de achtergevel meestal van hout. Bij de 19e-eeuwse veeteeltboerderijen in Hagestein en Zijderveld komt dit type ook een enkele keer voor.

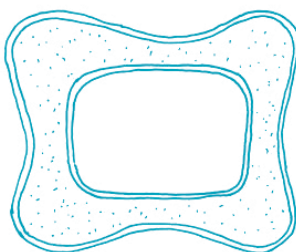
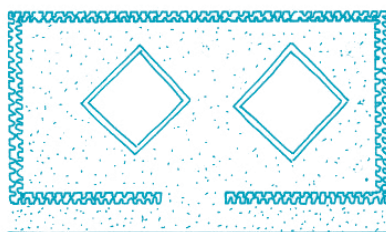
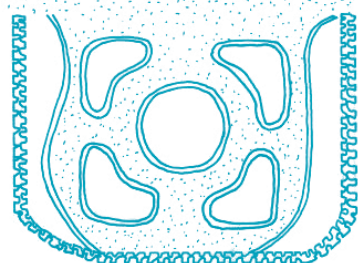
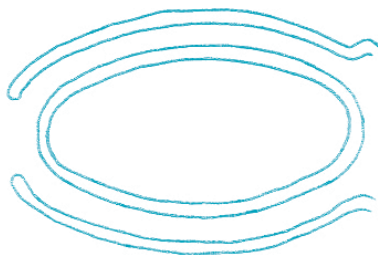
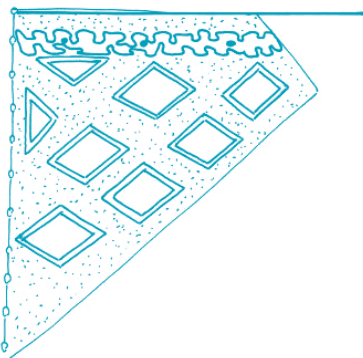
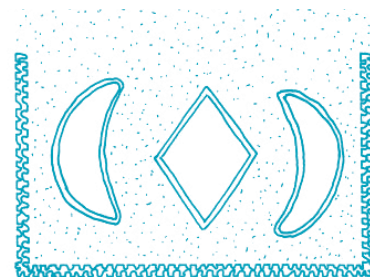
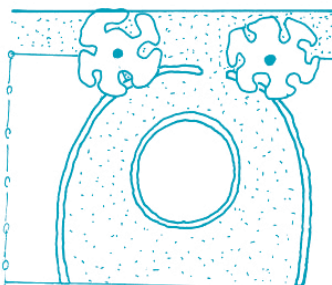

Kenmerkende hoofdvormen van de boerderijen:

- 1) rechthoekige plattegrond (langhuis)
- 2) L- vormige plattegrond (krukhuis)
- 3) T-vormige plattegrond (dwarshuis)

Bron: www.ervenvanutrecht.nl (links) en 'Linten in de leegte' (rechts)

Voor de boerderijen liggen vanouds geometrische bloemperkjes omzoomd met buxus. Rond de perken ligt grind. Kenmerkend voor de authentieke tuinen is dat de perken klein zijn ten opzichte van de hoeveelheid grind. De moderne neo-barokke perken zijn vaak te vol: de perken te groot en de grindpaden te smal.

Erven

De boerenerven hebben twee gezichten: een pronkzijde naar de weg gericht, en een werkzijde gericht naar het land. Op de meeste boerenerven was een duidelijk scheiding op te merken tussen 'voor' en 'achter'.

'Voor' is het gedeelte bij het woonhuis en gericht op de weg. Voor was het domein van de boerin. Zij zorgde voor het karnen, het kaasmaken, de huishouding, de tuin, de verwerking van de oogst en de huisslachting. Soms ook zorgde zij voor het jongvee en de kippen of ander pluimvee. Door verkoop van kaas en eieren was de boerin voor een deel direct verantwoordelijk voor de inkomsten.

'Achter' was de achterkant en ook een gedeelte van de zijkant van de boerderij. Dit maakte deel uit van het bedrijfsgebied. Dit was het werkterrein van de boer. De taak van de boer was vooral de zorg voor het vee, het weiland en de akkers. Achter treffen we de stallen aan, grote schuren voor werktuigen en wagens en de mestopslag. Ook de veehandel speelde zich voor een deel op het erf af en viel eveneens onder verantwoording van de boer.

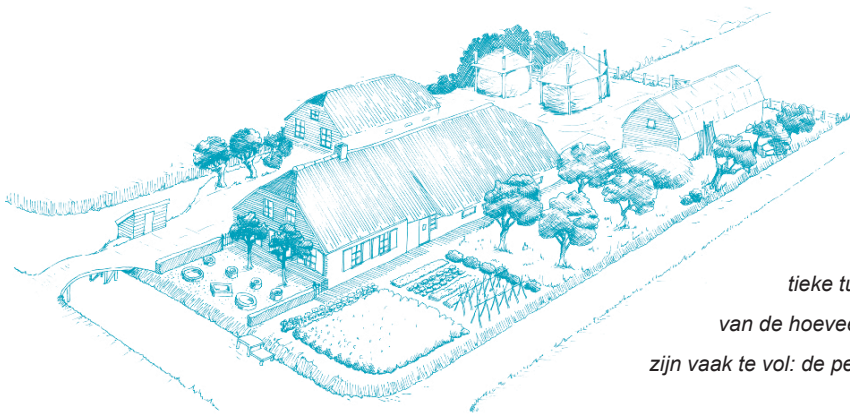
Het verschil tussen 'achter' en 'voor' blijkt ook uit de beplanting. 'Achter' bevindt zich minder gecultiveerde beplanting, hooguit wat extra aanplant van geriefhout. De begroeiing bestaat hier voornamelijk uit planten, bomen en struiken die ook in het omringende landschap voorkomen. Deze beplanting vraagt veel minder onderhoud dan die in een siertuin. De geleidelijke overgang van erf naar weiland is kenmerkend voor de achterzijde van het erf.

De scheiding van de werkzaamheden was niet altijd even scherp. Vrouwen gingen wel mee melken en in de tuin zal de boer meestal wel het spitwerk en het bemesten voor zijn rekening hebben genomen.

Gebouwen op het erf

Op het traditionele boerenerv stond een veelheid aan gebouwen en hokjes. Nooit was er één identiek aan de ander, ook al trof men veel dezelfde elementen aan. Het boerenerv had geen vaste indeling. De indeling werd bepaald door gebruik, behoefte en de (natuurlijke) omstandigheden.

Bij uitbreiding van de veestapel werd een buitenschuur gebouwd. Die schuur was meestal multifunctioneel. Er was ruimte voor de veestapel,

< Voor de boerderijen liggen vanouds geometrische bloemperkjes omzoomd met buxus. Rond de perken ligt grind. Kenmerkend voor de authentieke tuinen is dat de perken klein zijn ten opzichte van de hoeveelheid grind. De moderne neo-barokke perken zijn vaak te vol: de perken te groot en de grindpaden te smal.

< Regiospecifiek houten landhek regio Vijfheerenlanden

meestal jongvee dat niet gemolken hoefde te worden. Vaak was in deze schuur ook ruimte voor wagens en koetsen en die functie is te herkennen aan de dubbele deuren. Deze deuren zijn gericht naar het erf. De meeste schuren staan evenwijdig aan de boerderij, maar meer naar achter op het erf. De hoofdtoegang naar het erf (het rijpad) loopt dan tussen de boerderij en de schuur door. In zo een schuur waren soms ook enkele varkenshokken. Soms was er een apart varkenshok achter op het erf. Als er kaas werd gemaakt, dan waren er ook varkens, omdat de wei, een restproduct van de kaasmakerij, prima varkensvoer was.

Een hooiberg voor de voorraad wintervoer voor de koeien stond bijna altijd vlak achter de achtergevel van de boerderij, zodat de loopafstanden zo kort mogelijk waren. Bij veel schoonmaakwerk in verband met de kaasmakerij verscheen een stoephok aan de slootkant.

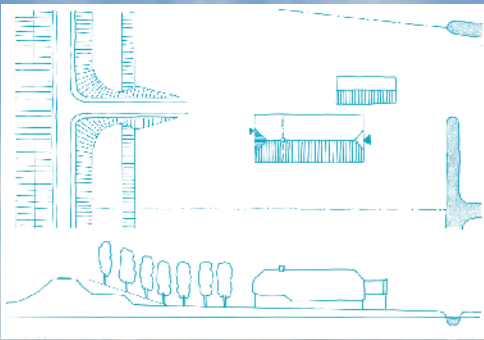
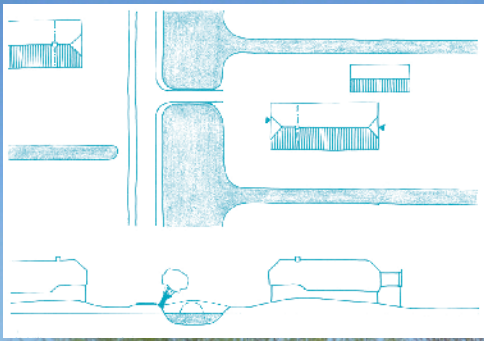
Naast de boerderij staat soms een bakhuis voor het bakken van brood. In verband met het brandgevaar deed men dat soms niet in de boerderij maar in een apart gebouwtje. Dat was vaak een klein gebouwtje, maar in de omgeving van Vianen kon dit ook uitgroeien tot een fors bijgebouw met een extra stal. Daarmee werd het bakhuis een klein boerderijtje naast het hoofdgebouw.

Alles is functioneel, eigenlijk zijn zowel de boerderij als het erf mooie voorbeelden van 'form follows function', een moderne stroming in de architectuur. Deze gebouwen bij elkaar vormen, samen met de moestuin en de boomgaard, de boerderijbiotoop. Deze authentieke boerderijen, in hun samenhang met de omgeving, zijn het waard om te behouden.

Strijd tegen het water

Het gebied had regelmatig te kampen met dijkdoorbraken en is vooral in de 18e eeuw vaak overstroomd. In de boerderijen zijn de maatregelen tegen deze overstromingen nog terug te vinden, bijvoorbeeld door de plaats van de boerderijen op de woonheuvels. Woonheuvels zijn kunstmatige verhogingen om in tijden van overstroming droge voeten te houden. De meeste woonheuvels dateren uit de 12e en 13e eeuw. Ook al is de boerderij in de laatste decennia vernieuwd, de plaats - op de woonheuvel - is dezelfde gebleven. Zo zijn de woonheuvels de herkenningspunten voor de plaatsen van de ontginningsboerderijen. Woonheuvels zijn er vooral in de lage gebieden zoals langs de Zijderveldselaan.

Het hooi werd aanvankelijk geborgen in hooibergen op het erf. Omdat deze hooibergen niet voldeden bij overstromingen - het hooi spoelde weg - kwamen er in de Vijfheerenlanden schuurbergen, hooibergen met een onderbouw van hout of steen. Het hooi lag dan enkele meters boven het maaiveld.

Om het vee te beschermen tegen het hoge water werden in de Vijfheerenlanden hier en daar vloedschuren gebouwd. Dat waren schuren, losstaand van de oorspronkelijke boerderij, op een eigen woonheuvel, ongeveer 1,5 m boven het maaiveld. De meeste vloedschuren dateren uit de 18e eeuw en de meeste zijn inmiddels verdwenen. In Zijderveld zijn nog enkele voorbeelden aanwezig.

De functie van het erf

Het erf was sober maar toonde tegelijkertijd de status van de familie. Het aantal mensen dat er werkte, de bedrijvigheid, het aantal klompen bij de deur, de hoeveelheid melkbussen aan de weg. Uit allerlei dingen was de status van de boer af te leiden.

Het erf rondom de boerderij is in feite een klein bedrijfsterrein. Bijna altijd was er iemand bezig: veelal de boer en de boerin, op grote bedrijven een knecht of een daggelder, soms meerderen. Soms waren er ook wel een dienstbode of een 'stoepmeid', die met de boerin verantwoordelijk was voor het kaasmaken, een belangrijke bron van inkomsten.

Het voeren van de beesten, mesten, maaien, werk in de tuin, gerij van wagens en werktuigen: alles passeerde ergens het erf. Kooplui en leveranciers voor het bedrijf kwamen langs om bestellingen op te nemen of bestelde waren af te leveren. Ook voor de huishouding kwamen kooplieden of marskramers met onder andere ellewaren langs. Alles en iedereen kwam op het erf.

Bij het inrichten van boerenerven is het belangrijk om deze sfeer en uitstraling te kennen en om er rekening mee te houden. Het achtererf mag extensiever en rommeliger zijn dan het voorerf. Dat uit zich in de plantenkeuze en de manier van onderhoud. Op het voorerf gebruik je de kniptang en de snoeischaar en op het achtererf de kettingzaag.

< *Profiel van weg en bebouwing zoals dat voorkomt in het lage gebied: Tienhovenseweg, Autenasekade, Bolgerijsekade en Zijderveldselaan. De boerderij ligt vaak iets hoger op een zandrug of een woonheuvel. De erfkeuzen hebben een strakke indeling. Langs het water loopt aan één kant een weg. Elke boerderij aan de andere kant van het water heeft een eigen brug.*

< *Profiel van weg en bebouwing zoals dat voorkomt langs een dijk op een brede stroomrug: Lekdijk (Hagestein en Everdingen). De dijkboerderijen liggen op brede, niet-rechthoekige erven zonder sloten, ver van de voet van de dijk met vaak een lange afrit (stoep) naar beneden. Langs de stoep staan van oudsher bomen, vaak perenbomen.*

- 5.2 Lekdijk
- 5.3 Diefdijk
- 5.4 Helsdingse Voor- en Achterweg en Biezenweg/Achterweg
- 5.5 Tienhovenseweg/Autenasekade en Lange Meent
- 5.6 Zijderveldselaan
- 5.7 Achterkade
- 5.8 Bolgerijsekade
- 5.9 Graaf Huibertlaan

Overzicht van de linten

De hoofdstructuur van een lint bestaat uit een lijnvormige combinatie van een weg, water, bebouwingen, erven en beplantingen. Kenmerkend voor bebouwingslinten is de afwisseling tussen bebouwde en open delen in het lint. De open delen geven mooie doorzichten naar het open polderlandschap. Deze zichtlijnen maken beleving van het landschap mogelijk. Er is een samenhang aanwezig tussen het lint en het achterliggende landschap.

De karakteristieken en uitgangspunten van de linten worden hierna toegelicht per bebouwingslint/-cluster.

5.2 Lekdijk

Karakteristieken

- Hoofdstructuur wordt gevormd door de hoge, brede dijk
- Buitendijks: uiterwaardennatuur met wandelpaden
- De bebouwing staat alleen binnendijks: open lint van boerderijen als eilanden onderaan de binnenzijde van de dijk
- Tussen het bebouwde perceel en de dijk ligt meest grasland afgewisseld door culturele beplanting, siertuin of fruitbomen.
- Het achterliggende land is een afwisseling van grasland, akkers en enkele boomgaarden in een onregelmatige blokverkaveling haaks op de dijk overgaand in strookverkaveling
- Brede, niet-rechthoekige grote erven zonder sloten
- Erven liggen op enige afstand van de dijkvoet en zijn met een oprijlaan verbonden met de dijk
- Afritten haaks op de dijk beplant met twee rijen bomen, regelmatig wordt één ontsluiting gedeeld door twee of zelfs meer percelen
- De bebouwing is overwegend agrarisch met een enkele burgerwoning er tussen. De agrarische bebouwing bestaat uit een woning (vaak nog een oude T-boerderij) en grote stallen en loodsen

Uitgangspunten

- Behoud open doorzichten van de hoge Lekdijk naar het veen-weidegebied
- Eventuele verdichting/versterking van het landschap middels erfbeplanting, boomgaarden en akkers
- Versterken kleinschalig cultuurlandschap onderaan de voet van de dijk
- Eventuele nieuwbouw als eiland onderaan de binnenzijde van de dijk
- Positionering bebouwing in verkavelingsrichting
- Nieuw landgoed als boerenerf in het lint met statig huis aan de rivier
- Streekeigen architectuur en inrichting erven
- Nieuwe afritten alleen haaks op de dijk en voorzien van twee rijen bomen
- Stimulering streekeigen erfbeplanting, traditionele indeling voor-, zij- en achterkant erf
- Stimuleren plattelandsbedrijvigheid: bijvoorbeeld kleinschalige horeca, kleine ambachtelijke werkplaatsjes, kleinschalige zorg, productie en verkoop van streekproducten, workshops, beelden-tuinen, boerenspelen, teambuilding, overnachten etc.
- Stimuleren boerenland/buitenpaden
- Uitplaatsing transportbedrijven en industrie naar bedrijventerreinen (vanuit landschappelijk en recreatief oogpunt)

5.3 Diefdijk

Karakteristieken

- Diefdijklinie als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie
- Fort Everdingen een acces
- Herkenbaar als inundatiedijk door aanwezigheid fort Everdingen, inundatiekanaal, groepschuilplaatsen en kazematten oostzijde en relicten van een batterij westzijde
- Karakteristiek tweezijdig profiel: de veilige en onveilige kant – bebouwd versus onbebouwd
- Lintbebouwing met boerderijen die deels in het dijklichaam staan
- Herkenbaar als ontginningsbasis met verkaveling loodrecht op de dijk
- Kleinschalig besloten cultuurlandschap langs de westzijde tot op de dijk – oostzijde grootschalig open landschap
- Vergezichten naar het oosten
- Afritten evenwijdig aan de dijk

Uitgangspunten

- Dijkversterking Diefdijklinie in uitvoering: versterking van de dijk en de herkenbaarheid van de historische militaire functie van de dijk
- Groene uitstraling aan de hoofdverdedigingslijn in samenhang met kleinschalige bebouwing aan de westzijde

Diefdijkzone buitendijs

- Het voorerf is altijd op de Diefdijk georiënteerd en het achtererf richting het omliggende landschap
- Versterken kleinschalig cultuurlandschap tot op de dijk
- Een groen voorerf
- Vrijheid in ontwikkelingsrichting van het erf, naar achteren of verbreden aan de Diefdijk, met behoud van een groen voorerf
- Eventuele nieuwbouw alleen aan westzijde dijk
- Huiskavels van nieuwe landgoederen als boerenerf in het lint
- Het achtererf (met bedrijfsbebouwing) inpassen in de structuur van het landschap en begeleiden met passende beplanting (zoals houtsingels)
- Streekeigen architectuur en inrichting erven
- Nieuwe afritten alleen parallel aan de dijk
- Eventuele verdichting landschap middels erfbeplanting, boomgaarden
- Stimulering streekeigen erfbeplanting, traditionele indeling voor-, zij- en achterkant erf
- Stimuleren plattelandsbedrijvigheid en bedrijvigheid die gelieerd is aan de Nieuwe Hollandse Waterlinie: kleine horeca (theetuinen, lunch, etc.), kleine ambachtelijke werkplaatsjes, kleinschalige zorg, productie en verkoop van streekproducten, workshops, etc.
- Buiten de bouwpercelen is ruimte voor polderactiviteiten, buiten-workshops, etc.

- Stimuleren boerenland/buitenpaden
- Uitplaatsing transportbedrijven en industrie naar bedrijventerreinen (vanuit landschappelijk en recreatief oogpunt)

Kern dijklichaam

- Beschermen van het militair-historisch ensemble
- Beleefbaar en toegankelijk maken linie
- Steile taluds en recht dijklichaam (onbeplant) behouden

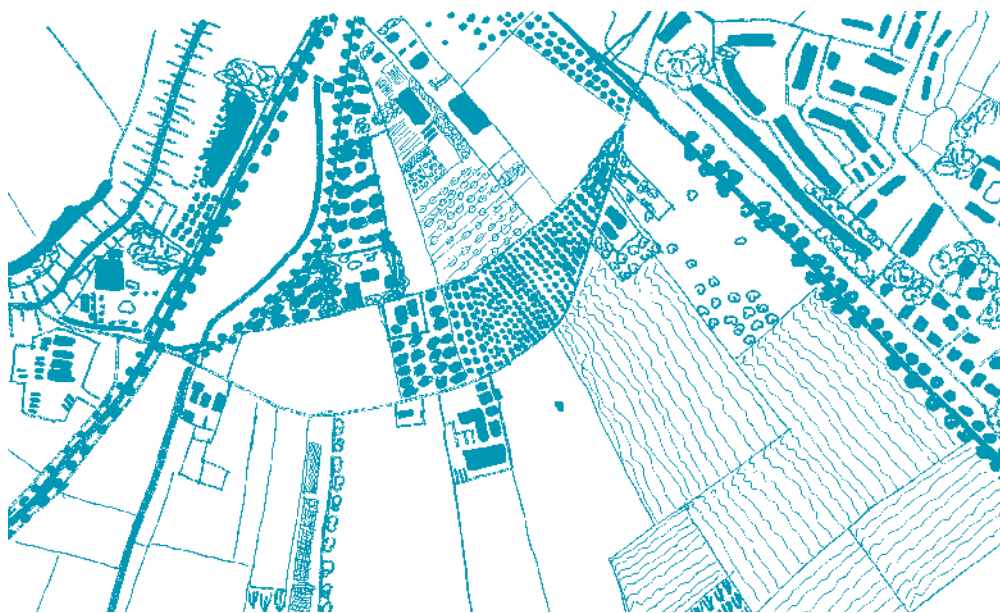
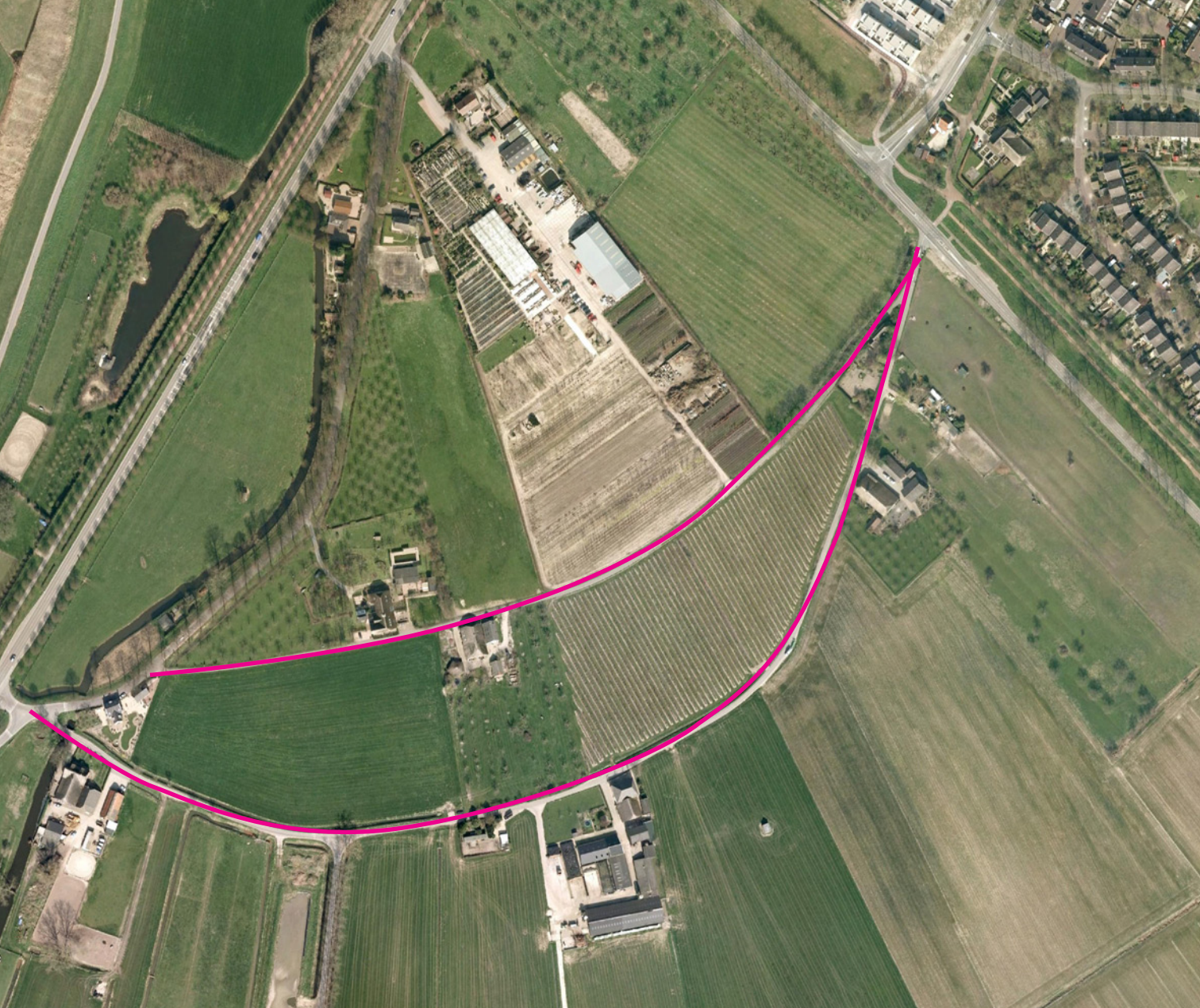
Dijkzone Gelderse zijde

- Openheid versterken voormalige inudatievelden
- Voorkomen nieuwbouw

Fort Everdingen

- Vrije schootsvelden bepalen de bouwmogelijkheden in het voorland
- Het schootsveld kent een karakteristieke openheid en bestaat grotendeels uit de rivier de Lek en uiterwaarden:
 - de openheid handhaven
 - ruimte voor waterberging en natuurontwikkeling (lage vegetatie)
- Versterken van het groene karakter van het schootsveld
- Fort uit de verborgenheid halen en herbestemmen met recreatieve functie
- Maat en schaal van de nieuwe bebouwing is ondergeschikt aan de beeldbepalendheid van het fortcomplex
- Nieuwe bebouwing staat los van objecten behorende bij het fort-complex, tenzij een geschakeld object een duidelijke (recreatieve) meerwaarde oplevert voor het fortcomplex als geheel.
- Er is ruimte voor vernieuwende architectuur
- Materiaal- en kleurgebruik van de nieuwe bebouwing is ondergeschikt aan de beeldbepalendheid van het fortcomplex

5.4 Helsdingse Voor- en Achterweg en Biezenweg/Achterweg

Karakteristieken

- Hagestein en Helsdingen zijn gestrekte esdorpen. De dorpen bestaan uit evenwijdig met elkaar lopende wegen (respectievelijk de Biezenweg/Achterweg en de Helsdingse Voor- en Achterweg) die aan één (Hagestein) of beide (Helsdingen) zijden gevorkt op elkaar aansluiten
- Open lintbebouwing met boerderijen / boerderijenzwerm
- Het achterliggende land is een afwisseling van grasland, akkers en enkele boomgaarden in een onregelmatige blokverkaveling haaks op de dijk overgaand in strookverkaveling.
- Helsdingen kent vier rijksmonumenten en vijf panden met cultuurhistorische waarden. Er is geen nieuwe bebouwing in Helsdingen.
- Brede, niet-rechthoekige grote erven zonder sloten
- Tussen de weg en de boerderij is veelal sprake van een wisselende, doorgaans relatief korte afstand. De afstand is historisch bepaald en karakteristiek voor het lint
- Zichtbaar hoogteverschil
- Afrasteringen als kavelgrenzen

Uitgangspunten

- Eventuele nieuwbouw en verdichting van de linten mogelijk in combinatie met landschapsversterking
- Huiskavels van nieuwe landgoederen als boerenerf in het lint
- Positionering bebouwing in verkavelingsrichting
- Streekeigen architectuur en inrichting erven
- Behoud doorzichten vanuit het lint op het achterland
- Verdichting landschap middels versterken mozaïek van akkers, weiden, bosjes en boomgaarden in een blokverkaveling overgaand in strokenverkaveling
- Schaalvergroting op achtererf in combinatie met landschapsversterking
- Stimulering streekeigen erfbeplanting, traditionele indeling voor-, zij- en achterkant erf
- Stimuleren plattelandsbedrijvigheid: horeca (theetuinen, lunch, etc.), ambachtelijke werkplaatsjes, zorgfuncties, productie en verkoop van streekproducten, stadslandbouw, etc.
- Buiten de bouwpercelen is ruimte voor buitenactiviteiten in het landschap, zoals buitenworkshops, (moes-)tuinieren, een maïs-doolhof, appels plukken, etc.
- Stimuleren boerenland/buitenpaden/akkerpaden

5.5 Tienhovenseweg/Autenasekade en Lange Meent

Karakteristieken

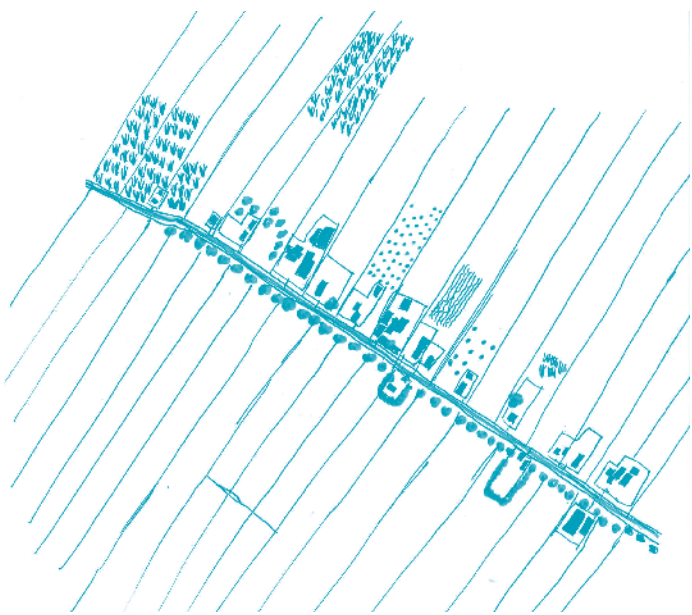
- Lint vormt de achterkade achter het land dat vanaf de Lekdijk is ontgonnen
- Lint volgt de kromming van de Lekdijk
- Nieuwe ontginningsbasis van waaruit het gebied verder ontgonnen werd
- Tienhovenseweg: dubbelzijdig open lint van boerderijen; Lange Meent: alleen bebouwing aan de noordzijde
- Het lint ligt op de overgang tussen het hogere stroomruggenlandschap aan de noordoostzijde en het lagere halfopen griendenlandschap (Tienhovenseweg) en open weidegebied (Lange Meent) aan de zuidwestzijde
- Dit is onder meer zichtbaar door het verschil in verkaveling: een smalle lange verkaveling aan de zuidwestzijde en een bredere blokverkaveling aan de noordoostzijde van het lint
- Langs de noordoostzijde ligt een watergang met bruggetjes naar de boerderijen
- Aan beide zijden van de weg is een (onderbroken) laanbeplanting aanwezig; op sommige percelen is de sloot afgezet met knotwilgen
- Afwisseling tussen (agrarische) bedrijven en burgerwoningen
- De bouwstijl is zeer divers, een enkele oudere boerderij met veel nieuwere bebouwing

Uitgangspunten

- Versterken verschillen in landschap tussen noordoostzijde en zuidwestzijde:
 - Tienhovenseweg: stroomruggen - halfopen griendenland-schap
 - Lange Meent: stroomruggen - open weidelandschap
- Tienhovenseweg: eventuele nieuwbouw aan beide zijden van de weg mogelijk
- Lange Meent: eventuele nieuwbouw alleen aan noordoostzijde van de weg mogelijk
- Huiskavels van nieuwe landgoederen als boerenerf in het lint
- Positionering bebouwing in verkavelingsrichting
- Behouden van doorzichten vanaf de weg op het achterland in de richting van het ontginningspatroon
- Nieuwe opritten aan de noordzijde van het lint bij voorkeur met heul (brug) over de watergang
- Streekeigen architectuur en inrichting erven
- Erfbeplanting: formele siertuin aan de voorzijde en gebiedseigen beplanting als overgang naar het achtergelegen landschap aan de achterzijde (bijvoorbeeld wilgen aan de zuidwestzijde en hoogstamfruitbomen aan de noordoostzijde van het lint)
- Stimuleren plattelandsbedrijvigheid: bijvoorbeeld kleine horeca, kleine ambachtelijke werkplaatsjes, kleinschalige zorg en verkoop streekeigen producten, etc.
- Uitplaatsing transportbedrijven en industrie naar bedrijventerreinen (vanuit landschappelijk en recreatief oogpunt)

5.6 Zijderveldselaan

Karakteristieken

- Lineair open enkel lint met boerderijen
- Opstreckende verkaveling tussen lint en achterkade (smalle kavels)
- Grasland en grienden in een strokenverkaveling
- Landgebruik: veeteelt en griendcultuur
- Erven omringd door sloten
- Bebouwingslint en erven zeer gevarieerd in opbouw en indeling
- Mix van burger-, boeren- en bedrijfserven
- Lint aan de zuidzijde beplant
- Erf staat haaks op de weg, voorzijde georiënteerd op het lint
- Praktisch alle bebouwing staat aan de noordzijde van de weg, van waaruit het land ontgonnen is
- Mix van oude en nieuwe boerderijen
- Veel 19e eeuwse voerdeel-/langgevelboerderijen met vrijstaande (vloed)schuren op woonheuvels
- Traditionele en karakteristieke kenmerken: woonheuvels, opkamers en vlietschuren, boenstoepje aan het water, oeverbeschoeiing van dakpannen/wilgentenen
- Langs de Zijderveldselaan Watergang aan de noordzijde met naar elke boerderij een eigen toegangsbrug
- Tussen de weg en de boerderij is veelal sprake van een wisselende, doorgaans relatief korte afstand. De afstand is historisch bepaald en karakteristiek voor het lint

Uitgangspunten

- Eventuele nieuwbouw alleen aan noordzijde van het lint mogelijk
- Huiskavels van nieuwe landgoederen als boerenerf in het lint
- Positionering bebouwing in verkavelingsrichting
- Openheid aan de zuidzijde bewaken/versterken
- Vergroting van het erf en nieuwe bijgebouwen dienen in de lengterichting geplaatst te worden om zichtlijnen in stand te houden. Een lager en langer gebouw past vaak landschappelijk beter dan een hoog en in de breedterichting geplaatst gebouw
- Streekeigen architectuur en inrichting erven met woonheuvels, opkamers en vlietschuren
- Nieuwe opritten alleen met heul (hoogbrug) over de watergang
- Eventuele verdichting landschap middels erfbeplanting, grienden
- Behoud doorzichten vanuit het lint op het achterland
- Stimulering streekeigen erfbeplanting, traditionele indeling voor-, zij- en achterkant erf
- Stimuleren toepassing streekeigen hekwerken die toegang verschaffen tot de naast het erf gelegen weilanden. Deze hekwerken zijn traditioneel van hout gemaakt en hebben een karakteristieke vorm die kenmerkend is voor de streek
- Stimuleren plattelandsbedrijvigheid: bijvoorbeeld kleinschalige horeca, verkoop streekeigen producten, kleinschalige overnachtingsmogelijkheden, etc.
- Buiten de bouwpercelen is ruimte voor polderactiviteiten, buitenworkshops, griendcultuur, etc.
- Stimuleren boerenland/buitenpaden
- Uitplaatsing transportbedrijven en industrie naar bedrijventerreinen (vanuit landschappelijk en recreatief oogpunt)

5.7 Achterkade

Karakteristieken

- Achterkade: de oostzijde groen en onbebouwd en de westzijde enkele boerderijen aan beide zijden van de weg

Groene deel:

- Aan zuidzijde van de Achterkade een (onderbroken) robuuste laanbeplanting aanwezig
- Overgang van open weidegebied aan de zuidzijde naar halfopen griendenlandschap
- Opstreckende verkaveling

Bebouwde deel:

- Lineair dubbelzijdig open lint van boerderijen
- Het lint ligt in het veenweidelandschap met aan de noordzijde open weide afgewisseld met grienden in een strokenverkaveling en aan de zuidzijde een tamelijk open weidegebied dat wordt begrensd door de snelweg en achterliggende bosschages / grienden
- De bebouwing aan de noordzijde is van een eerdere datum dan die aan de zuidzijde
- Aan de noordzijde watergang met bruggetjes naar de boerderijen, aan de zuidzijde smalle watergang die grotendeels gedempt is
- De weg heeft aan beide zijden een onregelmatige en diverse laanbeplanting
- De bebouwing is gemengd: (agrarische) bedrijven en burgerwoningen
- Erf staat haaks op de weg, voorzijde georiënteerd op het lint
- Erfbeplanting ontbreekt op met name de nieuwere percelen

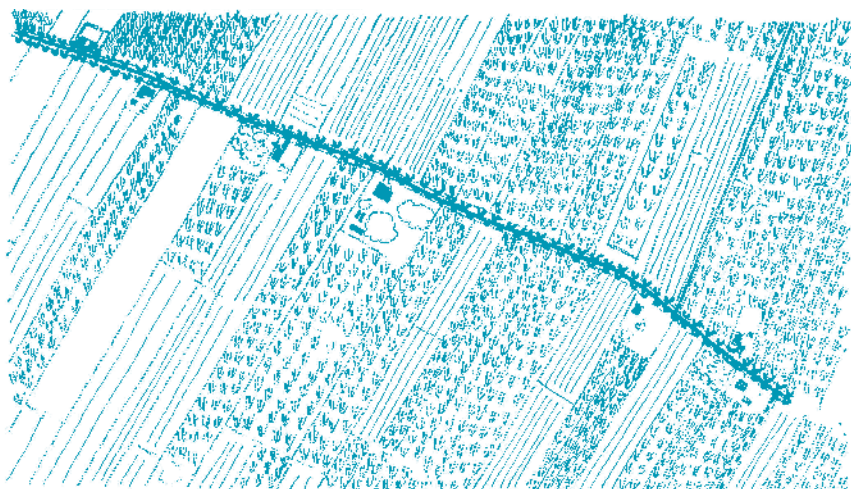
Uitgangspunten

Groene deel:

- Eventuele verdichting van bebouwing niet toegestaan
- In verband met het behoud van de weidevogels op termijn de hoogopgaande populierenbeplanting en schietwilgen vervangen door knotwilgen

Bebouwde deel:

- Eventuele verdichting aan beide zijden van het lint mogelijk mits behoud doorzichten vanuit het lint op het achterland en in de richting van het ontginningspatroon
- Huiskavels van nieuwe landgoederen als boerenerf in het lint
- Vergroting van het erf en nieuwe bijgebouwen dienen in de lengterichting geplaatst te worden om zichtlijnen in stand te houden. Een lager en langer gebouw past vaak landschappelijk beter dan een hoog en in de breedterichting geplaatst gebouw
- Streekeigen architectuur en inrichting erven
- Nieuwe opritten naar de erven van het lint bij voorkeur met heul (brug) over de watergang
- Eventuele verdichting landschap middels erfbeplanting, grienden
- Stimulering streekeigen erfbeplanting, traditionele indeling voor-, zij- en achterkant erf
- Stimuleren streekeigen hekwerken die toegang verschaffen tot de naast het erf gelegen weilanden. Deze hekwerken zijn traditioneel van hout gemaakt en hebben een karakteristieke vorm die kenmerkend is voor de streek
- Stimuleren plattelandsbedrijvigheid: kleine horeca (theetuinen, lunch, etc.), kleine ambachtelijke werkplaatsjes, kleinschalige zorg, productie en verkoop van streekproducten, workshops, etc.
- Buiten de bouwpercelen is ruimte voor polderactiviteiten, buitenworkshops, en griendcultuur
- Stimuleren boerenland/buitenpaden

5.8 Bolgerijsekade

Karakteristieken

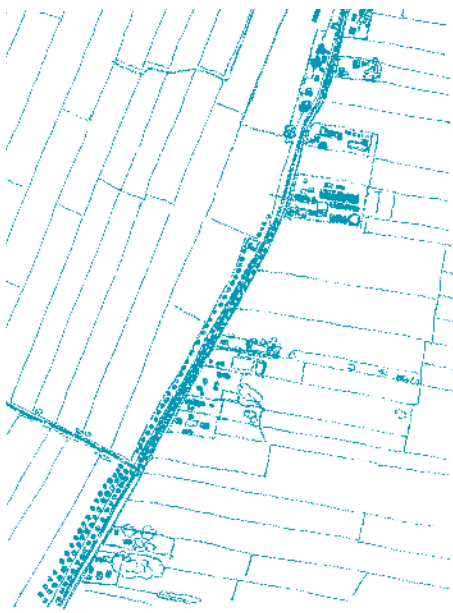
- Lineaire oost-westgerichte achterkade die grotendeels verscholen ligt in het halfopen griendenlandschap met de typerende opstrekende verkaveling
- Zeer smalle achterkade met aan beide kanten een sloot met naar elke boerderij een eigen toegangsbrug
- De achterkade heeft aan de oostzijde een karakteristieke beplanting van knotwilgen aan beide zijden en is aan de westzijde grotendeels onbeplant
- Knip in de kade door doorsnijding A2
- Bebouwing is maar heel beperkt aanwezig, op kleine percelen. De meeste woningen liggen enigszins verstopt tussen de grienden. Aan de westzijde meer bebouwing en grotere percelen
- Erven omringd door sloten
- Mix van oude en nieuwe boerderijen
- Erf staat haaks op de weg, voorzijde georiënteerd op het lint
- Mix van burger-, boeren- en bedrijfserven

Uitgangspunten

- Zeer beperkte verdichting aan beide zijden van het lint mogelijk, mits behoud doorzichten vanuit het lint op het achterland en in de richting van het ontginningspatroon
- Huiskavels van nieuwe landgoederen als boerenerv in het lint
- Vergroting van het erf en nieuwe bijgebouwen dienen in de lengterichting geplaatst te worden om zichtlijnen in stand te houden. Een lager en langer gebouw past vaak landschappelijk beter dan een hoog en in de breederichting geplaatst gebouw
- Streekeigen architectuur en inrichting erven
- Nieuwe opritten naar de erven van het lint bij voorkeur met heul (brug) over de watergang
- Eventuele verdichting landschap middels erfbeplanting, grienden
- Stimulering streekeigen erfbeplanting, traditionele indeling voor-, zij- en achterkant erf
- Stimuleren streekeigen hekwerken die toegang verschaffen tot de naast het erf gelegen weilanden. Deze hekwerken zijn traditioneel van hout gemaakt en hebben een karakteristieke vorm die kenmerkend is voor de streek
- Stimuleren plattelandsbedrijvigheid: logeren in een griend, theetuin, mogelijkheid tot lunchen voor wandelaars en fietsers, workshops wilgentenen vlechten, wilgen knotten, moeraslopen, etc.
- Buiten de bouwpercelen is ruimte voor vogelen, buitenworkshops en griendcultuur
- Stimuleren boerenland/buitenpaden

5.9 Graaf Huibertlaan

Karakteristieken

- Lintbebouwing nagenoeg uitsluitend aan de oostkant van het lint
- Aan beide zijden van het lint bestaat het landschap uit open weidegebied. Aan de westkant gaat dat over in een weidegebied afgewisseld met grienden. Aan deze zijde ligt de ontginningsrichting in de lengterichting met de weg mee. Aan de oostzijde ligt de ontginning dwars op het lint
- Het lint is tussen Everdingen en de Tienhovenseweg onbebouwd
- Van noord naar zuid een toenemende laanbeplanting, die in het zuiden zelfs drie rijen dik is
- Aan de oostkant een brede watergang langs de weg met naar elke boerderij een eigen toegangsbrug
- Langs de westkant van de weg ligt een vrijliggend fietspad
- Erven omringd door sloten
- Mix van burger-, boeren- en bedrijfserven
- Erf staat haaks op de weg, voorzijde georiënteerd op het lint
- Mix van oude en nieuwe boerderijen
- Knip in de laan door doorsnijding A2

Uitgangspunten

- Eventuele nieuwbouw alleen aan oostzijde van het lint mogelijk
- Huiskavels van nieuwe landgoederen als boerenerf in het lint
- Positionering bebouwing in verkavelingsrichting
- Openheid aan de oost- en westzijde bewaken/versterken
- Vergroting van het erf en nieuwe bijgebouwen dienen in de lengterichting geplaatst te worden om zichtlijnen in stand te houden
- Streekeigen architectuur en inrichting erven
- Nieuwe opritten alleen met heul (brug) over de watergang
- Behoud doorzichten vanuit het lint op het achterland
- Stimulering streekeigen erfbeplanting, traditionele indeling voor-, zij- en achterkant erf
- Stimuleren streekeigen hekwerken die toegang verschaffen tot de naast het erf gelegen weilanden, zijn traditioneel van hout gemaakt en hebben een karakteristieke vorm die kenmerkend is voor de streek
- Stimuleren plattelandsbedrijvigheid: bijvoorbeeld kleinschalige horeca, verkoop streekeigen producten, kleinschalige overnachtingsmogelijkheden, etc.
- Buiten de bouwpercelen is ruimte voor polderactiviteiten, buitenworkshops, natuurbeleving, etc.
- Stimuleren boerenland/buitenpaden
- Uitplaatsing transportbedrijven en industrie naar bedrijventerreinen (vanuit landschappelijk en recreatief oogpunt)

HOOFDSTUK 6

Uitvoeringsprogramma

In dit hoofdstuk gaan we in op de wijze waarop de geformuleerde ambities gerealiseerd dienen te worden. De landschapsvisie krijgt ‘handen en voeten’ door deze te vertalen naar acties en (strategische) projecten. De visie wordt daarmee meer dan alleen een papieren document; er gaat ook een initiërende en stimulerende werking van uit. De kernvraag “Hoe moet onze landschappen worden behouden en versterkt?” wordt dan gekoppeld aan de vraag “Hoe kunnen we dat bereiken?”

6.1 Van landschapsvisie naar uitvoering

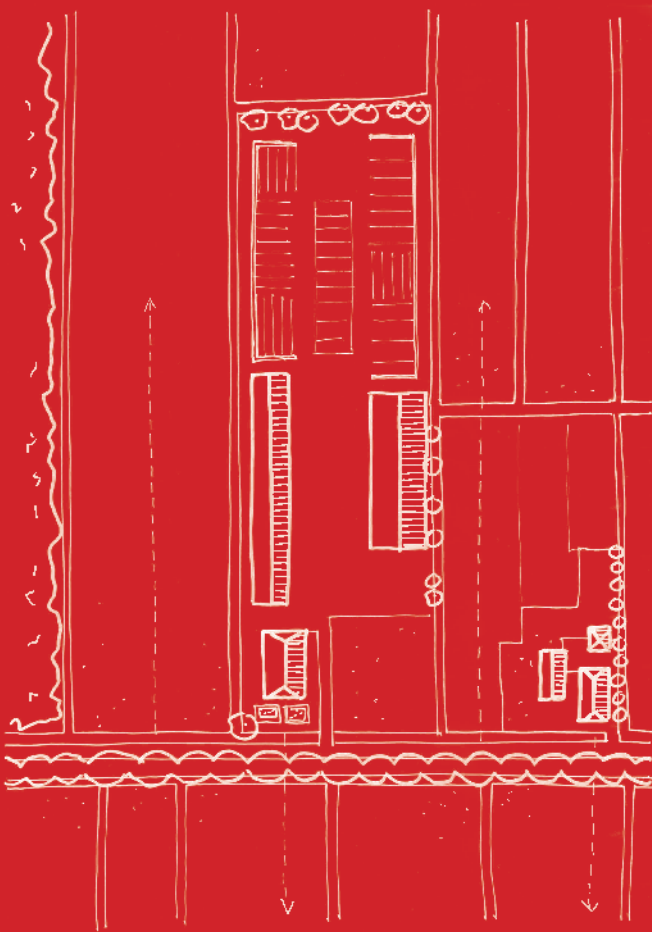
De landschapsvisie fungeert als een kompas voor toekomstige ontwikkelingen in het landelijk gebied van Vianen. We geven in de visie de hoofdlijnen aan waarbinnen ruimte wordt gelaten aan voorziene en nog niet voorziene ontwikkelingen. De landschapsvisie is de leidraad voor de gemeente, de (agrarische) ondernemers, de bewoners en andere initiatiefnemers die willen investeren in de toekomst van het landelijk gebied van Vianen. De visie wordt pas realiteit als (alle) partijen hieraan meewerken en tot actie wordt overgegaan. Het is een uitdaging voor iedereen persoonlijk en professioneel om zijn (of haar) eigen verantwoordelijkheid hierin te nemen en eigen bijdrage te leveren.

Een landschapsvisie met ambities is mooi, maar heeft alleen waarde als we er ook concrete projecten en acties aan kunnen verbinden. Om deze ambities te verwezenlijken hebben we een groot aantal maatregelen bedacht die hieraan bijdragen. Dit kan grootschalig en publiek, maar ook kleinschalig en privaat.

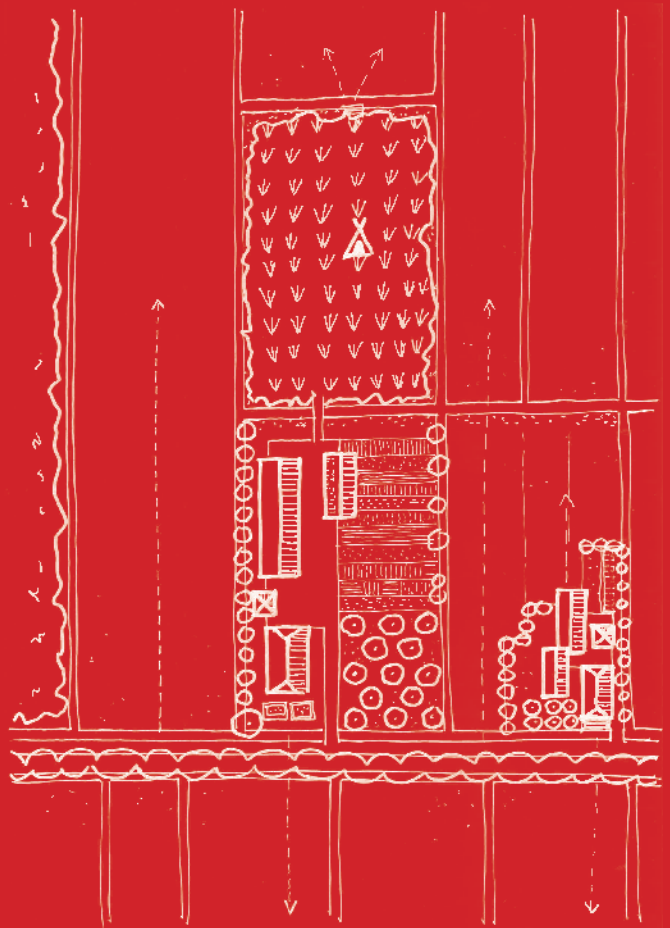
“Welke opgaven pakken we eerst aan, hoe gaan we dit aanpakken, met welke financiële middelen?”

De gemeente wil de komende jaren uiteenlopende projecten opstarten. Maar niet alle opgaven zullen we ook daadwerkelijk tot realisatie kunnen brengen. In de huidige economische tijd ontkomen we er niet aan keuzes te moeten maken. Maatschappelijke en ruimtelijke belangen moeten worden afgezet tegen de ambities, maar ook politieke wensen en de financiële (on)mogelijkheden spelen hierin een belangrijke rol. Daarbij moeten we kijken hoe we slimmer kunnen omgegaan met de huidige budgetten en welke verdienmodellen er mogelijk zijn om nieuwe geldstromen aan te trekken om maatregelen te realiseren.

Voor de periode 2015-2018, de lange termijn, wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld met duidelijke maatregelen en acties voor het buitengebied van Vianen. Samen met alle betrokkenen in het gebied gaan we dat programma optuigen. Dit kost tijd. In de tussentijd zitten we niet stil. De projecten die nu al lopen gaan we op de korte termijn doorzetten.

Huidige situatie

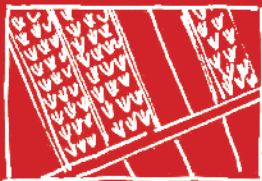
Nieuwe situatie

Voorbeeld: ontwikkelingsprincipe boerenerven veenweidegebied

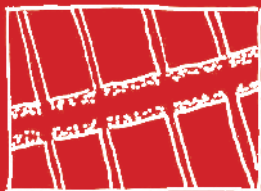
Fictieve weergave van een bebouwingslint in het veenweidegebied. Het bebouwingslint is eenzijdig bebouwd met een verscheidenheid aan erven in opbouw en indeling. De boerderijen met bijbehorende opstallen volgen de kavelrichting. Tussen de boerderijen zijn doorzichten op het achterliggende polderlandschap aanwezig.

Er is een grootschalig bedrijf gevestigd dat verhuist naar een bedrijventerrein. Het 'oude' bedrijf kan worden herontwikkeld tot een nieuw bedrijf met ruimte voor kleinschalige overnachtingsmogelijkheden onder voorwaarde dat de later toegevoegde schuren gesaneerd worden en het erf verkleind wordt. Het oude woonhuis wordt gehandhaafd en de overige opstallen worden gesloopt. Er wordt geïnvesteerd in de ruimtelijke kwaliteit door de aanleg van een nieuwe griend op de vrijkomende grond van het verkleinde erf waarin bijzondere overnachtingsmogelijkheden worden aangeboden. Een nieuwe hooiberg en schuur worden achterop het erf gesitueerd en bieden ruimte aan workshops in relatie met de griendcultuur, parkeren en gereedschappen. De recreatieve aantrekkelijkheid van het erf wordt versterkt door de aanleg van een moestuin en een hoogstamboomgaard. Het verkleinde erf wordt tevens voorzien van een krachtige erfbeplanting.

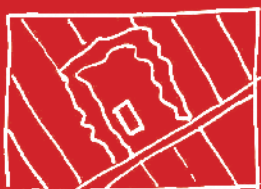
Het kleinere burgererf ernaast ontwikkelt een B&B in een nieuwe schuur met uitzicht op het achtergelegen polderlandschap. De ondernemer investeert in ruimtelijke kwaliteit van het erf door het te versterken met streekeigen erfbeplanting en natuurvriendelijke oevers. Het parkeren wordt achterop het erf gesitueerd. De recreatieve aantrekkelijkheid wordt versterkt door de aanleg van een kleine boomgaard en de oude hooiberg wordt gerestaureerd.

GRIENDEN

NATUURVRIENDELIJKE OEVERS

ERFBEPLANTING (INHEEMS)

SCHAALVERGROTING OP
ACHTERERF

PLATTELANDSBEDRUVIGHEID

BEHOUD INDIVIDUELE ERVEN

6.2 Korte termijn

Voor de korte termijn, 2014, richt de gemeente zich op de projecten die nu al lopen of die relatief eenvoudig op te starten zijn door particulieren. De hieruit voortvloeiende resultaten werken als 'trigger' voor complexere maatregelen. Door de realisatie van meerdere 'kleinschalige' maatregelen kan (geleidelijk) een enorme bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit en betekenis van het buitengebied worden geleverd. Voor de korte termijn zetten wij in op vier speerpunten:

1. Inspireren van initiatieven: iedere ontwikkeling draagt bij;
2. Informeren van betrokkenen: promotietour;
3. Aanstellen van een plattelandsfunctionaris;
4. Doorzetten bestaande initiatieven.

1. Iedere ontwikkeling draagt bij

De landschapsvisie gaat niet uit van een eindplan, maar geeft een ontwikkelingsrichting waaraan iedereen kan bijdragen. Om inhoudelijk richting te geven aan mogelijke initiatieven is het landschappelijk raamwerk opgesteld. Hiervoor hebben we per landschapstype uitgangspunten opgenomen waaraan moet worden voldaan en hebben we bouwstenen gegeven die dienen ter inspiratie voor initiatiefnemers (hoofdstuk 4 en 5). Ook u kan hieraan bijdragen.

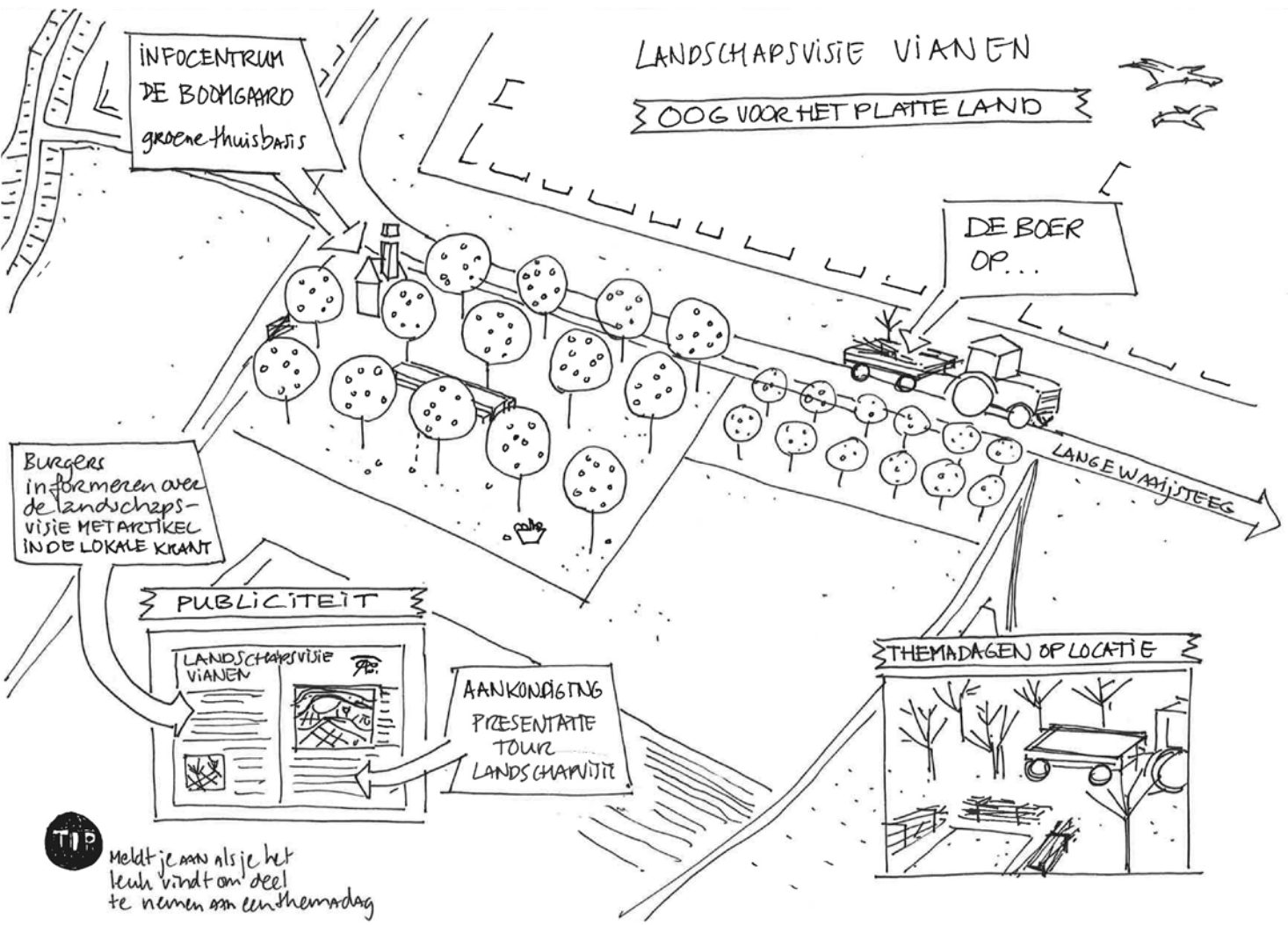
Voorbeeld maatregel: project Stroomruggen

Ten behoeve van het behoud en versterken van het kleinschalige karakter en de afwisseling van de openheid en beslotenheid van het gebied kunnen we nu al een aantal relatief eenvoudige (kleine) maatregelen nemen, zoals het behouden van bestaande hoogstamboomgaarden of het inpassen van bebouwing en erven met gebiedseigen (erf)beplanting.

De uitgangspunten en bouwstenen laten zien, wanneer iemand iets zou willen ontwikkelen op een locatie, welke ruimtelijke ambities en randvoorwaarden daar aan verbonden zijn. Het idee hierachter is: initiatiefnemers krijgen daar waar kan meer ontwikkelruimte dan er nu is, maar alleen onder de voorwaarden dat de ontwikkelingen bijdragen aan de (landschappelijke) kwaliteit van het buitengebied.

2. Actieve participatie gewenst (promotietour)

Veel organisaties hebben hun betrokkenheid al getoond tijdens het planproces van deze landschapsvisie. Deze betrokkenheid is de drijfmotor achter het verwezenlijken van de ambities van deze visie. Dit willen wij stimuleren: bij elk plan en/of programma bekijken we hoe we de (agrarische) ondernemers, de burgers en organisaties kunnen betrekken.

Een ieder zal middels een promotietour door het buitengebied worden geïnformeerd en betrokken bij de ontwikkeling van het buitengebied. We willen iedereen uitnodigen van burger tot overheid tot het ontwikkelen van ruimtelijke kwaliteit, natuur- en landschapsversterking, versterken van de recreatieve mogelijkheden en de instandhouding van de identiteit van het landschap.

3. De plattelandsfunctionaris

De gemeente stelt een plattelandsfunctionaris aan. Deze krijgt een belangrijke rol als 'spin in het web' die betrokken partijen informeert, enthousiasmeert, kansen signaleert, letterlijk de boer op gaat om initiatiefnemers te stimuleren, personen en organisaties verbindt, meedenkt in projecten en eisen stelt met betrekking tot landschappelijke inpassing en beeldkwaliteit.

Voor de uitvoering is het belangrijk om recreatie en cultuurhistorie te verbinden aan het landschap. De plattelandsfunctionaris zorgt dan ook voor de interne afstemming tussen de beleidsvelden cultuurhistorie, recreatie en landschap.

De plattelandsfunctionaris is ook degene die de regie houdt over het (nog op te stellen) uitvoeringsprogramma. Dit kan bijvoorbeeld door de in het uitvoeringsprogramma benoemde projecten nader uit te werken en contacten te leggen en onderhouden met de daartoe benodigde samenwerkingspartners. De plattelandsfunctionaris bundelt als het ware alle landschapskennis over het gebied en kan ook de samenhang tussen diverse beleidsvelden, projecten en de kansen die zich voordoen in het buitengebied in het oog houden en verbindingen maken.

4. Doorzetten bestaande initiatieven

Een aantal ontwikkelingen/initiatieven in het buitengebied van Vianen wordt nu al opgepakt. Het gaat daarbij onder meer om onderstaande projecten:

- de Ponthoeve maakte in het kader van 'Ruimte voor de Rivier' een ommezwaai naar natuurderij. Het wordt een multifunctioneel bedrijf met een combinatie van agrarisch natuurbeheer, educatie, verkoop van streekproducten en horeca. Het project gaat dit jaar in uitvoering;
- de uiterwaarden worden tussen nu en 2016 ingericht als nieuwe natuur met recreatieve ontsluitingen en voorzieningen;
- de herbouw van de Wipkorenmolen in de uiterwaard is een particulier initiatief waarmee de politiek heeft ingestemd. De Wipkorenmolen wordt gebouwd naar voorbeeld van een Wipkorenmolen zoals die in Vianen aanwezig is geweest;

- er wordt momenteel een bestemmingsplan opgesteld om Stuweiland om te vormen naar vier landgoederen. De raad heeft inmiddels ingestemd met het principe. De steenfabriek wordt geconsolideerd en het eiland wordt ingericht met natuur en deels opengesteld voor publiek;
- in de groene buffer langs bedrijventerrein Gaasperwaard zijn de eerste bomen geplant. De komende jaren zal daar nog meer aandacht aan worden besteed, zodat er een goede landschappelijke overgang ontstaat naar het buitengebied;
- voor de ontwikkeling van Fort Everdingen is een ruimtelijk kader opgesteld voor mogelijke herontwikkeling na de verkoop van het fort. De Diefdijkzone wordt heringericht als militair landschap;
- aan de westzijde van Vianen is een golfbaan in ontwikkeling waarbij natuur en recreatie worden gecombineerd. Er worden nieuwe beplantingen, zoals grienden en natte bosjes aangelegd die het landschap versterken en een stapsteen vormen in de ecologische verbindingzone. Het bestemmingsplan is vastgesteld en uitvoering start binnenkort.

Bovenstaande opsomming van lopende projecten is overigens niet uitputtend. De hier genoemde projecten zijn voorbeelden van ontwikkelingen die een bijdrage leveren aan versterking van de (beleving van de) landschappelijke kwaliteit.

6.3 Lange termijn

Op langere termijn wachten de opgaven waarvoor nu nog geen middelen beschikbaar zijn. In de gemeentelijke begroting is op voorhand onvoldoende budget om alle opgaven met nieuwe budgetten te financieren. Wel wordt nu al vooruitgeblikt op de periode 2015-2018. Hierna zijn tien maatregelen genoemd uit de landschapsvisie die moeten bijdragen aan realisatie van de toekomstige opgaven.

Vooruitblik op het eerste uitvoeringsplan Landschapsvisie buitengebied Vianen, 2015-2018 (onder voorbehoud)

1. Verbeteren en ontwikkelingen recreatieve verbindingen

- Verbeteren van de stad-landverbindingen
- Uiterwaarden beter toegankelijk maken
- Opheffen van barrières (snelwegen, Merwedekanaal)
- Verbeteren/uitbreiden bestaande fietsverbinding richting Heij en Boeicop
- Ontwikkelen van nieuwe wandelverbindingen

2. Ontwikkelen van een 'Parelroute'

- Verbinden van landschappelijke cultuurhistorische waardevolle plekken, zoals wordt voorgesteld in de Toekomstvisie Vianen

3. Ontwikkelen van lokale ecologische verbindingszone

- Opheffen van barrières (snelweg (A27), Merwedekanaal)
- Verbinden en versterken natuurwaarden in de binnendijkse polders en de uiterwaarden

4. Ontwikkelen, stimuleren en ondersteunen van de vijf sterren van Vianen

5. Opzetten van een plattelandsnetwerk waarbij initiatieven aan elkaar worden gekoppeld

6. Ontwikkelen doorgaande recreatieve route langs de Lek

7. Stimuleren landschappelijke inpassing van bestaande en nieuwe (agrarische) bebouwing met streekeigen beplanting

8. Landschappelijke verzachting van bestaande harde bebouwingsranden

9. Stimuleren van het ontwikkelen, herstellen en onderhouden van streekeigen landschapselementen (zoals hoogstamboomgaarden, grienden, graanakkers, etc.)

10. Opzetten van vrijwilligerswerk in het landschapsbeheer

In een op te stellen uitvoeringsprogramma 2015-2018 gaan we deze maatregelen komende periode nader uitwerken. Voordat maatregelen daadwerkelijk in het uitvoeringsprogramma worden opgenomen, moet een aantal zaken worden afgewogen: dit wordt (onder andere) bepaald op basis van de beschikbare budgetten, het maatschappelijke en ruimtelijk belang en politieke voorkeuren. De komende periode wordt een zoektocht naar een optimale mix van alle maatregelen om tot realisatie van de landschapsvisie te komen. De lijst met maatregelen die hieruit voortvloeit zal – gekoppeld aan de gemeentelijke begroting – omgezet worden naar een concreet uitvoeringsprogramma.

In dit uitvoeringsprogramma zullen we tevens terugkijken op 2014. Welke maatregelen zijn al uitgevoerd en hebben een bijdrage geleverd aan de uitvoering van de landschapsvisie? De uitkomsten van deze evaluatie zullen wij gebruiken om concreet aan te geven welke maatregelen wij voor 2015 en daarna tot uitvoering willen brengen. In dat kader kan ook bekeken worden of er maatregelen naar voren kunnen worden gehaald en toegevoegd kunnen worden aan de uitvoering op korte termijn.

Het uitvoeringsprogramma is dynamisch. Door slimme oplossingen te zoeken en projecten te combineren wordt gezocht naar mogelijkheden om met krappe budgetten zoveel mogelijk maatregelen tot uitvoering te brengen. Dit kan bijvoorbeeld door aan te haken bij bestaande projecten, of de uitvoering van maatregelen over te laten aan het particuliere initiatief. Daarnaast bestaat ook de (wettelijke) mogelijkheid om kosten te verhalen (zie ook § 6.4) door toepassing van bovenplanse of bovenwijkse verevening.

Jaarlijks evaluatie voortgang ontwikkeling buitengebied Vianen

Om proactief handelen op basis van de landschapsvisie mogelijk te houden met behulp van een geactualiseerd uitvoeringsprogramma wordt de voortgang jaarlijks geëvalueerd op de volgende punten:

- de voortgang van de projecten;
- ontwikkelingen in het beleids- en financieringsinstrumentarium in relatie tot de projecten;
- de planning en prioritering van de projecten.

Door het uitvoeringsprogramma jaarlijks te herzien zorgen wij er voor dat we ieder jaar nieuwe stappen zetten om het gewenste eindbeeld te halen. Met de plattelandsfunctionaris als spin in het web kunnen ook uw initiatief op het programma worden gezet. Nieuwe inzichten, innovatieve ideeën of veranderende omstandigheden hebben hun invloed op het uitvoeringsprogramma. Zo wordt jaarlijks bekeken of, en zo ja welke, maatregelen naar voren kunnen worden gehaald en toegevoegd kunnen worden. Deze werkwijze biedt tevens de mogelijkheid om na te gaan of de landschapsvisie nog wel actueel is. Met een actief en actueel uitvoeringsprogramma blijft de landschapsvisie en daarmee de kwaliteiten van het Viaanse landschap, onder de aandacht.

6.4 Kostenverhaal

Wettelijk bestaat de mogelijkheid om voor projecten, genoemd in een structuurvisie, financiële dekking te zoeken bij andere projecten genoemd in de structuurvisies die een exploitatieoverschot laten zien. Dit biedt een extra mogelijkheid om nieuwe financiële middelen te zoeken om nieuwe maatregelen tot uitvoering te brengen.

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) kent de mogelijkheid van bovenplanse verevening: winstgevendende locaties met een overschot dragen bij aan de onrendabele top van ontwikkeling of herstructurering van andere gebieden in de gemeente(n).

In de wet zijn twee instrumenten genoemd om bovenplanse verevening toe te passen. Het eerste instrument is privaatrechtelijk: de anterieure overeenkomst. In een dergelijke overeenkomst tussen gemeente en de eigenaar van een winstgevendende locatie mogen afspraken worden gemaakt over financiële bijdrage aan een “ruimtelijke ontwikkeling” met een tekort, mits die ontwikkeling in de structuurvisie wordt genoemd.

Het tweede instrument is publiekrechtelijk: bovenplanse kosten kunnen voor meerdere locaties of gedeelte daarvan in de exploitatieopzet worden opgenomen in de vorm van een fondsbijdrage, indien er voor deze locaties of gedeeltes daarvan een structuurvisie is vastgesteld die aanwijzingen geeft over de bestedingen die ten laste van het fonds kunnen komen.

Naast bovenplanse verevening bestaat ook nog de mogelijkheid van bovenwijkse verevening. Dit zijn kosten voor specifieke vormen van openbare voorzieningen die van nut zijn voor meerdere gebieden. Voor een bijdrage aan een bovenwijkse voorzieningen is geen grondslag in een structuurvisie nodig. Toch kan het zinvol zijn gewenste bovenwijkse voorzieningen concreet te benoemen als die bijdragen nodig hebben uit andere maatregelen genoemd in de structuurvisie. Niet in de laatste plaats omdat uit de Wro niet eenduidig is af te leiden wanneer nu sprake is van bovenwijkse kosten en wanneer van bovenplanse kosten. Om de mogelijkheid van bovenplanse verevening te kunnen toepassen moet in deze structuurvisie aangegeven worden welke maatregelen in aanmerking komen voor bovenplanse verevening.

Van landschapsvisie naar structuurvisie?

In het kader van de uitvoeringsparagraaf gaan we nader bezien of het toepassen van kostenverhaal mogelijk is en of dit naast financiële voordelen ook extra mogelijkheden oplevert om tot realisatie van de visie te komen. Indien nader invulling wordt gegeven aan het instrument kostenverhaal zal deze landschapsvisie te zijner tijd omgezet moeten worden in een structuurvisie.

Colofon

Aan de Landschapsvisie Vianen “Oog voor het platteland” hebben onder meer de volgende personen meegewerkt:

Klankbordgroep

Bas Baars	LTO
Herman Kool	Den Hâneker
Jan Oostrum	Den Hâneker
Ljubinka Vukanic	Erfgoedcommissie
Henk Jan Derksen	Erfgoedcommissie
Dick Kerkhof	Natuur en Vogenwacht Vijfheerenlanden
Max Zevenbergen	NMU
Chris Will	Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie
Carola Berkelaar	Provincie Utrecht
Nancy van Hattem	Provincie Utrecht
Martin Overbeek	Provincie Utrecht
Chris Will	Stichting Boerderij en Erf
Pascal van den Ring	Waterschap Rivierenland

Projectteam Gemeente Vianen

Marinke Kruijt	Projectleider
Anne-Floor van Pelt	Cultuurhistorie en Erfgoed
Vincent Snelders	Toerisme en Recreatie

Projectteam KuiperCompagnons

Maarten van Vuurde	landschapsarchitect / projectleider
Marjan van Capelle	landschapsontwerper
Fieke Damen	landschapsontwerper
Marjan Veen	grafische vormgeving

De tekst en afbeeldingen in paragraaf 5.1 zijn aangeleverd door Bureau Helsdingen en zijn gebaseerd op teksten uit de volgende publicaties van de Stichting Boerderij & Erf Alblasserwaard-Vijfheerenlanden:

- *Stichting Boerderij & Erf Alblasserwaard-Vijfheerenlanden 2002. Boerderijen bekijken; 6 cultuurhistorische fietsroutes langs boerderijen in Alblasserwaard en Vijfheerenlanden;*
- *Karelse-De Jong, J. 2003. Het boerenerf in het zuiden van het Groene Hart.*

